

3

D

50

AZ ORSZÁGOS M. KIR.
KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA
ÉRTESÍTŐJE

AZ 1907—1908. TANÉVRŐL.

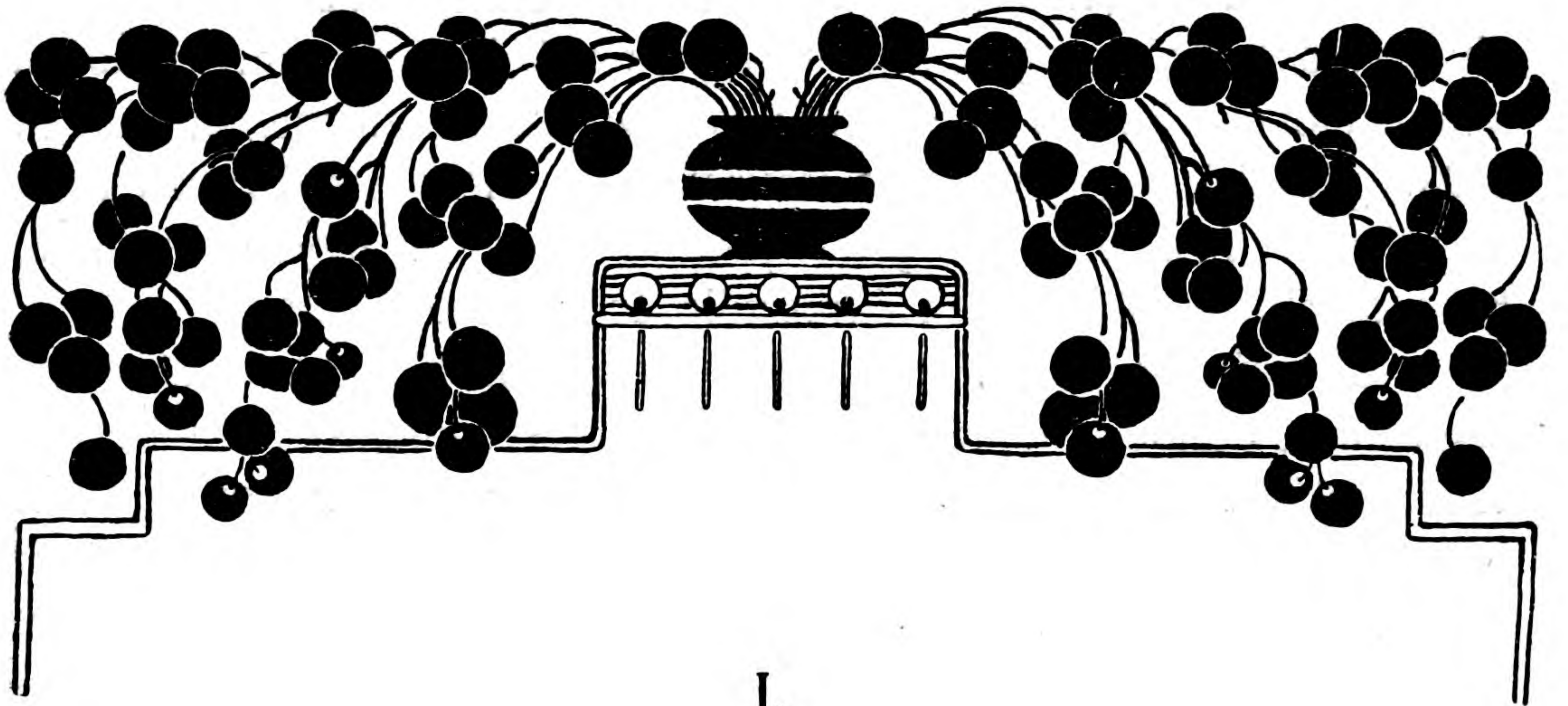
KÖZLI
AZ IGAZGATÓSÁG NEVÉBEN:
VÁRDAI SZILÁRD
IGAZGATÓ-TANÁR.

ORSZ. M. KIR.
KÉPZŐMŰVÉSZETI
FŐISKOLA

BUDAPESTEN,
IFJ. KELLNER ERNŐ KÖNYVNYOMDÁJA

1908.

I.

AZ ORSZ. M. KIR.

MINTARAJZISKOLA ÉS RAJZTANÁRKÉPZŐ

TÖRTÉNETE

1871—1908.

Intézetünk becsületes munkájával a művész- és rajztanárképzés terén hazai mérvadó helyen és külföldön is teljes elismerést vívott ki magának s ez itthon abban nyilvánult, hogy legújabbán eddigi jellegéhez megkapta a *főiskolai* címet is, úgy hogy jelenleg már „*Orsz. magy. kir. Képzőművészeti Főiskola*“ címet visel.

Ez alkalomból a főiskola multjára vonatkozó, részben irattárunk, részben pedig az eddig megjelent Értesítők nyomán, a következő adatokat közöljük.

Az *orsz. m. kir. mintarajziskolát és rajztanárképzőt* egy nagyfontosságú kulturális hiány fölismerése, a szükség érzete szólította életbe. Hézagpótló hivatásának teljesítésében 37 évi fennállása alatt megszilárdította helyzetét hazánk felsőbbkörű tanintézetei, szakiskolái sorában s azért évről-évre mind gazdagabb eszközökkel rendelkezvén, a továbbfejlődés biztosítékaival is rendelkezik.

Ezen két rokonirányú művészeti szakiskolánk felállításának első eszméje egyik legnagyobb hazánkfia: EÖTVÖS JÓZSEF báró, a felejtethetlen állambölcsész és költő áldott emlékével kapcsolatos.

Közoktatási minisztersége utolsó éveiben élénken érezte hiányát egy oly szakiskolának, melyben az országnak művészetre termelt ifjúsága alapos előkészületet szerezhessen; és ugyanezen eszmemenet fonalán szükségét látta oly tanintézet létesítésének, mely a nyilvános rajzoktatásnak hazánkban réges-régóta elhanyagolt ügyén lendítve, hova-tovább a közízlésnek ébresztője és fejlesztője legyen.

El lévén határozva reá, hogy a tapasztalt hiányokon lehetőleg segítsen, e célból a külföldi s különösen a nyugateurópai művészeti szakiskolákat behatólag tanulmányoztatá s arra nézve, hogy e téren idehaza, honi szükségleteinkhez mérve s korlátoltabb viszonyaink között mit kellene és lehetne létesíteni, néhai KELETY GUSZTÁV festőművész által részletes javaslatokat tétetett magának. Így képződött egy országos *műiskolának* s azzal kapcsolatos *rajztanárképzőnek* tervezete, mely már a valóság stádiumába lépett volt, midőn a gondviselésadta férfiút a kérlelhetetlen halál időnek előtte körünkből kiragadta. Sok szép terve valósítlan maradt. A műiskola, illetve a magyar királyi országos mintarajztanoda és rajztanárképezde, későbbi elnevezés szerint *mintarajziskola* és rajztanárképző terve azonban jobb sorsban részesült. EÖTVÖS-nek a miniszteri széken mély belátású és kegyeletes utódja, az azóta a nemzet fájdalmára szintén elhalálozott PAULER TIVADAR dr., elődjének eszméjét magáévá tevén, erélyesen felkarolta és életbe léptette. A művészeti szakiskola ugyanazon rendeltetéssel és szervezettel, mely eredeti tervezőjének szeme előtt lebegett, az országgyűlés által megszavazott s *Ő Felsége I. Ferencz József* apostoli királyunk által szentesített törvény útján PAULER TIVADAR dr. közoktatásügyi miniszter által megalapíttatván, egyelőre magánlakházban, a Budapest, VI. ker. terézvárosi Rombach-utca 6. számú házban bérelt ideiglenes helyiségben 1871. évi október hó második felében tényleg megnyitott.

Az intézet alapszabályai jóváhagyattak: *Ő* császári és apostoli királyi Felségének 1871. évi május hó 15-ik napján kelt legfelsőbb elhatározásával. Tanterve, az ösztöndíjak, pályázatok, a rajztanárok vizsgálatai és rajztanári oklevelek, az intézet ügyrendje, a fegyelmi szabályok, a gyűjtemények használata és az iskola évi műkiállítására vonatkozó külön határozatai jóváhagyattak: a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumnak 1871-ik évi 22,090 sz. a. kelt rendeletével.

Az intézet működési irányának jellemzésül érdekesnek mutat-

kozik e helyen felsorolni a tanszemélyzetet s ezzel kapcsolatban az előadott tárgyakat is. A tanári kar állott: néhai KELETY GUSZTÁV festőművész-igazgatón kívül, a *gyakorlati szakmákra* meghívott három rendes és egy segédtanárból, kik közül ADÁMOSI SZÉKELY BERTALAN történelmi festőművész az *alakrajzolás* és *festészet*, valamint *alakrajzi kompozíciót*; SCHULEK FRIGYES műépítész az *építészeti és ékítményes* szakot; IZSÓ MIKLÓS szobrászművész pedig a *mintázást* tanította. Mint segédtanár az *alakrajz és festészet* szakmájában néhai GREGUSS JÁNOS festőművész működött. Rendkívüli tanárok voltak az *elméleti szakból*: PLÓSZ PÁL dr., orvostudor, egyet. magántanár a *boncztan*, HAÁS JÓZSEF m. kir. honvédfőhadnagy a *katonai helyszínrajz* számára. Az *ábrázoló geometriát és látszattant* (perspektívát) SCHULEK FRIGYES adta elő.

A *fametszetet* (xilographiát) pedig mint rendkívüli tárgyat MORELLI GUSZTÁV díjtalanul tanította.

Az előadások az intézetben (szombat és ünnepnapok kivételével) a téli félévben: reggeli 8 órától délig és d. u. 2 órától este 8 óráig folytak. A nyári félévben: reggeli 7 órától délig és d. u. 2 órától este 8 óráig. A növendékek száma az 1871/72 első félévben (77 volt. És pedig:) 31 rendes rajztanárjelölt és művésznövendék, 15 rendkívüli művésznövendék, 7 fametsző és 24 az esti tanfolyamra járó növendék.

(Az intézet megnyitásától kezdve az 1885/86. tanév végéig külön esti, teljes ingyenes tanfolyam is volt. Az esti rajztanfolyam a hivatásuk miatt nappal elfoglalt iparosok, kézművesek és műkedvelők továbbképzését célozta. A rajztanítás ez osztályokban mind terjedelmére, mind tárgyaira nézve lehetőleg a tanítványok külön szükségéhez / és képességi fokához alkalmazkodott. Az esti tanfolyamban a festészeti és építészeti-ékítményes szakosztály rendes és segédtanárai működtek.

Az intézet már az első évektől kezdve nőket is fogadott be növendékei közé és pedig úgy művésznövendékeket, mint rajztanítónőjelölteket.

Ezen tanerőkkel s ily tanterv mellett kezdte meg működését az új intézet, mely a Rombach-utczai ideiglenes, nem éppen kedvező fekvésű és szűk helyiségekben hat évet töltött.

A *műtörténelemből*, továbbá a lélektan- és neveléstanból a rajztanár- és tanítójelöltek egyrészt néhai HENSZELMANN IMRE dr.,

másrészt KÁRMÁN MÓR dr., tud. egyetemi tanárok előadásait a budapesti m. kir. tudomány-egyetemen hallgatták.

A *szabadkézi rajzból, az ösztöndíjas rajztanárjelöltek* GREGUSS JÁNOS festőművész-tanár utasításai és felügyelete mellett az 1872/3. tanévben felállított gimnáziumi gyakorló iskola I. és III. osztálybeli tanulóinak a rajztanárképző helyiségében heti 4 órai tanításával —, a *geometriából* pedig PÓRSZÁSZ JÓZSEF okl. mérnök, főreáliskolai rendes tanár, a vallás- és közoktatásügyi miniszter (úr, 1872. évi 29,028 sz. rendeletével a rajztanárképzőnél alkalmazott segédtanár) módszertani utasításai alapján, a jelenlegi V. ker. áll. főreáliskolában tartott előadásokkal szereztek maguknak tanítási gyakorlatot a III., illetve IV. éves rajztanárjelöltek. PÓRSZÁSZ JÓZSEF utóbb az *ábrázoló geometria és mértani módszertan* előadásával is megbízott.

A festészeti boncztant az 1872/3. tanév elejétől kezdve a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1872. évi 26,441 sz. a. kelt rendelete alapján PLÓSZ PÁL dr. helyett, SZILÁGYI EDE ~~úr~~ (nagyváradai orvos adta elő) míg az 1876/77. tanévtől kezdve 1890/1. tanév végéig úgy az emberi, valamint az állati bonczalaktant SZÉKELY BERTALAN festőművész-tanár tanította.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1873. évi május hó 27-én 11,723. sz. a. kelt rendeletével RAUSCHER LAJOS építész-festőművész, az ékítményes és iparművészeti rajzra, rendkívüli tanári- és MORELLI GUSZTÁV fametsző, a fametszészeti szakra segéd-tanári minőségben neveztetett ki.

A tanulók egyre szaporodtak, a (szakiskolai) oktatás mind belterjesebbé vált, az intézet (térileg) terjeszkedni volt kénytelen, (s az eredetileg bírt helyiségekhez úgyszólván évről-évre újabb lakosztályokat kellett bérelni a tág épület mindhárom emeletén. Mindamelllett a tanhelyiségek csak igen kis mértékben feleltek meg a művészi oktatás külön igényeinek. A földszinti mintázótermek nedvesek voltak s az ifjúság egészségére károsnak bizonyultak. Az épület nyugatra fekvő homloksorán az elháríthatatlan napfény jelentékenyen zavarta a rajzbeli munkásságot, sőt az amúgy is hiányos világítást teljes elzárással fenyegette az a valószínűség, hogy a szűk utcában, a szemben fekvő földszintes ház helyén rövid idő alatt háromemeletes bérház fog épülni. (Ilyen fizikailag gátló s a tanári testület, valamint a tanuló ifjúság munkakedvét lohasztó körülmények között a természetszerű fejlődés és gyarapodás szempontjából szomorú jövő várt az intézetre, a mely

pedig életrevalóságának jeleit már fennállásának második évében, az 1873-ik évi bécsi nemzetközi kiállításon bemutathatá. Ez időtáiban a közoktatásügyi tárcza gondjai néhai TREFORT ÁGOST-ra szálltak át. Felvilágosodott jóakaratanál fogva teljes mérvben méltányolta az iskola igazgatósága által több ízben nyilvánított aggodalmakat. Az intézet czélszerűbb elhelyezésének szükségéről, valamint minden szakférfiú, úgy a helyszínén szerzett tapasztalásból csakhamar a miniszter is meggyőződött. Megvásárolta tehát az Andrassy-út és Izabella-utczára szolgáló egyik saroktelket, és felhívta az intézet tanári karát, hogy az orsz. mintarajziskola és rajztanárképző szükségeinek minél teljesebben megfelelő, egyszerűen, de csínnal épülendő házára a tervet elkészítse. Az intézet tanártestülete e ~~megtisztelő~~ feladat végrehajtásával, közös megállapodás alapján RAUSCHER LAJOS építész tagját, az ékítményes és iparművészeti rajz tanárát bízta meg, ki e nehéz feladatot — mert a rendelkezésre állott hely egy művészi iskola specziális igényeinek meg nem felelt s most sem felel meg — egy az akkori viszonyok- és igényekhez képest igen szép stílszerű terv elkészítése által sikeresen megoldotta, mely a jelenlegi tanépület fölépítésénél zsinórmértékül szolgált. A kedvezőtlen világítási viszonyok, az elháríthatlan reflex és délutáni napfény itt is lévén, az intézet az új épület által csak nagyobb helyiségeket nyert, melyek azonban a művészi oktatás külön igényeinek alig felelnek meg. Maga az építkezés gyorsan folyt s nem egészen két év alatt be is fejeztetett, úgy hogy az intézet az 1875/76-iki tanév végével a nyári szünet alatt már az új tanépületbe átköltözhetett, s az új 1876/77. tanévet ugyanott meg is nyithatá.

Az intézetet első súlyos vesztesége 1875. év tavaszán május hó 29-én érte azáltal, hogy IZSÓ MIKLÓS-t, a gyorsan nagy népszerűségre emelkedett jeles szobrászt és az intézet kitünő, buzgó tanárát a halál elragadta. Utódja a tanári széken néhai HUSZÁR ADOLF akkori hírneves hazai szobrászunk volt, ki tanári működésének 10-ik évében hunyt el hirtelen, váratlanul 1885. évi január 21-én. Helyét STROBL ALAJOS szobrász foglalta el, a ki 1897-ig az intézet tanára maradt.

Tanársegédül az építészeti és iparművészeti rajzszakra az 1875-iki tanév elején 19,051/1875 számú miniszteri rendelettel néhai GYÁRFÁS FERENCZ okl. rajztanár neveztetett ki, de őt is a halál életének tavaszán s működésének második évében rövid, de súlyos betegség után 1877. évi április hó 5-én váratlanul ragadta el.

Az 1878. évben lépett érvénybe a vallás- és közoktatásügyi miniszternek 32195/1877 sz. a. kiadott, a rajztanári és rajztanítói képe-
sítéséről szóló új vizsgálati szabályzata, mely a gimnáziumi és reál-
iskolai rajztanárjelöltek képesítési vizsgálatainak összes ügyeit az
orsz. m. kir. rajztanárképző-, illetőleg az új vizsgálati rend 2-ik
szakasza értelmében megalakított *országos m. kir. rajztanárvizsgáló*
bizottságra ruházta át oly módon, hogy ezen új vizsgálati rend hatá-
rozmányával ellentétben levő minden előbbi intézkedés ép úgy mint
az 1869. évben július 24-én 13124. sz. a. kelt miniszteri rendelet,
mely a vidéki rajztanároknak bizonyos körülmények között kivé-
telesen megengedte, hogy zárt helyi feladványaikat is tartózkodásuk
helyén dolgozhatták ki, megszűnt.

Az 1878/79-iki tanévben az intézet tanrendje új gyakorlati
tárggyal gyarapodott. Ugyanis ez évben az *ékitményes* és *ipar-
művészeti* rajz, valamint *perspektivai* szakra tanársegé-
kül VÁRDAI SZILÁRD okleveles középiskolai rajztanár neveztetvén ki, egyúttal
kísérletképen a *szemléleti látszattan* tanításával is megbízott,
mely tantárgy azelőtt ily módon sehol sem adatott elő, jelenleg
pedig a modern rajzoktatás összes általános irányú iskoláinak újabb
tantervei, a művészeti rajzolás főanyagául tűzik ki.

Az 1880/01. tanév elején a mintarajziskolával kapcsolatos műfa-
faragászati tanműhely létesített megfelelő külön rajztanfolyamok-
kal, melyekből a mintarajziskola mint anyaintézetnek védő szárnyai
alatt kifejlődött a jelenlegi *Orsz. m. kir. Iparművészeti Iskola*, mely
intézet az 1895/6. tanév végéig a mintarajziskola igazgatójának
vezetése alá tartozott.

Mint az intézet fejlődésének előmozdítására irányuló mozzanat
kiemelendő a mintarajziskola *gyakorlati festészeti szakosztálynak*
az 1882/83-iki tanévben néhai LOTZ KÁROLY hírneves hazai mesterünk
vezetése alatt történt megnyitása és szabályszerűen megindult műkö-
dése az új festészeti műteremben, mely térszűke miatt eleinte az
orsz. zeneakadémia épületének negyedik emeletén, később az Epres-
kertben külön épületben talált elhelyezést.

A *fametszészet* (xylographia), mely a mintarajziskola egyik külön
szakosztályát képezte, az 1883. évben végleg az *orsz. iparművészeti*
iskolához csatoltatott.

Az 1884. évben RAUSCHER LAJOS intézeti rendes tanárnak a
kir. *József-műegyetemhez* hasonló minőségben történt áthelyezése
folytán utódja UHL SÁNDOR építész (hazánkfia) lett. RAUSCHER LAJOS-nak,

mint az *ornamentika és iparművészeti tervezés* szaktanárának, 11 évi működése a mintarajziskolában úttörő és rendkívül sikeres volt, állandó vonzerőt gyakorolva az intézet tehetségesebb és komoly törekvésű növendékeire.

Az 1885. évben a *nevelés- és oktatástannak* a rajztanárképzőben való előadásával, mint rendkívüli tanár, PÉTERFY SÁNDOR kir. tanácsos, a VI. ker. állami polgári iskolai tanítóképző volt tanára bízott meg.

Az 1885/86. tanévben nyílt meg a vallás- és közoktatásügyi miniszterium rendelkezése folytán, ~~de minden kötelezettség nélkül~~ — a *mintarajziskola és rajztanárképző*, valamint a m. kir. iparművészeti iskola növendékei részére — egy francia nyelvtani kurzus ARÁNYI MIKSA dr. bölcsészeti és jogtudor vezetése alatt, mely ~~tanfolyam azonban néhány év múlva beszünttetett.~~

Az 1886/87. tanév alatt a tanári testület változást nem szenvedett, kivéve, hogy a gyengélkedő s emiatt a tanév utolsó hónapjaira szabadságolt UHL SÁNDOR tanár teendőit szívességből e tanszéken kitünő előde, RAUSCHER LAJOS műegyetemi tanár látta el.

Az 1887/88-iki tanévben lépett életbe a vallás- és közoktatásügyi miniszter ~~úrnak~~ az 1886. évi július 9-én 26, 391. sz. a. kelt azon fontos rendelkezése, melylyel a *rajztanárképző* tanfolyam három évről *négy évre* terjesztetett ki. *amely fel. est*

A tanári testület e tanévben sem szenvedett változást, kivéve, hogy a még mindig gyengélkedő UHL SÁNDOR tanár teendőit FITTLER KAMILL műépítész, a szintén szabadságolt GREGUSS JÁNOS tanár teendőit pedig szívességből tanártársa, SZÉKELY BERTALAN és ennek rajztanár fia, ÁRPÁD látták el. *jelent meg*

A lefolyt tanévnek egyik kiváló mozzanatát képezte a vallás- és közoktatásügyi miniszter ~~úrnak~~ 6051. sz. rendelete is, melyben a m. kir. honvédelmi és a cs. és kir. közös hadügyminiszterekkel egyetértően az ~~orsz.-m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző~~ rendes és pedig úgy a rajztanár- és rajztanítójelölt, mint a művész-növendékeinek az egyéves önkéntesi kedvezményt megadni kegyeskedett s ezzel az intézet tantestületének és tanuló ifjúságának régi óhajtása teljesült.

Az 1888/89. tanév alatt az intézet kettős veszteséget szenvedett. 1888 decz. hó 3-án hunyt el 75 éves korában HENSZELMANN IMRE dr., nyilv. rendes egyetemi tanár, ki intézetünknel kültanári minőségben mint a műtörténelem előadója működött.

A második veszteség annál elszomorítóbb volt. A külföldön is elismert, kitünő tehetségű tanár, UHL SÁNDOR ugyanis alig 32 éves korában kénytelen volt (egy hosszú gyógykezelést és föltétlen nyugalmat igénylő betegség következtében) az *ékitményes és iparművészeti rajznak* általa elfoglalt tanszékéről végleg lemondani.

Az ekként megüresedett tanszékek teendőinek ellátása iránt a miniszterium akként intézkedett, hogy az *ékitményes és iparművészeti rajz* felsőbb tanfolyamának vezetésével az 1888/89. tanév végéig ifj. VÁRDAI SZILÁRD-ot, az illető tárgynak rendkívüli tanárát, a *műtörténelem* előadásával pedig PASTEINER GYULA dr. tud. egyet. ny. tanárt bízta meg (40,324/888. és ~~536~~/889. sz. m. rendeletekkel). Ugyanekkor az *ékitményes és iparművészeti rajz* felsőbb tanfolyamának rendes tanárául NÁDLER RÓBERT festőművészt nevezte ki, a ki azonban állását e tanévben nem foglalta el.

További változásként feljegyzendő, hogy GREGUSS JÁNOS tanár az általa eddig viselt könyvtárnoki tisztről lemondván, az intézeti könyv- és metszettár további kezelését a vallás- és közoktatásügyi miniszterium 1888. évi 771. sz. rendeletével ifj. VÁRDAI SZILÁRD tanárra bízta. Ez alkalommal a könyvtárnak a növendékek által való használata is szabályoztatott és gondoskodás történt, hogy a könyvtár mellett jövőben külön olvasóterem álljon rendelkezésre.

Az 1889/90-iki tanév alatt a tanári testületben, melynek a múlt tanévben szenvedett veszteségei még ugyanazon évben pótolhattak, újabb változás nem fordult elő. Mint az 1888/89 végén, vagyis 1889. évi május hó 11-én 13,536 számú miniszteri rendelettel kinevezett új tanerő, NÁDLER RÓBERT az *ékitmény és iparművészeti rajz* rendes tanára e tanév elején kezdte meg tevékenységét intézetünk kebelében.

Az intézet *szobrászati* osztálya részére az „epreskerti“ telken épült külön műteremben már folytak az előadások. A szobrászati osztálynak ez intézet központi épületéből való kiköltözése folytán ezen utóbbi épületben több hiány volt előnyösen orvosolható.

A női osztályra nézve az 1889/90-iki tanév II. felétől kezdve — a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 1889. évi 12,438. sz. alatt kelt magas rendeletéhez képest — még azon újabb rendszabály lépett életbe, mely szerint a női osztály azon növendékei, kik rajztanítónői képesítés szerzése céljából az intézet rendes növendékei számára előírt tananyagot végzik, az ezen növendékektől szedett mérsékeltebb tandíjat fizetik.

Az intézet tanárainak száma az 1890/91. tanévben kettővel szaporodott. A női osztály igényeihez szabott *geometriai tanfolyam* ugyanis a tanév második felében megnyílt s vezetésével előbb ideiglenesen, utóbb a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak 1901. évi június hó 2-án 24,334. sz. a. kelt magas rendeletével állandóan KOVÁCH GÉZA okleveles középiskolai rajztanár bízott meg. Ezenkívül szükségesnek mutatkozott a rajztanárjelölteknek a *mintázásban* való oktatását a művésznövendék szobrásztanulmányaitól elkülöníteni, a különböző tanczélnek megfelelően. Miután azonban STROBL ALAJOS tanárt, a szobrászati osztály vezetőjét, a művésznövendékek állandó és tervszerű oktatása teljesen igénybe vette a rajztanárjelöltek mintázási gyakorlatainak állandó vezetésére LORÁNFI ANTAL okleveles középiskolai rajztanár, a m. kir. iparművészeti iskola rendes tanára nyert megbízást ugyancsak a fenti kormányrendelettel.

Az 1892. évi május hava utolsó napján hunyta le szemét örök álomra GREGUSS JÁNOS, az *alakrajz* második tanszékének volt nemeslelkű, nagy tudású rendes tanára.

Ő a magyar festők régibb gárdájának volt egyik kiváló tagja, jóval eredetibb, izmosabb tehetséggel, mint a mennyivel nálánál sokkal kisebbek sűrűn emlegetett nevet szereztek. A Gondviselés azonban úgy határozott, hogy ő a művészet piaczi lármájától távozzon maradjon, oly téren, melyre az embert a latin közmondás szerint az Isten haragja vezeti. Abban a korban, melyben a művész, a kezdet nehézségein túlesve, nagyobbszabású koncepcziókra tér s duzzadt vitorlakkal halad a siker csábító kikötője felé, — ő lemondva az alkotóművész nélkülözhetetlen eleméről, a teljes szabadságról, tanító lett — a *művészet tanítója*.

Másfélévi kínos betegség előzte meg elhunytát, mely mélyen megsomorította mindazokat, kik magas látkörű szellemét s kötelességű, önfeláldozó ügybuzgalmát közelebbről megismerve becsülték.

Az elhunyt tanár betegségének ideje alatt teendőit ideiglenesen AGGHÁZY GYULA az iparművészeti iskolán az alakrajz rendes volt tanára látta el s megbízatásának szép sikerrel felelt meg. Ez a körülmény szolgáltatott alapot azon további intézkedésre, hogy a tanszék teendőinek végzésével ideiglenesen ismét a nevezett tanár bízott meg.

Az üresedésbe jutott állásnak új rendes tanárral való betöltése fedezet hiánya miatt azért nem volt lehetséges, mivel az

elhunyt tanár által élvezett rendes tanári javadalomra VÁRDAI SZILÁRD az *ékitményes rajzolás* eddigi segédtanára (ugyane tárgyaknak a m. kir. iparművészeti iskolánál rendes tanára) neveztetett ki az általa képviselt tanszak rendes tanárául.

ÉBNER LAJOS festőművész tanár vezetése alatt fennállott *külön női festészeti* tanfolyam a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1891. évi július hó 17-én 9339. sz. a. kelt rendeletével megszüntetvén, az 1891/92. tanév elején a női festészeti tanfolyam volt növendékei majdnem kivétel nélkül intézetünkbe iratkoztak be, minek következménye volt, hogy nő-növendékeink száma, mely azelőtt a huszat sem érte el, egyszerre 39-re emelkedett. A női művésznövendékek tanfolyamát ÉBNER LAJOS tanár vezette, ki mint a női festészeti tanfolyam volt tanára, e tanév elején intézetünk tanári testületének tagja lett.

Az intézeti épület kibővítésének immár égetően aktuális ügyében e tanév folyamáról az a haladás jegyezhető fel, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr rendelete folytán a szükséges toldaléokra nézve ifj. VÁRDAI SZILÁRD intézeti tanár teljesen kidolgozott terveket készített, melyeket a tanári testület igen czélszerűnek találván, egyhangúlag kivitelre ajánlott.

Az 1892/93. tanévben a tanári testületben változás nem történt, azonban a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr kezdeményezéséből, a rajztanárképzés és képesítés újabb rendezése ügyében egybehívott szaktanácskozmány által a rajztanár és rajztanító képesítésére vonatkozólag elkészített szabályzat értelmében az 1893/94. tanévtől kezdve a következő új tantárgyak rendszeresítették:

1. a *vízfestés* egy új tanerővel a női osztályban;
2. a *magyar nyelv és irodalom* mindkét nembeli tanár- és tanítójelölt növendékek számára;

Az 1893/94. tanév nem volt rendes időben, szeptember elején megkezdhető a kolerajárvány miatt, melyre való tekintettel az előző tanév alatt is szüneteltek az előadások néhány napig.

A tanári testület ebben a tanévben ismét több taggal szaporodott, a mennyiben a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr különösen a nő-növendékekre való tekintettel NEOGRÁDY ANTAL festőművészt a *vízfestés* (aquarell) rendes tanárává kinevezte, BADICS FERENCZ dr. középiskolai tanár, kir. tanácsost pedig, jelenleg a tanárképző főgimnázium igazgatóját, a *magyar nyelv és irodalom* előadásával megbízta.

Ugyancsak ezen tanév elejétől kezdve a rajztanítónő-jelöltek osztályában az *alakrajz* és *ékitményes* rajzolás tanításánál KOMÓCSY JÓZSEFNÉ okl. rajztanítónő, a rajztanár- és -tanítójelöltek *alakrajzi* gyakorlataiknál pedig ugyanazon időponttól DÖRRE TIVADAR okl. rajztanár működött közre.

Az ÉBNER-féle női festészeti osztály, mely azelőtt mint önálló tanfolyam állott fenn s az 1891 évben az orsz. mintarajziskolába olvasztatott, az 1893/94. tanév elejével ismét régi tanhelyiségeit foglalta el a budai várbazáiban.

E tanév mozzanatai közül még különös említést érdemel a *rajztanításra képesítő* vizsgálatokról szóló s a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr által, 1893 szeptember 30-án 41,200 sz. alatt kelt rendelettel jóváhagyott újabb szabályzat.

(Ezen újabb szabályzat szerint képesítést lehetett szerezni:

1. *Középiskolák és középfokú ipariskolák* számára, még pedig:
 - a) szabadkézi rajz és a rajzoló geometriából, vagy
 - b) ezen tantárgyaknak csak egyikéből.
2. *Tanítóképzők, polgári iskolák és ipartanműhelyek* számára.
3. *Iparos tanoncziskolák* számára. Végre
4. *Rajztanítónői* képesítést *tanítóképző intézetek, polgári és felsőbb leányiskolák* számára.

Ezen szabályzatot illetőleg a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr fenntartotta magának a jogot, hogy a vizsgáló-bizottság javaslatára oly alapos szakképzettségű egyéneknek is megengedje a vizsgára bocsáttatást, kik a szabályzatban megállapított tanulmányi előfeltételeknek csak részben felelnek meg.*

Az 1903/4 évi nagy szünetidőben az *ábrázoló geometriából* a gimnáziumi rajztanárok részére póttanfolyam tartatott, melynek vezetői KOVÁCH GÉZA és PÓRSZÁSZ JÓZSEF intézeti tanárok voltak.

Az 1894/95. tanévben a rajztanítónő-jelöltek számára előírt *színes ékitmény* és rajztanárjelöltek részére előírt *műhelyi rajzolás* illesztetett a tantervbe. Az előbbinek az oktatásával NÁDLER RÓBERT intézeti tanár, az utóbbi rajzgyakorlatok vezetésével pedig BENCZÚR BÉLA műépítész, a m. kir. iparművészeti iskola rendes tanára

* Ezen szabályzat a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1903. évi márczius hó 7-én 12,932. számú rendeletével hatályon kívül helyeztetett.

biztatott meg 60,676/894. sz. a. kelt vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelettel.

Az intézet tanári testületében a fentemlítettén kívül még az a változás történt, hogy az *alakrajzolás* második tanszékére a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr az 1894. évi július hó 16-án 31,417. sz. alatt kelt rendeletével BALLÓ EDE festőművészt, középiskolai rajztanárt méltóztatott kinevezni. Ezáltal AGGHAZI GYULA, a m. kir. iparművészeti iskola rendes tanárának ugyanezen tanszakban helyettesként való működése egyidejűleg megszűnt. További változás abban történt, hogy id. DÖRRE TIVADAR okl. rajztanár, az intézet kisegítő tanára, a budapesti VI. ker. reáliskolához rendes rajztanárrá kineveztetvén, — az 1894. évi október hó 22-én 49,431. sz. alatt kelt magas miniszteri rendelettel kisegítő tanáru az *ékitményes rajzszakra* KOVÁCH GÉZA a m. kir. iparművészeti iskola rendes tanára, intézetünknel a nők számára rendszeresített geometriai tanfolyam akkori előadója neveztetett ki.

Ezen tanév végével a nagy szünidőben az *ábrázoló geometriából* KOVÁCH GÉZA és PÓRSZÁSZ JÓZSEF tanárok vezetése mellett a gimnáziumi rajztanárok részére ismét tartatott póttanfolyam, mely programmszerűen folyt le s jó sikerrel járt.

Nem csekély jelentőséggel bírt az intézetre az a körülmény, hogy az intézeti állami költségvetésbe — mint évről-évre visszatérő rendszeres tétel — 2000 korona vétetett fel oly célból, hogy az intézet körében működő *freskó-festészeti* osztály művésznövendékei gyakorlatképen nagyobb szabású munkálatokkal legyenek foglalkoztathatók.

Az 1895/96. tanévben nagy horderejű újabb lendületnek alapját nyerte az intézet azáltal, hogy a tanépület izabella-utcai szárnyának nagyobb mérvű pótépitkezése s a régi épületben foganatosított átalakítás e tanév alatt befejeződött, miáltal az intézet régóta szükségelt újabb mű- és tantermek sorozatával kibővült. Az építkezéssel sok régi baj részben megszűnt, mert megfelelőbb tantermeket és néhány tanári műtermet is nyert az intézet, miáltal szintén régi jogosult igények nyertek kielégítést. Azonfelül kevesebb növendéket volt helyszűke miatt kénytelen visszautasítani az igazgatóság.*

* Míg az 1894/95-iki tanévben az intézetnek 144 növendéke volt, jelenleg, vagyis az 1907/08. tanév első felében már 269 növendéke s a külön tanfolyamok látogatóit beszámítva, mindössze 429 rendes növendéke és vendég-látogatója volt.

1896. évben, midőn intézetünk résztvett hazánk ezeréves fennállásának megünneplésében, egyúttal a maga körében is jubiláris időszakba lépett, mert ez évben fejezte be *huszonötödik* tanévét.

Ezt a saját jubileumát nem kívánta az iskola külön zajosabb ünnep központjává tenni, mert azt, a mi ily alkalomra egyedül méltó, hogy t. i. a lezajlott negyed század alatt elért fejlődési fokát bemutassa — volt alkalma megtenni az ezredéves kiállítás keretében.

Alkalomszerűnek vélem az ezredéves kiállítás közoktatásügyi csoportja által kiadott hivatalos katalógusnak a *képzőművészeti* szakiskolákra vonatkozó tájékoztató cikkéből a következő sorokat közölni:

„A lefolyt utolsó három évtized alatt a hazai törvényhozásnak és kormánynak századok mulasztását kellett helyrehoznia. De, ha művészi iskoláink nem is állanak — úgy mint a művelt nyugat hasonczélú intézetei — régi hagyományok alapján, annál az *örvendetes lendületnél fogva, mely a magyar művészet legújabb fejlődésében észlelendő* s az államnak ez iskolákra fordított bőkezű gondoskodásából, jelenleg úgy a *képzőművészeti*, mint az *iparművészeti* szakiskolák, a nemzeti közművelődés javára, az arra hivatott tehetségű fiatal nemzedéket sokoldalú és rendszeres képzésben részesítik.“

Az iparművészeti iskola a millenniumi év alatt új tanépületébe költözvén, annak vezetését a mintarajziskola igazgatóságától 1896-ban FITTLER KAMILL, az újonnan kinevezett igazgató átvette.

Az 1897/98-iki tanévben az intézet szervezetében lényeges változás történt.

Az intézet keletkezésekor kettős cél lebegett az alapítók szemei előtt.

Egyrészt módot kellett nyújtani a hazai tehetségeknek arra, hogy magukat itthon képezthessék s a külföldet már csak tanulmányaik betetőzése végett kelljen felkeresniök, másrészt gondoskodni kellett szakszerű képzett tanerőkről a rajzolásnak a középiskolákban való sikeresebb oktatására. A mintarajziskola és rajztanárképző tehát nemcsak saját növendékeinek művészi képzését tekinti feladatának, hanem az általános rajzoktatásnak is szolgálatja a hivatott tanerőket s e közvetett hatása, melylyel az ifjú nemzedékben a művészet iránti fogékonyságot fejleszti, a művészet számára érdeklődő közönséget nevel már a középiskolákon s a tehetség öntudatra ébredését idejekorán elősegíti, nemzeti közmű-

velődésünk szempontjából kiváló jelentőséget kölcsönöz ez intézetünknek.

Az intézet szervezetét ez a kettős cél szabta meg.

Így a rajztanárképző tanfolyam mellett mindig külön osztályok voltak az intézetben a festők, a szobrászok és még egy külön festészeti osztály a nők részére.

Ezen művészeti osztályok az anyaintézet kebelén már annyira fejlődtek, hogy 1897/98. tanévtől kezdve önálló szervezettel voltak elláthatók.

Nevezetesen a LOTZ KÁROLY és STROBL ALAJOS tanárok vezetése alatt, helyileg már különvált *gyakorló festészeti és szobrászati szakosztályok*, mint önálló *mesteriskolák*, s az ÉBNER LAJOS tanár vezetése alatt levő eredetileg különben is önállóan szervezett női festészeti tanfolyam, mint *m. kir. női festőiskola*, az anyaintézetből kiváltak.

Ezen szakosztályok önállósítása azonban az intézet eredeti célját meg nem változtatta, mert körében maradt a rajztanárképzés s a művésznövendékek képzése; amint hogy ezek magvát képezték a most létesült *képzőművészeti főiskolának*. Ellenben ezen külön művészeti szakosztályok önállósítása művészeti oktatásunk érdekében, célszerűnek nem bizonyult.

A rajztanárképzést ezen változás nem érintette; azonban a művésznövendékekre nézve új szabályzat lépett életbe, melyet a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1897. évi 44,409. sz. a. hagyott jóvá.

Az intézet szervezetében történt változás a tanári testület kiegészítését vonta maga után. A művésznövendékek alakrajz-tanítására szervezett tanszék BALLÓ EDÉ-re, a ki intézetünknek azelőtt is tanára volt, bízott; helyére a rajztanárjelöltek alakrajzi tanítása céljából AGGHÁZY GYULA iparművészeti iskolai rendes tanár helyeztetett át.

Ugyanez évben, tehát 1897-ben, a nők részére néhány év előtt újonnan felállított *geometriai* tanszékre: KOVÁCH GÉZA iparművészeti iskolai tanár rendes tanáru, az *éki ményes rajz* tanítására pedig ERDÖSSY BÉLA segédtanáru neveztetett ki, míg az *iparművészeti rajz* tanítására — az alakrajz tanításánál időközben feleslegessé vált — id. DÖRRE TIVADAR reáliskolai tanár újból meghivatott.

A budai pedagógium mellett fennállott rajztanfolyam megszűnván, a vallás- és közoktatásügyi miniszterium a megszűnt rajz-

tanfolyam két tanárát, GYULAY LÁSZLÓ-t és HAVRANEK FERENCZ-et, intézetünkhez helyezte át.

Ily körülmények közt nyílt meg az 1897/98-iki 27-ik tanév, még pedig külön tanterv és órarend szerint a *rajztanár- és rajztanítójelöltek*, külön a *rajztanítójelöltek* és külön a *művésznövendékek* részére. Ezáltal elhárított azon nehézség, mely a rajztanárjelöltek és művésznövendékek együttes oktatásából származott s a tanterv egyszersmind biztosíték volt arra nézve, hogy intézetünk kettős feladatának ezentúl fokozottabb mérvben megfelelhett.

Az 1898/99-iki tanév alatt sem az intézet szervezetében, sem pedig a tanszemélyzet beosztásában változás nem történt.

Az 1899/1900-iki tanév elején igen nagy számban jelentkeztek új növendékek. Habár a rendelkezésre álló hely szűk voltára s a kitűzött tancél elérésének biztosítására való tekintettel csak olyanok vétettek fel, a kik a megfelelő előképzettséget igazolták, még így is 191 növendéket kellett felvenni, s így az első tanfélévben a növendékek száma az előző tanévi létszámot tizenkilenczczel meghaladta.*

A növendékek nagy száma miatt szükséges volt az egyes tanárok túlnépes osztályainak megosztása s e célból részben új tanerők alkalmazása. Így HEGEDÜS LÁSZLÓ festőművész a művésznövendékek osztályában az *esti aktrajzolás* tanításával bízott meg.

Az 1900/01. tanév folyamán több fővárosi rajztanár és művész oly kérelemmel fordult az iskola igazgatóságához, hogy különösen az *aktrajzolás* behatóbb gyakorolhatása végett a tanépületben megfelelő műterem, valamint élő modellek is bocsáttassanak az illetők rendelkezésére. A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr e kérelmet az igazgatóság javaslatára 1900. évi 94,318. számú rendeletével teljesítendőnek találta s azóta e gyakorlatok leginkább este, az intézet tanműködésének szerves kiegészítéseképpen folynak.

A képző- és iparművészeti szakoktatás akkori helyzetének és különböző, modern áramlatainak tanulmányozása végett több intézeti tanár, nyert kiküldetést és töltött e célból hosszabb-rövidebb időt a párisi kiállítás területén; visszatértük után tanulságos jelentésben KOVÁCH GÉZA rakta le ott szerzett tapasztalatainak, megfigyeléseinek és tanulmányainak eredményét.

* Jelenleg, vagyis az 1907/08. tanév folyamán ugyanezen tanépületben 429-en látogatták az intézetet.

Az 1901/02. tanév első felében, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1901. évi 69,096. számú rendeletével SZÉKELY BERTALAN-t — saját kérelmére — felmentette a bonczalaktan tanítása alól s annak előadásával 1902. évi február hó 1-től kezdve TELLYESNICZKY KÁLMÁN dr., a budapesti tudomány-egyetem adjunctusát bízta meg. A külön esti aktrajzolás gyakorlatokban résztvevők száma ez évben nőttön-nőtt s az év végeig 158-ra rúgott a gyakorlatokon résztvettek száma. Három teremben folytak május hó végéig a gyakorlatok a délutáni órákban, sűrűen látogatva. Két teremben az aktrajzolás tanári vezetés nélkül folyt; a harmadik terem látogatóinak munkáit azonban a résztvevők saját kívánságukra HEGEDÜS LÁSZLÓ festőművész — a ki mint kisegítő tanár a művésznövendékek aktrajzolás tanításánál is segédkezett — elismerésre méltó buzgósággal szíves-ségből korigálta.

Az 1902/03. tanév történetének első lapja egyúttal iskolánk történetének legszomorúbb lapja, mert arra komjátszegi KELETY GUSZTÁV-nak, iskolánk első alapító-igazgatójának szomorú elhunytát kellett fájdalommal feljegyeznünk, a hosszú, kínos betegségé alatt is a kötelesség teljesítésében példakép munkálkodva iskolája érdekében. 1902. évi szeptember hó 2-án örök pihenőre tért, pótolhatatlan, teljesen, talán soha be nem tölthető ürt hagyva maga után.

KELETY, a finom, mélyérzésű művész, kiváló szaktudós, előkelő ízlésű és széles látkörű esztétikus, a szellemes és mélyreható bíráló — kinek néha éles, de szakavatott és meggyőző igazságos kritikái miatt életében nem egy ellenfele támadt — korszakalkotó tevékenységével, melyet a magyar nemzet önrendelkezési jogának visszaszerzése óta kifejtett, *örökbecsű érdemeket* szerzett magának.

Hiszen alig létezik hazánkban oly képző- vagy iparművészeti intézmény, mely KELETY GUSZTÁV nevéhez ne fűződne. Neki jutott az úttörő feladat, hogy a művészetet hazánkban néhány évtized előtti teljesen elhanyagolt állapotából nehéz küzdelmek árán feléleszsze s a további fejlesztés alapjait megvesse.

KELETY GUSZTÁV kir. tanácsos, igazgató elhunytával a megüresedett igazgatói állás az 1902/3. tanévben véglegesen nem töltetett be, hanem a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 1902. évi 73,971. sz. a. kelt rendeletével az 1902/03. iskolai évre, egyrészt a művészeti és tanulmányi ügyek vezetésével: SZÉKELY BERTALAN, másrészt az összes adminisztratív és gazdasági ügyek

ellátásával személyes felelősség mellett: VÁRDAI SZILÁRD intézeti rendes tanárok, helyettes-igazgatói minőségben bizattak meg.

További személyi változások a következők voltak:

PÉTERFY SÁNDOR kir. tanácsos, nyugalmazott tanítónőképző-intézeti tanár, a ki az intézetnél 1885. óta a *pedagogiát* óraadói minőségben tanította — korára való tekintettel — ezen állásáról, úgyszintén az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottságban elfoglalt tagságáról, lemondott.

A kiváló pedagógus-tanár helyébe a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1902. évi 79,796. számú rendeletével a rajztanártanító- és tanítónőjelöltekre nézve kötelező *nevelés- és tanítás-tannak* előadásával WESZELY ÖDÖN dr. főreáliskolai rendes tanárt bízta meg s ugyancsak őt egy későbbi rendelettel ezen tárgyra az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagjává nevezte ki.

SCHULEK FRIGYES kir. tanácsos, műépítész-tanárnak a miniszter úr 65,139. számú rendeletével az 1902/03. tanév I-ső felére szabadság-időt engedélyezett azon célból, hogy ezen idő alatt a kir. *József-műegyetem* üresedésben lévő középkori műépítéstani tanszéke teendőit, mint meghívott helyettes-tanár, lássa el. Az általa intézetünkönél 30 éven át előadott *építészeti rajz* tanítását HAVRANEK FERENCZ, intézetünk második műépítész-tanára vette át, a *látszattanét* pedig KOVÁCH GÉZA vállalta el, a ki ezen tárgyat már sok éven át a nők magasabb osztályaiban önállóan előadta s ugyancsak ezen tárgyból már előzőleg egy tanéven át SCHULEK FRIGYES tanárt helyettesítette.

Az *építészeti stíl- és alaktan* külön előadásokban tárgyalatván, többek között az építészeti rajzórák is redukálhatók voltak már csak azért is, mivel jelenleg ezen tárgy a látszattani szerkesztésektől teljesen elkülönítve gyakoroltatik s így a fősúly csak építészeti részleteknek artistikus ábrázolására s egyszerűbb tárgyak tervezésére van fektetve.

SCHULEK FRIGYES kir. tanácsos a tanév második felében a kir. József-műegyetemhez Ő Felsége a király által rendes tanárrá neveztetvén ki, intézetünktől tanári minőségében, megvált, de mint az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tevékeny tagja és alelnöke, az intézetünkkel való szoros kapcsolatot továbbra is fenntartotta.

SCHULEK FRIGYES távozása után megüresedett tanszék többé nem töltetett be műépítészzel, hanem e helyett új *alakrajzi* tanszék szerveztetett.

Megvált intézetünk kötelékéből az 1902/03. tanév végével más elfoglaltsága miatt még BENCZÜR BÉLA műépítész, az orsz. m. kir. iparművészeti iskola rendes tanára is, a ki intézetünkben óraadói minőségben több éven át az *iparművészeti stíltant* adta elő; de mivel jövőben ezen tantárgy kapcsolatosan az ornamentikával, illetőleg az iparművészeti rajzzal taníttatik, a tanári testület a revideált tantervben mint külön tantárgyat ezt is elejtendőnek tartotta. Ennélfogva BENCZÜR BÉLA a lefolyt tanévben a III. és IV. éves tanár- és tanítójelölteknél a *csendélet, rajz- és festést* tanította.

PÓRSZÁSZ JÓZSEF okl. mérnök, állami főreáliskolai tanár 1872 óta intézetünkben segédtanári minőségben a rajztanár- és tanítójelöltek részére az *elemi és ábrázoló geometriát*, valamint a *geometriai módszertant* adta elő. PÓRSZÁSZ JÓZSEF tehát 31 éven át segédtanári csekély illetményen egy rendes *geometriai* tanszéket töltött be.

Az *elemi geometria* kötelező tantárggyá való felvételét a rajztanárképző tanprogrammjába az a körülmény tette annak idején szükségessé, mert a hallgatók ezen tárgyból való készültsége nagyon egyenlőtlen volt. Fel kellett ezt venni, mert e nélkül az *ábrázoló geometria* és *perspektiva* elméleti tanítása nem volt eredményesen keresztül vihető.

A fentjelzett állapot ma már a *rajztanár- és tanítójelölteknél* megváltozott, miután ők kivétel nélkül középiskolai érettségi bizonyítvány, vagy tanítói oklevél alapján vétetnek fel, s bár az előkészültség egyeseknél teljesen kielégítőnek ma sem mondható, tekintettel a színvonal általános emelkedésére, a hiányok pótlását most már a magántanulmányra utalhattuk. Tehető ez annál inkább, mert az *ábrázoló geometria* és *látszattan* kapcsán az előadó tanárnak is alkalma nyílik a mutatkozó hiányokat pótolni, s így nem lehet aggodalmunk az iránt, hogy a képesített rajztanár egyrészt előtanulmányai, másrészt az *ábrázoló geometria* és *látszattan* kapcsán nyert elemi geometriai ismeretei alapján, ezen tárgyat a közép-, polgári- és ipariskolákban kellő módon tanítani képes ne lenne.

Ennélfogva a tanári testület a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr hozzájárulásával az intézet 1903/04. tanprogrammjából az elemi geometriát, valamint a geometriai módszertant, mint külön előadott *kötelező* tantárgyakat, elejtette; s mivel az *ábrázoló geometriát* összefüggőleg a látszattannal, KOVÁCH GÉZA tanár adja

elő, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1903. évi 37,318. számú rendeletével PÓRSZÁSZ JÓZSEF tanárt segédtanári működése alól felmentette s egyúttal az elemi geometriának mint *nem* kötelező tantárgynak előadásával óraadói minőségben bízta meg.

GYULAY LÁSZLÓ festőművész-tanár, a ki az 1901/02. tanévben az I. éves tanár- és tanítójelölteket az *alakrajzban* oktatta, megromgált egészségének helyreállítására az 1903/04-iki egész tanévre szabadságot nyert.

Intézetünk szervezeti szabályzatának III. 17. §-a szerint az igazgatóra nézve hetenkint 4 tanítási óra kötelező.

SZÉKELY BERTALAN tanár, a tanulmányi és művészeti ügyek vezetésével megbízott h. igazgató, az 1902/03 tanév első felében heti 14 órát adott.

Hogy megbízatásának a kívánatos mértékben megfelelhessen, szükségessé vált az, hogy ő a IV. éves tanárjelöltek rendes alakrajzi tanítása alól felmentessék s csak az *alakrajzi compositió*, valamint a *művészeti állatboncztan* s az állatok rajzolásának tanításával foglalkozzék heti 4 órában.

SZÉKELY BERTALAN tanár, h. igazgató alakrajzi óráinak ellátásával GYULAY LÁSZLÓ gyengélkedése miatt — a többi művésztanár pedig az oktatás kárára menő túlterhelés nélkül nem lévén megbízható — a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, a IV. éves tanárjelöltek *alakrajzi* oktatásával az 1903. tanév második felében HEGEDÜS LÁSZLÓ festőművészt — már intézetünkhez kinevezett rendes tanárt, a ki a művésznövendékek esti akttanfolyamán kívül az első félévben a III. éves tanárjelölteket is tanította — bízta meg.

Tekintettel továbbá arra, hogy a III. éves tanárjelölteknél az alakrajz tanítására e szerint nem lett volna tanerő: annak szüksége forgott fenn, hogy egy új kiegészítő óraadó művésztanár alkalmaztassék, a ki — mivel AGGHÁZY GYULA tanár a II., III. és IV. női osztályban az *alakrajz* tanításával szintén túl volt terhelve — egyúttal a III-ik női osztályban is átvénné az alakrajz tanítását.

Az alakrajznak ezen két osztályban való tanításával egyelőre óraadói minőségben — a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1903. évi február 19-én kelt 8604. számú rendeletével — ZEMPLÉNYI TIVADAR festőművészt bízta meg.

GYULAY LÁSZLÓ helyébe — ki gyakori betegeskedése következtében egy évi szabadságot nyert — a miniszter úr 1903. évi 39,515. számú rendeletével — egyelőre szintén óraadói minőségben

— RÉVÉSZ IMRE festőművész, utóbbi években Bécsben tartózkodó hazánkfia, bízott meg, s ugyanezen számú miniszteri rendelettel hasonló minőségben, BENCZÜR BÉLA helyébe, a *csendélet, rajz és festés*, valamint az *ékitményes rajz* tanításával: EDVI ILLÉS ALADÁR-t, okl. középiskolai rajztanárt és festőművészt bízta meg.

TARDOS-KRENNER VIKTOR festőművész már az 1902/03. tanév első felében is díjtanul segédkezett SZÉKELY BERTALAN tanárnak az *alakrajzi mozdulat kompozíció* és az *állatrajzolás* tanításában, a második félévben a fentjelzett munkakörön kívül a nők számára intézetünkben létesített külön tanfolyamban a *művészeti boncztan* tanításával 1903. évi 39,515. sz. miniszteri rendelettel bízott meg.

A miniszter úr ő Exzellenziája még az 1902. évi június hó 6-án kelt 37,569. számú rendeletével NÁDLER RÓBERT tanárnak intézetünkben való helyettesítésével HAVRANEK FERENCZ műépítésztanárt bízta meg, ugyanőt egyúttal — tekintettel arra, hogy az *építészeti rajzot, stíl- és alaktant* nálunk már hosszabb idő óta egyedül tanítja — ezen szaknak intézetünk részéről való képviselőtére az — *orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság* tagjává kinevezni méltóztatott.

A kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr ő nagyméltósága a végzett középiskolai rajztanárok részére — az iparoktatási iskolák által megkívánt, intézetünkben specziális irányban való továbbképzése céljából az 1903. év tartamára két, egyenként egyezerkétszáz korona tanulmányi ösztöndíjat adományozott, oly megjegyzéssel, hogy ezen anyagi támogatást a szünidő alatt tanulmányaiknak külföldön való kiegészítése céljából — a külföldön tartózkodás idejére — havi 200 koronára felemelni hajlandó.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 1903. évi 12,952. sz. alatti rendeletével a „*Rajztanításra képesítő új vizsgálati szabályzat*”-ot jóváhagyván, szükségessé vált többek között intézetünk tantervének revideálása is.

Tanári testületünk igaz lelkesedéssel működött közre a vizsgaszabályzat előmunkálataiban, valamint új tantervünk megállapításában.

Az újabb keletű paedagogiai törekvések örvendetesen támogatták tanári karunknak azon régi óhaját, hogy a rajzoktatók működésének súlypontja a *művészeti rajznak* tanítására helyeztessék. Ez alapon tantervünkben iparkodtunk a legmesszebbmenőleg megfelelni az új vizsgaszabályzatban kifejezésre jutó művészi igényeknek.

De ha némileg közeledtünk is célunk felé, az általános irányú rajzoktatás vajudó állapota kizárta azt, hogy intézetünkben a *tisztán művészi képzés* álláspontjára helyezkedhessünk. A tanártestület tehát kénytelen volt a múltban, kénytelen most is *rajztanáraink* kiképzésénél a külső körülményekhez alkalmazkodni s az érvényben lévő közép- és egyéb iskolai tantervek követelményeit respektálni.

Igaz, hogy az új középiskolai tantervnek életbeléptetése óta az ábrázoló geometria nem foglal többé helyet a görögpótló tantárgyak között, de a *középiskolai rajztanár ipari és polgári iskolákra, valamint tanítóképzőkre s ezekkel egyenrangú iskolákra* is képesített lévén, az ábrázoló geometriai, perspektivai ismereteket nem nélkülözheti, még ha a szakműveltség állandó igényét tekinteten kívül hagynók is. Mindezeknek figyelembe vételével mégis lehetővé vált a tanórák intenzívebb kihasználásával a *geometriai* tárgyaknak előadására eddig fordított óraszámnak *lényeges leszál-lítása, az elemi geometriának* mint kötelező tantárgynak és a *geometriai módszertannak* tantervünkből való *teljes törlése* s ezzel szemben a *művészeti tárgyak* tanóraszámának *tetes szaporítása*.

A képzés keretében nem zárkozunk el attól, hogy növendékeinknek a XIX. század utolsó negyedében a művészeti nevelésben felmerült új meg új eszmékbe, akár gyakorlati úton, a kellő betekintésre alkalmat nyújtsunk, mert egy feladata magaslatán álló iskolának, illetve tantestületnek kötelessége az üdvösnek mutatkozó reformokat kipróbálni s ha beváltak, úgy azokat az oktatás keretébe beilleszteni; de lelkiismereti kötelessége egyszersmind az is, hogy a *múltkony* és csupán *napi sikereket* biztosító *divatos* áramlatnak ellenálljon.

A rajztanárképző intézet, újabb szervezetében, a szigorúan vett rajzi tárgyakat s ezek anyagát három külön csoportra osztotta: az *alakrajzi*, az *ornamentális* és a *geometrikus rajzra*, melyhez mint általános jellegűek: a *szemléleti látszattan*, a *csendéletfestés* és a *plasztika* sorakoznak.

Az összes tárgyak az *alakrajzi kompozícióban*, az *iparművészeti rajz* és *tervezésben* és az *építészeti rajzban* nyerik gyakorlati alkalmazásukat és a legfelső fokon ezek is erősen egymásba folynak.

E csoportosítás indokolva van azáltal, hogy a rajztanárképzés nem merülhet ki egyedül a helyes látás és kézügyesség fejlesztésében, hanem figyelembe veszi, hogy növendékeinek az intézeten kívül is vannak kulturális feladatai, hogy t. i. a jó ízlés

terjesztése egy egész város vagy környék *művészi életének irányítása* is hivatásuk körébe tartozik. Fontos tehát, hogy a rajztanár sokoldalú, harmonikus képzést nyerjen, hogy detail ismeretei és technikai készsége bizonyos betetőzéshez jussanak, otthonos legyen a képzőművészetek egyes ágaiban, úgy ezen művészetek megértése, mint gyakorlása tekintetében is.

A rajztanárképző tantervének ezen régen óhajtott módosítása már a tanév elején részben fogatosított. Az igazgatóság ez alkalomból tantervéről szemelvényes növendékmunkákkal illusztrált értesítőt adott ki.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1903. évi márczius hó 7-én 12,952. számú magas rendeletével a *rajztanításra képesítő vizsgálatokról* szóló új szabályzatot adott ki, melyet utóbb *Ő Felsége a Király* is szentesített.

Ezen új vizsgálati szabályzat előmunkálata örökségképen szintén KELETY GUSZTÁV-nak, az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság volt elnökének hagyatékából maradt ránk.

A középiskolai revideált tanterveknek néhány év előtt történt életbeléptetése után a rajztanárvizsgáló bizottság szükségesnek vélte, hogy a rajztanárképesítő vizsgálati szabályzat is — mely mindig az általános tantervekben foglalt követelmények figyelembe vételével készült, — szintén revideáltassék.

Evégből a fentemlített bizottság több ülésén át a régebbi szabályzat revideálásával foglalkozott s egy új szabálytervezetet dolgozva ki, azt még 1899-ben jóváhagyás végett a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz terjesztette fel.

Ezen szabályzattervezet (melyhez időközben már hozzászólt a kereskedelemügyi miniszter úr, a közoktatásügyi tanács s ennek e célra kiküldött szakbizottsága és tárgyalta a Magyar Rajztanárok Országos Egyesülete) — részletezéssel teendő véleményes jelentés végett — 1902. év november havában leküldetett az *orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző* igazgatóságához is.

E kitüntető megbízatás folytán az intézeti tanárok ezen tárgyban külön szaktanácskozományokat tartottak, melynek alapján — valamint a művészeti tárgyaknak intenzívebb tanítására irányuló, az 1902/03. tanév elején intézetünkben már fogatosított reformok s az új vizsgálati szabályzatra vonatkozó eddig felmerült különféle javaslatok figyelembe vétele mellett — oly vizsgálati szabályzatnak tervezetét készítették el, mely a sikeresebb művé-

szeti nevelésre az eddiginél nagyobb biztosítékot nyújt s a rajzoktatók főleg művészeti szempontból való képzettségének alaposabb megvizsgálását lehetővé teszi, másrészt pedig a fokozottabb követelményekkel szemben, a képesítő vizsgálatok letevését mégis megkönnyíti, mivel a képesítő *szakvizsgálatot* két *alapvizsgálat* előzi meg, a mint ez az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság által is, már néhány év előtt javaslatba hozatott s az összes fórumoknál helyeslésre talált.

De már csak azért is nagy örömmel foglalkozott a tanári testület ezen újabb vizsgálati szabályzatnak beható tárgyalásával, mert ennek szentesítése által egyúttal a rajztanárképzésben már fogantatosított s még fogantatosítandó reformok is magasabb helyen jóváhagyást nyertek.

E tárgyalások alkalmával a tanári testület végeredményben a következő főpontokban állapodott meg:

1. Az orsz. m. kir. rajztanárképző tanári testülete nemcsak helyesli a szőnyegen fekvő reformjavaslatokat, hanem azokat, mint indirekt kezdeményezője, örömmel fogadja és üdvösnek tartja.

2. Czélszerűnek tartja az eddig együttesen és egyszerre tartott képesítő vizsgálatok decentralizálását s e tekintetben is ennek gyakorlati keresztülvitelére nézve konkrét javaslatait a maga részéről szerkesztett vizsgálati szabályzatban kifejezésre juttatja.

3. A geometriai szakok megszorítására vonatkozólag több oldalról javaslatba hozott redukciókat a lehetőség határáig a maga részéről még *nagyobb* mérvben fogantatosította.

4. Az artisztikus, vagyis művészi tárgyakkal viszont a követelményeket emelte, az egyes vizsgálatok tárgysorozatát szaporította s újabb művészeti feladatoknak a szabályzatba való felvétele által azok terjedelmét kiegészítette.

5. Szabályzat-tervezetében kiterjeszkedik minden irányban a bizottság első szervezetére és ügykezelésére vonatkozó s eddig jól bevált hagyományos szokások szabályozására, hogy a képesítő vizsgálatnak a tervezett alapvizsgálatok által való szaporítása következtében az ügykezelés lebonyolítása nehézségekbe ne ütközzék.

6. A jövőben érettségi bizonyítványok alapján jelentkező nők tanári képesítésére — továbbá tanoncziskolai jelöltek képesítésére vonatkozó — az eddigi javaslatokban függőben maradt kérdéseket is megfejtette, illetőleg a megfelelő §-okban szabályozta.

7. A vizsgálat anyagának oly részletezését, hogy a jelöltek abból a velük szemben támasztott követelményekről világos képet nyerjenek — a mi eddig a gyakorlati, illetőleg művészeti tárgyaknál nem volt meg — szintén szükségesnek tartván — ezen újítást, illetőleg részletezést, minden tárgynál, a vizsgálatok minden neménél és fokozatán rendszeresen foganatosította.

8. A tanári testület az egyes §-ok helyesebb csoportosítása s tagolása által, a tudnivalókra, a vizsgálati rendre s annak alakjára vonatkozólag — könnyebben áttekinthető s világosabb képet nyújtani iparkodott.

9. Felkérendő a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Ö Nagyméltósága, hogy az új szabályzati tervezetnek kegyes jóváhagyása esetén, rendeletileg mondassék ki, hogy a *régi oklevelek teljes érvényessége* továbbra is fennáll, valamint hogy a régi szabályzat alapján nyert vizsgálatra való bocsáttatási engedélyekben biztosított jogok az új szabályzatnak jóváhagyásától számított *két* éven belül érvényesítendőek, s a régi szabályzat érvényessége ugyanennyi idő alatt teljesen megszűnik.

10. Az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet (1902/3. tanév) tanár-, illetve tanító- és tanítónőjelöltjeivel szemben az új szabályzat visszahatólag az első, esetleg másodéves jelöltekre legyen kötelező, míg a harmad- és negyedéves jelölteknek meg lenne engedve a vizsgálatnak a régi, vagy az új szabályzat alapján való letehetése.

Végül az új oklevelek díszesebb kiállítására nézve kértünk engedélyt.

A miniszter úr fentebb közölt magas rendeletével jóváhagyta ezen, a rajztanárképző igazgatósága által bemutatott vizsgálati szabályzat tervezetét és ugyancsak a fentebb felsorolt pontokra vonatkozó rendeletének utolsó sorait is.

Az új szabályzat szerint a képesítés nemei a következők:

A) *Középiskolai tanári képesítés.* A *művészeti rajz- és a mértani rajznak* a középiskolákban való tanítására. Ugyanezen képesítés kiterjed a felső ipar-, ipari szakiskolák és nőipariskolákra, valamint a középiskolákkal egyenrangú vagy azoknál alsóbb iskolákra.

B) *Polgári iskolai tanítói képesítés.* A *művészeti rajz- és a mértani rajznak* a polgári-, valamint ezekkel egyenrangú iparoktatási és alsóbbfokú leányiskolákban való tanítására.

C) *Polgári iskolai tanítónői képesítés.* A *művészeti rajz- és*

mértani rajznak a polgári, valamint ezekkel egyenrangú iparoktatási és alsóbbfokú leányiskolákban való tanítására.

Az 1902/03. tanév végével már nagyjából az új vizsgálati szabályzat alapján folytak a képesítő vizsgálatok, melyeknek önként alávetette magát a jelöltek legnagyobb része.

E vizsgálatok eredménye örömdetesesen bizonyította, hogy a vizsgálati eljárásban életbe léptetett decentralizáció nemcsak az érdekelt jelöltek terheltségén enyhített és a képzettséget hívebben kifejező képesítési eredményhez vezetett, de egyúttal lehetővé tette azt is, hogy az intézeti új tantervhez szigorúan alkalmazkodó új vizsgálati eljárás egyúttal a vizsgálat színvonalát is emelte. És meg kell vallani, hogy a színvonal ezen emelkedése az átmeneti évben jelentékenyebb volt, mint a növendékek megterheltségének megkönnyebbülése.

Az új szabályzat alapján megtartott képesítő vizsgálatok alkalmával ugyanis csak az első alapvizsgálatra jelentkezett másodéves növendékek élvezték a vizsgálati anyagnak három részre bontásával járó tehercsökkenést, míg a harmadéves növendékek a tananyag kétharmad részével voltak kénytelenek megküzdeni, a negyedéves jelöltek pedig nemcsak nem élveztek könnyebbülést, sőt ellenkezőleg, az előbbi éveknél súlyosabb feladatra vállalkoztak. Innen van, hogy a vizsgálat eredményére kedvezőbb eljárás az első alapvizsgálat sikerében észlelhető volt a legnyilvánvalóbban, s hogy a nehezebb feladatra is nemes becsvágygyal vállalkozott negyedéves növendékekkel szemben helyénvaló volt annak a méltányosságának gyakorlása, melyet a vizsgálóbizottság úgy a vizsgálati díjnak rendkívüli mérséklésében, valamint a javító vizsgálati terminusok kedvezőbb megállapításában követett.

KELETY GUSZTÁV bizottsági elnök elhunytá folytán a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 1903. évi január hó 29-én 6149. számú rendelettel a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság elnökévé SZÉKELY BERTALAN-t, az orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző rendes tanárát és a tanulmányi és művészeti ügyek vezetésével megbízott helyettes igazgatóját nevezte ki.

Az 1903/04. tanév az előző tanévben életbe lépett új tanterv alapján kezdődött s folyt zavartalanul.

Az előző tanévben a néhai KELETY GUSZTÁV halálával megüresedett igazgatói állás csak helyettesítéssel volt betöltve; ezen tanév elején azonban Ő cs. és ap. kir. Felsége SZÉKELY BERTALAN

festőművészt, az intézetnek alapítása óta rendes tanárát méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni igazgatóvá. Az új igazgató a tanulmányi és művészeti vezetés mellett a növendékek közül önként jelentkezőknek az alakrajzi *kompozíciót* s az *állat-*, különösen a *ló-rajzolásnak* és *festésnek* tanítását is magára vállalta. Az intézet adminisztratív és gazdasági ügyeinek vezetésével a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr továbbra is személyes felelősség mellett VÁRDAI SZILÁRD rendes tanárt bízta meg.

Az igazgatóvá kinevezett SZÉKELY BERTALAN s a műegyetem rendes tanárává kinevezett SCHULEK FRIGYES tanár helyére, valamint az 1903. évi állami költségvetésben rendszeresített két rajztanári állásra a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr HEGEDÜS LÁSZLÓ, RÉVÉSZ IMRE, ZEMPLÉNYI TIVADAR festőművészeket és ERDÖSSY BÉLA intézeti segédtanárt rendes tanárokká, TARDOS-KRENNER VIKTOR festőművészt pedig segédtanárrá nevezte ki.

HEGEDÜS LÁSZLÓ rendes tanár a FRAKNÓI VILMOS cz. püspök, szentjobbi apát, nagyváradi kanonok által alapított római képzőművészeti ösztöndíjak egyikét elnyervén, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrtól az 1904/05. tanévre szabadságoltatott. Ellenben GYULAY LÁSZLÓ rendes tanárnak az 1903/04. tanévre kapott egy évi szabadsága lejárván, szolgálattételre ismét jelentkezett.

A rajztanárvizsgáló bizottság megbízása az előző tanévvel lejárván, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr előterjesztésére Ő cs. és ap. kir. Felsége SZÉKELY BERTALAN igazgatót nevezte ki öt év tarmára a bizottság elnökévé.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1904. évi május hó 26-án 44,220. sz.a. elrendelte, hogy **ezentúl tanévközben rajztanárjelöltek egyáltalán fel nem vehetők**; továbbá, hogy a képesítő vizsgálathoz kötött szakképzési félévek alól még részleges felmentésben is senki sem részesíthető.

Alig nyiltak meg az 1904/05. tanév elején intézetünk kapui, LOTZ KÁROLY 1904. évi október hó 13-án történt halálával a magyar művészetet ért súlyos csapás gyászba borította intézetünket is. Nemcsak annál a szoros érintkezésnél fogva, mely egy művészeti iskola s a művészvilág közt természetzerűleg kell hogy fennálljon, öltött gyászt intézetünk, hanem különösen azért is, mert tanári karunk felejthetetlen volt kartársát, ifjúságunk mint iskolánk volt tanárát s az ifjú művésznemzedék melegszívű támogatóját siratta.

LOTZ KÁROLY az 1882. évtől az 1897. évig, tehát 15 éven át

volt intézetünk tanára ; előbb csak a *gyakorló-festészeti* szakosztályt, később ezzel együtt a *freskó-festészeti* mesteriskolát is vezette, míg az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottságnak haláláig tagja volt.

Mint a rajztanárképző fejlődésének előmozdítására irányuló mozzanat, kiemelendő a *gyakorló-iskola* létesítése, melynek célja, hogy a IV. éves tanár-, tanító- és tanítónőjelöltek a rajz elemi és magasabbfokú tanításában magukat gyakorolhassák. A gyakorló-iskola növendékeit különböző iskolák növendékeiből toborozza korlátolt számban. Ezt az iskolát ERDÖSSY BÉLA tanár vezeti.

A *mintázás* az összes növendékekre kötelező lévén, a több osztályra osztott, nagyszámú növendékeknek sikeres tanítását egy tanerő alig képes végezni. Ezért az intézet RADNAI BÉLA szobrászművész szívességét volt kénytelen igénybe venni, a ki az 1904/05. tanévben díjtalanul segédkezett volt tanárának, LORÁNTFI ANTAL-nak.

Az intézet végzett rajztanítónőjelöltek közül oly számosan jelentkeztek *iparművészeti* készültségük kiegészítése végett, hogy sem számuknál, sem specziális tanulmányaiknál fogva a rendes oktatás keretébe ezeknek oktatása bevonható nem volt. Miért is külön tanfolyam volt szervezendő részükre NÁDLER RÓBERT tanár vezetése alatt. Ennek a tanfolyamnak fentartását fontosnak kellett tartanunk nemcsak azért, mert a növendékek máris szép eredményt értek el, hanem főleg mert üdvös, hogy a nők intelligenciája fejlesztessék s másrészt azért is, hogy azok a növendékek, a kik az oklevél megszerzése után tanítónői álláshoz egyelőre nem juthattak, ily módon iparművészeti készültségük és kézi ügyességük révén tartassák fenn magukat.

A növendékek saját tervezetüket különféle iparművészeti technikákban készítették el, mely munkáikkal kiállításán résztvettek, nagy elismerésben részesültek s a kiállított munkák jelentékeny része vevőkre talált.

Az 1903/04. tanévi nagy szünet alatt az új tantervekre vonatkozó középiskolai rajztanárok részére NÁDLER RÓBERT intézeti tanár vezetése mellett háromheti tájékoztató-tanfolyam programmszerűen folyt le. Az 1904/05. tanévben a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 37,735. számú rendeletével a tanítóképzőintézeti rajztanárok és rajztanítónők részére hasonló kurzusnak intézetünkben való megtartása rendeltetett el, mely tanfolyamot szintén NÁDLER RÓBERT vezette.

Növendékeink a nem szorosán kötelező tárgyak gyakorlásában is nagy buzgalmat fejtettek ki.

Ezt a buzgalmat nagyban fokozták az alakrajz és iparművészeti rajz köréből vett feladatokra hirdetett pályázatok, melyekben vagy csak egyes évfolyamok látogatói, vagy az intézet összes növendékei vehettek részt. Különösen kiemelhető az *alakrajzi kompozíció* és az *iparművészeti rajztervezet*-pályázatokon elért eredmény.

A tanév folyamán úgy a magánosok, mint társulatok, különösen iparművészeti tervezetek elkészítésével s egyéb megrendelésekkel bízták meg kiválóbb növendékeinket.

Az állat-, lórajzolás és festés gyakorlásához míg egyrészt az intézetben rendszeresen eleven lómodell volt beállítva, másrészt az igazgatóság intézkedése folytán a növendékek alkalmat nyertek arra is, hogy egy lovagló-iskolában az állatok szabad mozgását tanulmányozhassák.

Szorgalmi díjakra a pályamunkák jutalmazására 1600 korona állt rendelkezésre.

Intézetünk az 1904. évi augusztus hó elején Bernben tartott *II. nemzetközi rajztanári kongresszuson* résztvett, melyen az intézet szabályzatait francia nyelven növendékek munkáival illusztrálva mutatta be.

A kongresszuson iskolánkat EDVI ILLÉS ALADÁR okl. rajztanár és festőművész, intézeti tanár képviselte.

Az 1905/06. tanévben az intézet tanszemélyzetében a következő változások történtek:

GYULAY LÁSZLÓ intézeti tanár az 1905. évi novemberhóban nyugalmaztatását kérvén, ideiglenes helyettesítésével HEGEDÜS LÁSZLÓ és ZEMPLÉNYI TIVADAR tanárok bízták meg.

Ő cs. és ap. királyi Felsége 1905. évi december hó 6-án kelt legfelsőbb elhatározásával SZÉKELY BERTALAN-t, intézetünk fennállása óta volt tanárát s három éven át volt művészeti igazgatóját, a m. kir. II. *festészeti mesteriskola* igazgató-tanárává, — helyébe pedig intézetünk művészeti igazgatójává SZINYEI-MERSE PÁL ismert kiváló festőművészt méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni, egyúttal VÁRDAI SZILÁRD-nak, az intézet adminisztratív és gazdasági ügyek ellátásával az eddig is személyes felelősség mellett megbízott igazgató-helyettes rendes tanárnak az intézet igazgatójának címét adományozta. Az intézet vezetésében tehát úgy, mint ezelőtt SZÉKELY-nek, társa maradt SZINYEI-MERSE PÁL igazgatónak is VÁRDAI SZILÁRD igazgató-tanár s így az intézet adminisztratív vezetésében változás nem állt be.

Ő Felsége a király PÓRSZÁSZ JÓZSEF intézeti óraadó tanárnak reáliskolai tanári minőségben szerzett érdemei elismeréseül a középiskolai igazgatói címet, GYULAY LÁSZLÓ tanárnak pedig nyugalomba vonulása alkalmából a kir. tanácsosi címet adományozta.

SZÉKELY BERTALAN, intézetünknek volt igazgató-tanára, a II. festészeti mesteriskolához Ő Felsége a király által igazgató-tanárrá neveztetvén ki, az általa intézetünknel előadott *alakrajzi mozdulatkompozíció* tanítását TARDOS-KRENNER VIKTOR intézetünk segédtanára vette át, a ki ezen tárgy tanításában már előzőleg több éven át Székely Bertalannak segédkezett.

Az 1905/06. tanév január hóban kezdődő második felétől kezdve, az *alakrajz* és *festés* tanítására újabb tanerő alkalmazása vált szükségessé.

Erre a tanári állásra FERENCZY KÁROLY festőművész mutatkozott legalkalmasabbnak.

Ezen kinevezés, illetve megbízások folytán, a festőművész-tanárok oly beosztása vált lehetővé, hogy minden tanárra 2—2 osztály vezetése esik s így intézetünkben a *rajztanárképzés* mellett már 12 év óta teljesen különvált *művészképzés* a folyó tanévben 5 külön-külön művésztanár vezetése alá tartozó részre, vagyis 4 csoport a festőművész- és 1 csoport a szobrászművész-növendékek számára volt alakítható.

A *művésznövendékeknél* a tanítást BALLÓ EDE, FERENCZY KÁROLY, HEGEDÜS LÁSZLÓ, RÉVÉSZ IMRE, ZEMPLÉNYI TIVADAR elismert kiváló festőművészeink és RADNAI BÉLA jeles szobrászművész végzik, a kik más-más irányt képviselnek s a kik közt a növendékek szabadon választhatnak.

El is érte iskolánk a miniszter úr Ő exczellenciájának intézetünk és nemzeti művészetünk fejlesztésére nézve azon nagy horderejű bölcs elhatározását, hogy az *Országos Képzőművészeti Tanács* által az 1906. évi május hóban hirdetett állami ösztöndíjakból a nevezett tanács ajánlatára a miniszter úr egy 1000 koronás ösztöndíjat intézetünk egyik szobrászművész-növendékének adományozott, a ki a kir. József-műegyetem elvégzése után intézetünkön kívül más művészeti iskolát nem látogatott. Továbbá ugyanez alkalomból az igazgatóság kérelmére s ugyancsak a Képzőművészeti Tanács javaslatára intézetünk rendes tanfolyamait végzett 5 volt növendékünknek — és egy tanulmányait külföldön végzett fiatal művésznak az 1000 K ösztöndíjon kívül, tehát összesen még 6 fiatal

művésznek egyenként 600—600 K segélyt utalványozott a miniszter úr azzal a *kikötéssel, hogy az illetők az 1906,07. tanévben tanulmányaikat intézetünkben lesznek kötelesek végezni.*

Szükségesnek mutatkozott tehát, hogy jelesebb növendékeinknek több és nagyobb ösztöndíjak adományozásával lehetővé tésék az itteni tanfolyamok teljes bevégezése, sőt azután is a *továbbképzés* lehetővé tétele s ezáltal iskolánk színvonalának emelése, a mihez nagyban hozzájárult a *Képzőművészeti Tanács* is azzal, hogy a fentebb jelzett ösztöndíj és segélyek adományozását növendékeink részére javaslatba hozta, a mivel szintén a magyar nemzeti művésznevelés céljának elérését mozdította elő. Mert azáltal, hogy az eddigi művészeti alapképzés fölé a *művészeti továbbképzés* létesített, megtörtént annak az ürnek áthidalása, mely eddig iskolánk és a már meglevő *művészeti mesteriskolák* közt volt s eléretik az a cél, hogy művészeink teljes kiképzésüket *magyar földön, magyar légkörben* szerezhetik meg s elkerülhető az a veszély, mely kiképzetlen növendékeknek idő előtt idegen befolyások alá bocsátásából a magyar művészetre, nemzeti szempontból, eddig háramlott.

Hogy pedig a *továbbképzés* mennyire bevált, arra már több éves gyakorlati tapasztalatok alapján hivatkozhatunk. Nevezetesen a *rajztanárjelöltek*, illetve a négy évi tanfolyam rendes elvégzése után oklevelet szerzett rajztanárok továbbképzéséről van szó, a kik az oklevél megszerzése után, nagyobb 600—1000 K ösztöndíjjal ellátva még egy-két évig intézetünkben maradnak, művészi kiképzésük kiegészítése végett. Ily rajztanárok részére a vallás- és közoktatási miniszter úr tárczájában rendszeresített ösztöndíjakon kívül még a kereskedelemügyi m. kir. miniszterium is évente 1—2 fiatal tanárnak hasonló módon alkalmat nyújtott a továbbképzésre. Ezen továbbképző növendékeink közül már néhány anélkül, hogy eddig külföldi iskolába járt volna, a *Magyar Képzőművészeti Társulat* által, a városligeti *műcsarnokban* rendezett tárlatokon intézetünkben készült munkákkal elismerésre méltó módon résztvett.

A *gyakorló iskolai* intézmény kiegészítéseül az 1905/6. tanévben a vezető tanáron kívül felkérés folytán előadást tartottak a IV. éves rajztanár-, tanító- és tanítónőjelölteknek az intézeten kívül álló tanárok is. Nevezetesen id. DÖRRE TIVADAR főreáliskolai, HOLLÓS KÁROLY Erzsébet-nőiskolai és SZMETANA ÁGOSTON főgimnáziumi rajztanárok.

Iparművészeti gyakorlati tanulmányaik kiegészítése céljából ugyancsak a rajztanár-, tanító- és tanítónőjelöltek szaktanárak vezetésével több ipartelep, illetve műhelyt tanulmányoztak.

A külön *aktrajzolás*i tanfolyamot az 1905/6. tanév I. felében ZEMPLÉNYI TIVADAR, a II-ik felében FERENCZY KÁROLY vezették.

Az 1906/7. tanévben nagy horderejű a művészeti oktatás fejlődésére s újabb lendületre alapot nyert az intézet azáltal, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1906. évi 59,102. számú magas rendeletével a *rézkarcz, aqua- és mezzotinto, algrafia, kőrajz, chromolitografia* stb. sokszorosító eljárások elsajátíthatása céljából intézetünkön az 1906/07. tanévtől kezdődőleg egy *grafikai tanfolyamot* létesített, melynek vezetésére OLGYAI VIKTOR azelőtt külföldön élő kiváló művészt sikerült megnyerni.

E *grafikai* tanfolyam 1906. évi október első felében nyílt meg. A kezdet nehézségeinek leküzdése után, melyek közt legsúlyosabb a helyiség szűk volta, a grafikai szakosztály működésének már első esztendejében is úgy pedagogiailag, mint művészileg meglepő eredményt tudott felmutatni. Úgy rajztanár-, mint rajztanítónő-jelöltek, művésznövendékek mint továbbképzők, volt intézeti növendékek, sőt intézeti tanárok is érdeklődő buzgalommal fáradoztak a grafikai technikák elsajátításában. Intézetünk húsvéti kiállítása alkalmával alig félesztendő eredménye gyanánt külön termet töltött meg a grafika munkái legjavával: több mint félszáz műlappal. Ezek túlnyomó része a mélynyomásnak: a rézkarcznak és válfajainak, az aquatintonak, vernis-mounak, mezzotintónak s ezek kombinációjának technikáit képvisel, a többi a síknyomást: az egyszínű és többszínű kőrajzot, valamint a monotipiát és a permetezést. A kiállított művek művészi nivóját illetőleg elég megemlítenünk, hogy a *Szépművészeti Múzeum* rézmetszetgyűjteményének igazgatósága tizet közülök tüntetett ki a gyűjtemény számára való megvétellel és hogy úgy a *Műcsarnok*, mint a *Nemzeti Szalon* tavaszi kiállításai többet mutattak be a szélesebb nyilvánosságnak.

Mint közérdekű és kulturális viszonyainkat jellemző tény — szerénytelenség nélkül — megemlíthető, hogy az olasz rajztanárok 1906. évi szeptember hóban BOITO KAMILLO elnöklésével tartott milánói kongresszuson RAMATI DIDINO egy egész délelőttöt betöltő előadást tartott a rajztanítás újabb módszeréről a magyar példa kapcsán. A kongresszus tagjai egyhangú lelkesedéssel csatlakoztak az előadó javaslatához, melynek értelmében általában az orsz.

m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző irányzatát követésre méltó példának fogadják el. A *francia rajztanárok* 1906. évi augusztus hó második felében tartott kongresszusán pedig a rajztanárok szakszerű és egyöntetű kiképzésének szükségét érezvén, a kongresszus kimondotta, hogy a létesítendő újítások sorában első helyet foglal el egy francia rajztanárképző intézet. Mintaképpül a budapesti *Mintarajziskola és Rajztanárképzőt* állították fel, melynek szervezeteiről részletes ismereteik vannak s melyekről a legnagyobb elismerés hangján nyilatkoztak.

Az 1907/08. tanév elején, úgy mint az előző években is, az intézetbe való felvételre jóval több növendék jelentkezett, mint a mennyit a rendelkezésre álló tanhelyiségeink befogadhatnak. S habár az új jelentkező növendékek *felvételi vizsgálatok* alapján s csak *korlátolt* számban vétetnek fel, továbbá a már felvett növendékek közül olyanok, kik tehetségtelennek bizonyulnak, vagy feltűnő hanyagságot tanúsítanak, az intézetből eltávolíttatnak, — a növendékek nagy száma és a tanhelyiségek elégtelensége miatt, egyes tanszakok előadása alig történhetett programmszerűen.

A *Képzőművészeti Társulat* a lefolyt tanévre is több *továbbképző* növendékünk számára néhány nagyobb és kisebb ösztöndíjak adományozását javasolta a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak. Ennek alapján a miniszter úr ő nagyméltósága 1907. évi július hó 6-án 81,217. szám alatt kelt magas rendeletével a következő állami ösztöndíjakat, illetve segélyeket méltóztatott adományozni: EGRY JÓZSEF-nek és STROBL ZSIGMOND-nak 1000—1000 K-át, VIDOVSZKY BÉLÁ-nak 800 K-át, GARZÓ BERTHOLD-nak, PAPP BERTALAN-nak és TIPÁRY DEZSŐ-nek 400—400 K-át.

Nevezett továbbképző növendékeink műveikkel, a lefolyt tanév alatt a *Képzőművészeti Társulat* városligeti műcsarnokában és a *Nemzeti Szalon* kiállításain vettek részt figyelemre méltó sikerrel. Ugyanis GARZÓ BERTHOLD okl. rajztanár, továbbképző művésznövendék, „*Esti munka*“ című és a téli kiállításon a *Műcsarnokban* kiállított festményét az illetékes pályabírótság a *gróf Esterházy-féle* 600 K díjjal tüntette ki, s az ugyanott kiállított „*Konyhában*“ című vízfestményét pedig *Ő cs. és kir. apostoli Felsője* magángyűjteménye részére 800 K áron megvásárolták.

A *Nemzeti Szalon* tavaszi grafikai tárlatán TIPÁRY DEZSŐ művésznövendék ott kiállított rézkarcz- és linoleum-metszeteivel a 250 K-ás állami díjat nyerte meg.

A *Műbarátok Köre* által, művészi levelező-lapokra hirdetett pályázat alkalmával az I-ső 200 K-ás díjjal DIENES JÁNOS harmadéves rajztanárjelölt növendékünket tüntette ki a pályabíróság.

Iparművészeti pályázatok alkalmával a lefolyt tanévben díjakat nyertek a következő növendékeink:

Az *Egyetemes kísérletező intézet* által *Védőjegyre* hirdetett pályázat alkalmával I. díjat nyert RUSZTI GYULA, II. díjat HELEBRAND BÉLA és III. díjat JAKÓ GÉZA negyedéves rajztanárjelöltek.

A *londoni magyar kiállítás* igazgatósága által *kiállítási plakátra* hirdetett pályázat alkalmával: I. díjat 150 K-át nyert HÖNIGSCHMID OSZKÁR, II. díjat 100 K-át MOLDOVÁN BÉLA, III. díjat 50—50 K-át MÁRTON FERENCZ és PAYER GIZELLA, IV. díjat 30—30 K-át BÁLINT JÓZSEF és KÖVES TIVADAR rajztanárjelöltek, illetve egy rajztanítónőjelölt növendékünk.

A *czement-padlóburkolat* tervrajzára hirdetett nyilvános pályázaton az I. díjat 200 K-át MARKSTEIN ILONA, a *gyakorlati iparművészeti* osztály növendéke nyerte meg.

Valamennyi itt felsorolt és egyéb pályázatokon több növendékünk pályaműve megvétetett.

A fentebbi minden évben hasonlóképen ismétlődő adatok is igazolják azt, hogy az orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző, jelenleg már *Képzőművészeti Főiskola*, két irányban fejlesztett új művésznemzedéket hazánknak. Az egyik a képesített rajztanárok és rajztanítónők, kik az összes közép- és alsóbbfokú iskolákban a művészi ízlés, a művészet megértése és nemesítő élvezete iránti fogékonyság hivatott terjesztője, a másik a szabad művészeti pályára készülő növendékeké, kik közül ezen iskola fennállása óta legjelesebb képző- és iparművészeink, valamint rajzoktatóink váltak ki az élet küzdőterén.

Intézetünk a *művész- és rajztanárképzés* kettős feladatának keretében működve, nem hagyhatta s a jövőben sem hagyhatja figyelmen kívül azokat a művészeti és iparművészeti téren tapasztalható mozgalmakat, melyek a haladottabb külföldön észlelhetők. Mindazt, a mi feladatunk megoldásában segítségünkre lehet, a mi oktatásunkat teljesebbé, sikeresebbé teheti, kellő kritikával át kell vennünk. Nemcsak azért, hogy itt is meglegyen s esetleg egyes művészi vagy műipari ágak gyakoroltatásával növendékeinknek talán megélhetésüket is könnyebbé tegyük s míg álláshoz juthatnak, ekzisztenciájukat biztosítsák; hanem főleg azért, hogy a külföldről

inaugurált és jónak látszó technikákat ne mint nyers külföldit ismerjék meg végzett növendékeink, hanem azokat már iskolánk, egyetlen *művészi* alapvető intézetünk, a *nemzeti* géniuszhoz alkalmazva nyújtsa növendékeinknek.

Ez vezette az iskola igazgatóságát s tanári testületét, midőn néhány év előtt a *gyakorlati iparművészeti* tanfolyamot s később a *grafikai* tanfolyamot a nagyméltóságú miniszterium engedélyével létesítette. És egyikében sem csalódott; mert eltekintve a csak két év előtt létesített grafikai kurzusról, mely rövid fennállása alatt is figyelemre méltó eredményt ért el, az iparművészeti tanfolyam a legmodernebb technikák és eszközök alkalmazásával, a legmodernebb, mert nemzeti irányban, a magyar motívumok bőséges felhasználásával — a milánói kiállításon is — általános elismerést vívott ki magának s ezzel iskolánknak is.

Ezeknek a felszínen tartása tehát kötelességkép nehezedik iskolánkra. A grafika terén újabban a *linoleum-metszés*, az iparművészet terén pedig a *bőr-tjanting-batik* technika vált ismeretessé. Amaz rendkívül lágy, a fametszést sok esetben előnyösen pótló sokszorosító művészi technika (melyre a lipcsei grafikus akadémia, a müncheni, drezdai és berlini iparművészeti iskolák siettek megszerezni tanításának jogát a feltalálótól), emez pedig a bőrmetszés és domborításnál talán könnyebb, de nem kevésbé értékes művészi technika, mely nemcsak bőr-, hanem egyéb anyagú iparművészeti tárgyak díszítésénél is alkalmazható.

Mindkét technikát a most lefolyt tanév eleje óta már tanították és tanítják iskolánkban. A tanításhoz, nevezeten a linoleum-metszéshez a jog megszerzése, a magas nyomtatási sajtóra, eszközökre — a bőr-tjanting-batikhoz szerszámokra, anyagokra volt és van szükség, de még nagyobb és égető szükség volt *megfelelő helyiségekre*

Az anyagi szükségletekre kegyes volt a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr némi segílyt utalványozni, de megfelelő helyiség hiányában a grafika sikeres tanítása sok nehézségekbe ütközött. A mélynyomás eljárásánál szükséges edzősavak az egészségre ártalmas gőzöket, fojtogató oxydokat fejlesztettek, melyek a munkateremben lévő két sajtót, szerszámokat, eszközöket s a nyomatok készítéséhez szükséges anyagokat is károsan megtámadták. E savak használatáról a csupán *egy* teremmel rendelkező grafikának a művészies hatások rovására majdnem teljesen le kellett mondani s az aránylag ártalmatlan vaschlorid-edzéseket alkalmazni. Egészségi,

művészi és gazdasági okokból szükség volt tehát ezen tarthatatlan állapoton segíteni, de tekintve az intézet helyszűkét, ez ismét csak a vallás- és közoktatásügyi miniszterium jóvoltából azáltal válik lehetségessé, hogy f. évi 54,347. sz. magas rendeletével hozzájárult ahhoz, hogy intézetünk egyik művészeti szakosztálya a *II. festészeti mesteriskola* helyiségébe kitelepíttessék s az így felszabaduló helyiség intézetünk szükségleteire vétessék igénybe.

Ily módon egyrészt a grafikai szakosztály teljesen megfelelően lesz a jövő tanévtől kezdve elhelyezve, a mennyiben külön jó világítású munkaterme, külön jól szellőztethető edzőkamrája lesz s külön helyiségben a sajtók fognak elhelyeztetni; továbbá megfelelő helyiséget (sötétkamrát) nyer, fényképfelvételek előhívására.

Az *iparművészeti gyakorlati* osztályon, mely eddig két kisebb szertári helyiségben szorongott, szintén tágasabb helyiséget fog nyerni, a *II. festészeti mesteriskola* épülete pedig, mostani rendelkezésének legkisebb hátránya vagy sérelme nélkül ezentúl jobban kihasználhatik s a mellett e kérdések megoldása alig kerül költségbe.

Ennek kapcsán megemlítyük, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium 1908. évi márczius 13-án 30,242. sz. a. kelt magas rendeletével a *II. festészeti m. kir. mesteriskola* adminisztratív ügyeinek intézésével alulírottat, mint a képzőművészeti főiskola ügyvezető igazgató-tanárát megbízni, később kelt rendeletével pedig megengedni méltóztatott, hogy a mint nyolcz év óta az orsz. mintarajziskolában egy külön esti aktrajzolósi tanfolyam tartatik fenn, úgy a szobrászati és festészeti mesteriskolák növendékei részére is a *II. festészeti mesteriskola* épületében ily külön aktrajzolósi kurzus létesíttessék.

Ily tanfolyam fontossága — mely módot nyújt arra nézve, hogy az ifjú művésznemzedék rajztudása hathatósan fejlesztessék — alig szorul bővebb indokolásra. A mesteriskola növendékeinek egy része ugyan eddig is, a mennyiben helyhez juthatott, az orsz. mintarajziskolában — fiatal művészek, rajztanárok és iparművészek részére az 1900. évi 94,318. sz. a. kelt magas rendelettel létesített — külön esti aktrajzolósi tanfolyamra járt, azonban ezt a tanfolyamot oly sokan látogatják, hogy nagyon sokan helyhez nem juthatnak. A létesítendő újabb kurzusra tehát égető szükség van, mely első sorban a mesteriskolák növendékeinek s más továbbképző művészeknek állna rendelkezésére, míg a mi központi iskolánkban levő, marad a továbbképző rajztanárok és más érdeklődők számára.

A mesteriskolákról lévén szó, e helyen megemlítendőnek tartom azt is, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ugyancsak f. é. 65,676. sz. leiratában a képzőművészeti oktatásügy egyesítésére való fokozatos átmenetképen elrendelte, hogy a *szobrászati mesteriskola* adminisztratív ügyvezetését a jövő 1908/9. tanévtől kezdve a mintarajziskola, illetve *képzőművészeti főiskola* igazgatósága végezze olyképpen, mint a miniszter úr rendelkezése szerint a II. festészeti mesteriskoláét már jelenleg is végzi. Ugyanilyen tartalmú f. é. 73,853. sz. rendelettel az EBNER LAJOS vezetése alatt álló *m. kir. női festőiskola* ügyvezetése is az alulírt igazgatóságra bízott.

Intézetünk ifjúsága már egy-két év előtt *Diákasztal* létesítését tervezvén, annak alapszabályait a vallás- és közoktatásügyi miniszterium f. évi április hó 28-án 124,223/1907. sz. a. jóváhagyni méltóztatott. A Diákasztal működését a jövő 1908/09. tanévben meg fogja kezdeni, mert kívánatosnak, sőt szükségesnek mutatkozik, hogy nagyon szegény módban élő szorgalmas növendékeink a jóváhagyott *Diákasztal* alapszabályainak megfelelő egész vagy fél ingyenes étkezés adományozásával segítsenek. E célra első sorban az ifjúság a maga körében rendezett elég szép eredménnyel gyűjtést; a miniszter úr ő nagyméltósága pedig nemcsak erre alkalmas, de tanczélokra nem használható helyiséget engedett át, hanem a főzéshez szükséges fűtőanyagoknak s világításnak az intézet átalánya terhére való elszámolását is kegyesen engedélyezni méltóztatott. További segélyezéskép pedig hozzájárult a miniszter úr ő nagyméltósága az intézet igazgatóságának ama javaslatához, hogy addig is, míg a Diákasztal céljára a megfelelő összeg, mint állandó külön tétel az állami költségvetésbe beállítható nem lesz, az ösztöndíj-javadalomból 2040 koronát szegény, de szorgalmas növendékeink ingyenes étkezésére fordíthassunk.

A Diákasztalnál teljesítendő felügyelettel az 1908/9 tartamára, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr f. évi július hó 17-én 69.100 sz. a. kelt magas rendeletével TARDOS-KRENNER VIKTORNÉ okl. rajztanítónőt bízta meg.

Az intézet eleinte évenként, később két évenként, utóbb időszakonként kiállítást rendezett saját helyiségeiben növendékeink munkálataiból s e kiállítások a szakkörök részéről mindenkor méltánylással és elismeréssel fogadtattak.

E rendes évi kiállításon kívül az intézet több országos és világtárlaton vett részt; így már az 1873-ik évi bécsi világkiállításon,

az 1878-ik évi párisi világtárlaton s a reá következő évben — mindenütt legmagasabb kitüntetések aratva — a székesfehérvári országos kiállításon is. E sikerek felett Ő Felsége 1879. évi márczius hó 11-én kegyes leiratában legmagasabb elismerését fejezte ki. Megjelent az intézet az 1885-ik évi budapesti országos kiállításon is, továbbá az 1887-ik évi deési- és az 1888-iki pécsi kiállításon is.

Az 1896. ezredévi kiállításon intézetünk versenyen kívül vett részt. Mindazonáltal a negyedszázados főnnállása által kiérdemelt közelismerésnek jelét üdvözölhette az intézet az állami nagy arany-érem jelképében, mely az ezredéves kiállítás alkalmából az intézet igazgatójának, komjászegi KELETY GUSZTÁV-nak jutott.

Az 1900. évi párisi nemzetközi kiállításon intézetünk bemutatott taneredménye az aranyéremmel való kitüntetésben részesült. E sikerek révén a m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr 1901. évi 186. számú rendeletében a *király Ő Felségének* legmagasabb elismerését hozta tudomásunkra.

Az 1906. évi milánói kiállításunk egész anyaga elégett; de a rendelkezésre állott anyagból új, második kiállítást rendeztünk Milánóban. Iskolánk ez alkalommal is a legnagyobb kitüntetést, a *nagy díjat* (Grand prix) kapta.

Résztvett iskolánk az 1907. évi országos pécsi kiállítás művészeti és iparművészeti csoportjában is, iskolánkhöz méltó elhelyezéssel, mint állami iskola versenyen kívül állva.

Iskolánk a f. évben ismét két kiállításon kénytelen volt résztvenni. És pedig egyrészt a Londonban rendezett *Magyar kiállításon* — melynek a helyszínen való szakszerű elrendezése céljából ERDŐSSY BÉLA intézeti tanár küldetett ki, — másrészt ugyancsak a f. év augusztus elején tartandó III. nemzetközi rajzoktatásügyi kongresszussal kapcsolatosan rendezendő kiállításon.

Hogy rajzoktatásunk a londoni kongresszuson is méltóan és a maga teljességében legyen képviselve, ezt szükségessé tette rajzoktatásunknak legutóbb a milánói kiállításon s az előzőleg tartott rajzoktatásügyi kongresszusokon kivívott sikere. Meg kellett ott jelennünk, hogy rajzoktatásunk rajzoktatóink képzésének alapelveinek helyességét s ezen alapon haladásunkat s haladási képességünket újból is dokumentálhassuk.

Intézetünk megfelelő szemelvényekkel a magyar rajztanárképzés tanmenetét fogja bemutatni, azon kívül ez alkalomból az

intézet tantervét angol, francia és német nyelven rajztanár-, tanító- és rajztanítónő-jelöltek munkáival illusztrálva.

A már felsorolt kiállításokon kívül, — amint ezt már fennebb említettem — résztvett továbbá, intézetünk továbbképző tanfolyamainak majdnem minden növendéke a *Magyar Képzőművészeti Társulat* által a városligeti *műcsarnokban*, nemkülönben a *Nemzeti Szalonban* az év folyamán rendezett kiállításokon elismerésre méltó módon. A külön iparművészeti tanfolyam látogatói pedig különféle iparművészeti tárgyakkal résztvettek a *Magyar Iparművészeti Társulat* kiállításán.

Az iskola tanterve alapján növendékmunkákból időnként rendezett hivatalos kiállítások mellett, az ifjúság több mint két évtized óta minden évben az iskolán kívül készített, úgynevezett szüni-idei munkálataiból külön kiállítást szokott rendezni. Ily kiállítást az ifjúság a f. tanévben is rendezett, mely kiállítás ismét iskolánk színvonalának ez irányban való fokozatos emelkedéséről is tanuskodott.

Az ezidei farsang folyamán rendezett bölcsészeti bál tánczrendje egy-egy eredeti festményrel ékesített legyezőből állott. E legyezők festését az ifjúság dicséretreméltó kollégiális szeretetből ritka áldozatkészséggel díjtalanul végezte, egyedüli nemes célja lévén az, hogy e művészi kivitelű legyezőkből az *Uránia* helyiségben rendezett kiállítás alkalmából belépődíjak fejében befolyó összeg főiskolánk *Diákasztala* javára fordíttassék.

A IV. éves rajztanár- és rajztanítójelöltek által teendő *olaszországi tanulmányút* segélyezésére a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a folyó évben is megfelelő összeget méltóztatott folyósítani.

A kirándulás célja: Közép-Olaszország építészeti, szobrászati és festészeti műemlékeinek tanulmányozása. Vezetőül ez évben úgy a rajztanárjelöltek, mint a rajztanítójelöltek dr. PASTEINER GYULA egyetemi nyilv. rendes tanárt, főiskolánkon a művészetek, történetek előadóját kérték fel.

A magasabb osztálybeli növendékek részére a múlt nyári nagy szünet alatt tett négy heti *tájképfestészeti* és *etnografikai* kirándulás céljaira a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ö Nagyméltósága 2000 K. segélyt folyósítani méltóztatott.

A tavasz nyiltával a szokásos *tájképfestészeti* tanulmánykirándulások a folyó évben is rendeztettek.

Iparművészeti gyakorlati tanulmányainak kiegészítése céljából

a III. és IV. éves rajztanár- és tanítójelöltek, valamint a III. és IV. éves rajztanítónő-jelöltek NÁDLER RÓBERT szaktanáruk vezetése mellett tanulmányozták: GELB MÓR bútorgyárát és kárpitos műhelyét, a *Magyar Iparművészeti Társulat* által rendezett *szépművészeti* kiállítást.

Az *építészeti stíl-* és *alaktan* tanulmánykirándulások alkalmával HAVRANEK FERENCZ műépítész-tanár, a *monumentális festészet* tanulmányozása alkalmával TARDOS-KRENNER VIKTOR festőművész-tanár szakszerűen kalauzolta növendékeinket.

A lefolyt 1907/8. tanévben ismét új tanfolyammal szaporodott Rajztanárképző Főiskolánk munkaköre.

Ezt az új tanfolyamot a tanítóképző-intézeti tanárok képzése és képesítésének kérdése tette szükségessé. Eddig ugyanis a *tanítóképző-intézetek* tanáraitól kívánt képzettség mértéke általában nem volt megállapítva. Így rajztanárok is alkalmaztattak tanítóképzőkön középiskolai és polgári iskolai képesítéssel is.

Most azonban a többi tanszakbeli tanárok képesítése is szabályoztatván, nem maradhatott rendezés nélkül a *tanítóképzők-nél* alkalmazandó *rajztanárok* képesítése sem. Erre vonatkozólag az Országos Közoktatási Tanács egy szabályzatot készített, mely szerint a rajztanárok, hogy a jövőben a tanítóképzőkben is alkalmazhatók legyenek, erre külön képesítést kell szerezniök. Ezen szabályzat a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 1907. évi 75,069. sz. rendeletével jóváhagyatott.

A *rajzpedagógiai gyakorlóiskolai* intézmény kiegészítéseül a lefolyt tanévben a vezetőtanáron kívül felkérés folytán előadást tartottak a IV. éves rajztanártanító és -tanítónőjelölteknek az intézeten kívül álló rajztanárok is, a kik bemutatták a megfelelő iskolának tantervét s vele párhuzamosan a saját tanmenetüket. Ezen előadások alkalmával kiterjeszkedtek az előadók mindazon dolgokra, amelyeket akár felszerelés, akár gyakorlati alkalmazhatóság szempontjából szükségesnek vagy hasznosnak tartottak.

Ilyen bemutató előadást tartott az V. ker. állami *főgimnáziumi* rajztanár, SZMETANA ÁGOST a VI. ker állami *főreáliskola* rajztanára, id. DÖRRE TIVADAR, az *Erzsébet-nőiskola* rajztanára, HOLLÓS KÁROLY és a székesfővárosi *elemi iskola* rajzoktatási felügyelője GYÖRGYI KÁLMÁN rajztanár úr.

Az orsz. rajztanárvizsgáló bizottság a lefolyt tanév elején, 1907 október 17-én FÖLSER ISTVÁN nyug. műegyetemi ny. rajztanár bekövetkezett halálával egyik alelnökét veszítette el.

Nemcsak a fentebb nevezett bizottság, hanem a Rajztanárképző Főiskola is a legnagyobb kegyelettel fogja őrizni munkásságában közel 30 éven át ritka buzgalommal és teljes odaadással résztvett ezen nagyérdemű szakférfiúnak és rajztanárvizsgáló bizottság alelnökének emlékét.

Néhai Fölser István helyébe a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1907. évi december hó 7-én 13,2469 számú magas rendeletével az orsz. rajztanárvizsgáló bizottság alelnökévé VÁRDAI SZILÁRD igazgató-tanárt nevezte ki.

Ez évben — fájdalom — más halottjai is voltak iskolánknak.

TOKAY NAGY ZOLTÁN II. éves és BUTH JÓZSEF III. éves rajztanárjelöltek, továbbá MÉDER ERNŐ III. éves művésznövendék végezték be hosszas szenvedés után ifjú életüket. Mindhárman az intézetnek kiváló tehetségű növendékei voltak. Tanáraik és tanuló társaik őszinte részvéte kísérte sírjukba.

A fentebbi három szomorú eset kivételével az ifjúság egészségi állapota kielégítő volt.

Szabályszerű volt a nagyszámú növendékek magaviselete a lefolyt tanévben is, amennyiben szigorúbb intézkedésre nem szolgáltatott alkalmat.

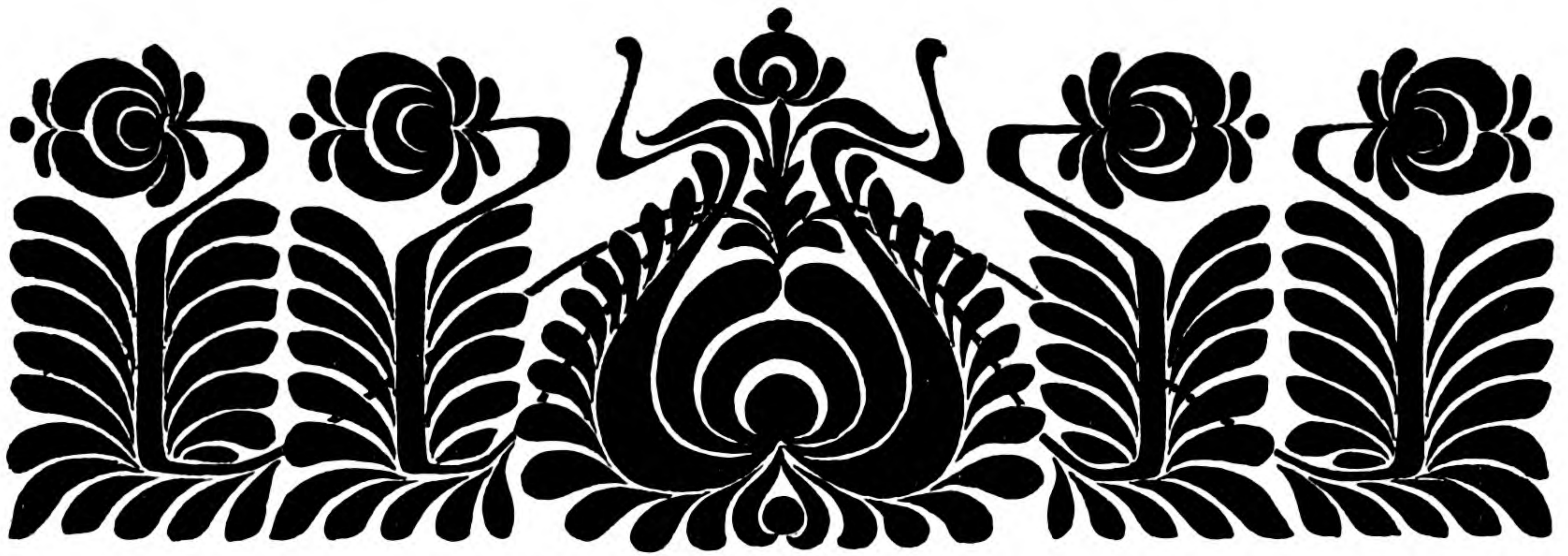
Ezzel nem csak az 1907/08. tanév történetét fejeztük be, hanem az *Orsz. m. kir. Mintarajziskola és Rajztanárképzőét* is. Most a munkát, melyet az alapítástól maig lefolyt harminczhét év folyamán e cím alatt végeztünk, a jövő tanévtől kezdve „*Orsz. m. kir. Képzőművészeti Főiskola*“ cím alatt folytatjuk.

Iskolánk a régi név alatt is — legalább mint *Rajztanárképző* — főiskola volt; midőn tehát az 1908. évi állami költségvetésben a régi cím helyett az újat kapta, jellegében nem változott. Feladatunk a régi maradt s ennek úgy az igazgatóság, mint a tanári kar az eddigi kötelességtudással és lelkesedéssel igyekszik megfelelni s azt a kötelességtudást s lelkesedést növendékeinkbe is átplántálni, hogy a magyar képzőművészet — munkásai alapos, komoly kiképzést nyervén itthon — fejlődjék, emelkedjék, virágozzék.

Midőn búcsut mondunk iskolánk régi nevének, az *Isten áldását* kérjük jövő működésére is, melyet az új *Orsz. m. kir. Képzőművészeti Főiskola* név alatt — ki fog fejteni.

Budapesten, 1908. évi július hóban.

Várdai Szilárd.

TERVEZTE : HENDRICH ANTAL.

II.

KIVONAT

AZ ORSZ. M. KIR. KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA FELVÉTELI, TANULMÁNYI ÉS RENDSZABÁLYAIBÓL.*

TÁJÉKOZTATÓ.

A *Képzőművészeti Főiskola* központi igazgatása alá két rokonirányú, de önálló szervezettel bíró intézmény tartozik; ezek egyike a *művészképzés*, másika a *rajztanárképzés* ügyét szolgálja.

A főiskola címe és pecsétje :

„Orsz. m. kir. Képzőművészeti Főiskola.“

Ott, a hol a két intézmény külön, mint önálló szervezet jelenik meg, az alábbi — részletező — két címet is használhatja :

1. „*Művészképző Főiskola.*“
2. „*Rajztanárképző Főiskola.*“

Jelen szabályzat-kivonat külön fejezetekben foglalkozik a főiskola két intézményével, végül a mindkét intézményre kötelező

* E szabályzat jóváhagyott: a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1908. évi 66,685. számú rendeletével.

rendeleteket tartalmazza. A szabályzatnak ennek megfelelőleg az alábbi beosztása van:

A) Művészképző főiskola	44. oldal
B) Rajztanárképző főiskola	49. „
C) Általános rendszabályok és tudnivalók	61. „

A)

MŰVÉSZKÉPZŐ FŐISKOLA.

I. Tanfolyamok	44. oldal
II. Előképzettség, felvételi vizsgálat, beiratás	44. „
III. Tantárgyak, heti órák	46. „
IV. Osztályozás, bizonyítvány	48. „

I. Tanfolyamok.

1. §. A „*Művészképző Főiskola*“ célja tehetséges ifjakat és nőket szakmájukban kiképezni. E célból a főiskolán jelenleg *festészeti, grafikai és szobrászati* tanfolyamok vannak szervezve.

2. §. A művésznövendékek *rendesek* vagy *rendkívüliek* lehetnek.*

3. §. Oly növendékek, kik a főiskola rendes tanfolyamát befejezték, vagy a négy tanfolyamnak megfelelő tanulmányt másutt végezték, a főiskola *továbbképző növendékeiül* vehetők fel. (Lásd 60. old.)

II. Előképzettség, felvételi vizsgálat, beiratás.

4. §. A növendékek beiratás végett az igazgatóságnál kötelesek jelentkezni.

A jelentkezők az egyes tanfolyamok vezető szaktanárai közül szabadon választhatnak.

5. §. A tanév I. és II. félévre van osztva.

* Ezen rendes tanfolyamokon kívül *festő-, szobrász-, iparművészek és grafikusok* részére egy külön *esti aktrajzolás tanfolyam* (szabadiskola) tartatik fenn, melyre korlátolt számban díjmentesen vétetnek föl jelentkezők.

Ezen külön tanfolyam látogatói szorosabb értelemben az intézet kebelébe nem tartoznak; őket a felvétel, a külön aktrajzolásban való résztvételen kívül, semmi egyéb nem jogosítja.

Az első félév *szeptember első felében* kezdődik és *december hó 22-én* végződik. A második félév *január első felében* kezdődik és *június hó közepén* végződik.

6. §. Az új jelentkezőket kivéve, a főiskola összes növendékei a *következő tanév első felére június hó közepén* kötelesek beiratkozni. A *tanév második felére az összes növendékek január hó első napjaiban* iratkoznak be.

7. §. Új jelentkezők csak korlátolt számban vétetnek föl; a végleges felvétel a *felvételi vizsgálat* eredményétől, ennek alapján az illető szaktanári határozattól függ.

A *rendes* növendékek kötelesek azon évfolyamnak, melyre beiratkoznak, összes tárgyait rendszeresen hallgatni, illetőleg gyakorolni; a *rendkívüli* növendékek pedig az egyes tantárgyakból tetszés szerint választhatnak, de a választott tantárgyat szintén kötelesek rendszeresen gyakorolni, mert ellenkező esetben az illető növendékek az intézetből kilépetteknek tekintetnek.

8. §. Mindenik növendék felvételének, illetőleg a felvételi vizsgálatra való bocsátásának előfeltételei (melyeket születési és iskolai bizonyítványokkal igazolni tartozik) a következők:

a) a betöltött 16-ik korév;

b) megfelelő általános tanulmányi előképzettség és némi gyakorlottság a művészeti rajzolásban, illetve mintázásban. Utóbbinak kellő foka külön felvételi vizsgálat útján igazolandó.

9. §. A felvétel feltételei a tanulmányi előképzettséget illetőleg a következők:

a) A *rendes művésznövendékek* (férfiak és nők) felvételére megkívántatik, hogy előzetesen valamely *közép- vagy polgári iskolának*, illetőleg *felsőbb leányiskolának hat osztályát* végezték legyen;

b) *kivételesen rendkívüli művésznövendékekül* az oly jelentkezők is felvehetők, kik a fenti tanulmányi előképzettséget igazolni nem képesek, vagy a rendes növendékek számára előírt tanulmányi rendtől eltérőleg kívánják látogatni a főiskolát. A választott tantárgyakból való megfelelő gyakorlottságot azonban — külön *felvételi vizsgálat* útján — ezek is igazolni tartoznak.

10. §. A leendő festőművésznövendékek és grafikusok egy fejet és egy aktot élő modelltől tartoznak lerajzolni. Idő: 4—4 óra.

A szobrászművésznövendékek egy fejet élő modelltől kötelesek mintázni. Idő: 8 óra.

Oly jelentkezőkkel szemben, kik ezen próbamunkálatok alkal-

mával a művészi tehetség jelét kellően nem igazolták, a *felvétel feltétlenül megtagadható*.

A felvételi vizsgálatokról bizonyítványok nem adatnak ki.

Egyik szakosztályból a másikba való átléphetés ügyében az illető növendék az igazgatóságnál benyújtandó írásbeli kérelme alapján, az a szaktanár határoz, a kinek osztályába való áthelyezés kérelmeztetett.

Az ily átlépés azonban mindenkor csakis a tanfélév változásával engedélyezhető.

A ki valamely *magasabb* évfolyamba új növendékül jelentkezik, rendes növendék gyanánt csak úgy vehető fel, ha a megelőző évfolyamok egész tananyagából az előirt vizsgálatokat sikerrel letette, vagy hiteles bizonyítványokkal igazolni tudja, hogy a megfelelő tárgyakat más szakiskolában kellő eredménnyel hallgatta, illetve gyakorolta.

11. §. Minden növendék *beiratási* díjúl 4 koronát, *Értesítő*-díj fejében 2 koronát és félevenként a főiskola Diákasztala javára 1—1 K-át fizet.

A rendes növendékek félévi tandíja 10 korona; a *rendkívüli* növendékek félévi tandíja 40 korona.

A tandíjmentességre vonatkozó tudnivalókat lásd a 62-ik old. 5. §-ban.

Minden új növendék felvétele ideiglenes. Az első évben akár az év folyamán, akár az év végén *elbocsátható*, ha a művészi pályára *tehetségtelennek bizonyul* vagy *feltűnő hanyagságot* tanúsít.

Minden *rendes* növendék részére a főiskolába való felvétele alkalmával — 2 koronás bélyeggel ellátott — *arczképes felvételi igazolvány* állíttatik ki, mely az egész négy évi tanfolyamra szóló beiratási rovatokkal el van látva.

A *rendkívüli* látogatók arczképes igazolványt nem kapnak, felvételük tanfélévről-tanfélévra 30 filléres bélyeggel ellátott „*Igazolvány*“-on bizonyíttatik.

III. Tantárgyak, heti órák.

12. A *művésznövendékek* képzése általában nincs az évek bizonyos számához kötve; a rendes tanfolyam négy éves.

A *rendes* növendékek azon évfolyamnak, melyre fölvetettek, összes tárgyait rendszeren hallgatni, illetőleg gyakorolni kötelesek.

A *rendkívüli* növendékek, a szaktanárok hozzájárulásával, az egyes tárgyakból szabadon választhatnak, de a megállapított programot kötelesek rendesen betartani, mert ellenkező esetben a főiskolába való járástól eltiltatnak.

13. §. A *rendes* művésznövendékekre kötelező tantárgyak és óraszámai:

a) A *rendes festőművésznövendékek* tanfolyamának tárgyai és heti óraszámai:

T a n t á r g y a k	H e t i ó r a s z á m				
	tantárgy- és osztályonként				össze- sen
	I.	II.	III.	IV.	
Alakrajz és festés	28	30	30	30	118
Mintázás	6	6	6	—	18
Szemléleti látszattan	2	—	—	—	2
Művészeti boncztan	1	—	—	—	1
Perspektivai szerkesztés	2	—	—	—	2
Építészeti rajz	—	2	—	—	2
Művészetek története	—	—	2	2	4
A növendékek heti elfoglaltsága . .	39	38	38	32	147

b) A *rendes szobrászművésznövendékek* tanfolyamának tárgyai és heti óraszámai:

T a n t á r g y a k	H e t i ó r a s z á m				
	tantárgy- és osztályonként				össze- sen
	I.	II.	III.	IV.	
Mintázás	26	30	30	30	116
Aktrajz	8	10	10	10	38
Szemléleti látszattan	2	—	—	—	2
Művészeti boncztan	1	—	—	—	1
Perspektivai szerkesztés	2	—	—	—	2
Építészeti rajz	—	2	—	—	2
Művészetek története	—	—	2	2	4
A növendékek heti elfoglaltsága . .	39	42	42	42	165

14. §. A *grafikai* tanfolyam, valamint a továbbképzők növendékeinek kötelező óraszámja nincs megállapítva, a megfelelő tanhelyiségeket azonban — az ünnepnapok kivételével — minden nap reggeli 8 órától d. u. 7 óráig igénybe vehetik.

Az állattanulmányt az összes művésznövendékek külön órákban — élő ló és egyéb eleven állatok után —, az alakrajzi kompozíciót kitűzött órákban gyakorolhatják.

A tájképfestészeti tanulmánykirándulásokon szintén az összes növendékek résztvehetnek.

Az összes művésznövendékek külön órákban a csendéleti festést is gyakorolhatják.

IV. Osztályozás, bizonyítvány.

15. §. A növendékek szorgalmuk és haladásuk szempontjából tanfélévenként osztályozás alá esnek, mely célból a tanfélév alatt készített *rajzaikat* és *festményeiket* az illető szaktanároknak *beszolgáltatni tartoznak, ellenkező esetben e tárgyakból osztályzatot nem nyerhetnek.* Osztályozás után a beadott munkák a növendékeknek rendszerint visszaadatnak, a tanárok azonban jogosítva vannak azokat egészben vagy részben az intézet növendékmunkatára vagy az iskolai kiállítás számára *visszatartani.*

Az *osztályzatok* és szorgalmi jegyek fokozata: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen.

Zérus (0) jegy ott és akkor használandó, midőn valamely növendék osztályzata függőben van. Az ily hiányjegy megjegyzéssel kísérendő.

Az *osztályozást* az egyes szaktanárok végzik s a „*minősítvényi könyvbe*“ bevezetett, véglegesen megállapított érdemjegyeket sajátkezű aláírásukkal hitelesítik.

A rendes növendékek minden tanfélév végén *tanbizonyítvány* alakjában kivonatot kapnak. Ily tanbizonyítványra a *rendkívüli* növendékek igényt nem tarthatnak, hanem e helyett *látogatási bizonyítványt* nyerhetnek. A kik ezt kivenni óhajtják, ezt az igazgatóságnál a szabályszerű bélyeg átadása mellett külön kérni tartoznak. Minden rendes növendék köteles félévenként tanbizonyítványát kivenni; a bizonyítvány *utólagos* kiállításáért a *Diákasztal*-alap javára 2 kor. külön díj fizetendő.

16. §. A kik a *kötelező vizsgálatokat* bármily oknál fogva elmulasztják, vagy egyes tantárgyakból kielégítő osztályzatot nem nyernek — *pótvizsgálatot* tenni tartoznak.

A ki *egy félévben* egy tantárgy félévi óraszámának egy harmadát akár igazoltan is *mulasztja*, azon tárgyból osztályzatra igényt

nem tarthat, illetőleg vizsgálatra való bocsátását a szaktanár ez alapon megtagadhatja.

17. §. A *javító- vagy pótvizsgálati díj* tárgyanként 5 kor. A pótvizsgálati díj lefizetése alól való felmentésnek csak oly esetben lehet helye, ha az illető a vizsgálatról való elmaradását kellően igazolni tudja.

18. §. A *tanbizonyítványra* 30 filléres, a *látogatási bizonyítványra* pedig 1 koronás okmánybélyeg szükséges. *Katonai ügyben* kiadott látogatási bizonyítvány *bélyegmentes*.

B)

RAJZTANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA.

	Oldal
I. Szaktanfolyamok	49
II. A felvétel előfeltételei	50
III. A felvételi vizsgálatok	51
IV. Beiratás	51
V. Tanulmányi idő	52
VI. Tantárgyak, heti órák	53
VII. Osztályozás, tanbizonyítvány	56
VIII. Félévi és osztályvizsgálatok	56
IX. Javító- és pótvizsgálatok	57
X. Tanképesítő vizsgálatok	58
XI. Gyakorló iskola	58
XII. Külön tanulmányok	59
1. Esteli külön aktrajzolás (szabad iskola).	
2. Állatrajzolás.	
3. Tájképfestés, tanulmányutak.	
4. Grafika.	
5. Továbbképző tanfolyamok.	
XIII. Rendkívüli növendékek	60

I. Szaktanfolyamok.

1. §. A „*Rajztanárképző Főiskola*“ feladata: rendszeres tanítás útján a jelen kor igényeinek és az ország szükségletének megfelelő *rajztanárokat*, illetve *rajztanítókat* és *rajztanítónőket* szakszerűen kiképezni.

2. §. Ennek megfelelőleg a *Rajztanárképző Főiskola* a következő szaktanfolyamokat tartja fenn:

a) a *középiskolai rajztanárjelöltek* részére: a *művészeti és mértani rajznak*, a hazai *középiskolákban*, a *felső ipariskolákban*, *ipari szakiskolákban* és *női ipariskolákban*, valamint ezekkel egyenrangú és alsóbb tanintézetekben való tanítására jogosító oklevél megszerzése céljából;

b) a *polgári iskolai rajztanítójelöltek* részére: a *művészeti és mértani rajznak* a hazai *polgári iskolákban*, valamint ezekkel egyenrangú *iparoktatási* és alsóbb tanintézetekben való tanítására jogosító oklevél elnyerése végett.* Továbbá:

c) a *polgári iskolai rajztanítónőjelöltek* részére: a *művészeti és mértani rajznak* a hazai *polgári leányiskolákban*, valamint ezekkel egyenrangú *iparoktatási* és alsóbb *leányiskolákban* való tanítására jogosító oklevél megszerzése céljából. Végül:

d) a *tanítóképző-intézeti* leendő rajztanárok részére, kik a középiskolai rajztanárjelöltek négy évi szaktanfolyamának sikeres elvégzése után, még egy 5-ik évet végezni kötelesek a Rajztanárképző Főiskolában.

Rendes növendék az, ki ezen tanfolyamok valamelyikére ily minőségben fölvétetik.

II. A felvétel előfeltételei.

3. §. *Rendes* növendékül való felvételre — a betöltött 16-ik életév után — csak az tarthat igényt, a ki az egyes tanfolyamok számára meghatározott és az alábbi pontokba foglalt előtanulmányokat szabályszerűen végezte s az elvégzést *rendes iskolai bizonyítvánnyal* igazolni tudja.

4. §. A megkövetelt iskolai előtanulmányok a következők:

a) *középiskolai rajztanárjelöltekre* nézve: *középiskolai érettségi bizonyítvány*;

Az érettségi bizonyítványok közül úgy a gimnáziumi, valamint a reáliskolai egyaránt elfogadható, ellenben a kereskedelmi érettségi bizonyítvány a felvételre nem kvalifikál;

* A polgári iskolai rajztanárjelöltek ezidőszere a középiskolai rajztanárjelöltekkel közös tanfolyamon képeztetnek.

b) *polgári iskolai rajztanítójelöltekre* nézve: elemi iskolai tanítói oklevél, esetleg az a) pont alatti előtanulmány;

c) *polgári iskolai rajztanítónőjelöltekre* nézve: elemi iskolai tanítónői oklevél, esetleg az a) pont alatti előtanulmány.

A fentebbi c) pont alatti előtanulmány hiányában ezen tanfolyam *előkészítő osztályába* felvehetők oly nők is, kik a *felsőbb leányiskola hat osztályát* végezték. Más hasonértékű hat osztály, vagy óvónői oklevél az előkészítő osztályba való felvételre nem szolgálhat alapul;

d) *tanítóképzői rajztanárjelöltekre* nézve: gimnáziumi, illetőleg reáliskolai *érettségi bizonyítvány*, vagy *tanítói*, illetőleg *tanítónői oklevél*.

III. A felvételi vizsgálatok.

5. §. A rendelkezésre álló helynek megfelelőleg új növendékek mindig csak korlátolt számban vehetők fel a *Rajztanárképző Főiskolába*.

6. §. A megfelelő előtanulmánynyal bírók *felvételi vizsgálatra* bocsáttatnak, melynek eredménye alapján a „*Rajztanárképző*“ tantestületének beltagjai határoznak a felvétel iránt.

A felvételi vizsgálat *szeptember hó első napjaiban tartatik meg* és meghatározott rajzfeladatok megoldásából áll. Eme feladatok az összes pályázókra nézve az alábbiak:

1. Emberi fejnek rajza szobormintáról, idő 4 óra.
2. Ékítményes rajz féldomború mintáról, idő 4 óra.
3. Testrajzolás szabadon, nagyméretű geometriai testcsoportról, idő 2 óra.

A felvételnél a korábbi általános *előtanulmányi minősítvény* is figyelembe vétetik.

7. §. Évközben, vagy a II. félév elején felvételi vizsgálatok nincsenek; az új növendékek tehát *csakis a szeptemberi felvételi vizsgálat* alapján juthatnak a *Rajztanárképzőbe*.

A felvételi vizsgálatok eredményéről bizonyítvány nem adatik ki.

IV. Beíratás.

8. §. A felvételre jogosult növendékek beíratás végett az igazgatóságnál tartoznak jelentkezni.

Minden új növendék felvétele ideiglenes. Az első évben akár az év folyamán, az év végén *elbocsátható* az, ki a rajzoktatói pályára *tehetségtelennek bizonyul, vagy feltűnő hanyagságot tanusít.*

9. §. A tanév I. és II. félévre van osztva.

Az első félév *szeptember* első felében kezdődik és *december* 22-én végződik.

A második félév *január* első felében kezdődik és *június* hó közepén végződik.

10. §. A *Rajztanárképző Főiskola* azon növendékei, kik az I., II. és III. évfolyamot végezték, a *következő* tanév első felére: *június* hó közepén, a tanév második felére pedig: *január* hó első napjaiban az *összes* növendékek beiratkozni tartoznak.

A félévek tanulmányi ideje alatt beiratkozni nem lehet; az új növendékek a második félévvel nem kezdhetik meg tanulmányaikat.

11. §. Beiratkozásnál az alábbi czímeken a következő összegek fizetendők:

1. Beiratási díj (tanévenként)	4 kor.
2. Tandíj (félévenként)	10 „
3. „Értesítő“-díj (tanévenként)	2 „
4. Diákasztal javára (félévenként)	1 „
5. Felvételi igazolvány bélyege (csak az új növendékeknek)	2 „

Minden *rendes* növendék részére az intézetbe való felvétele alkalmával 2 koronás bélyeggel ellátott arczképes „Felvételi igazolvány“ állíttatik ki, mely az egész négy évi tanfolyamra szóló beiratási rovatokkal el van látva.

V. Tanulmányi idő.

12. §. A *középiskolai rajztanárjelöltek képzése négy éves* tanfolyamon történik.

A *polgári iskolai rajztanítójelöltek* kiképzése ugyancsak *négy évet* vesz igénybe.

A *polgári iskolai rajztanítónőjelöltek* tanfolyama *négy, illetőleg öt* évre terjed. És pedig:

a) oly jelöltekre nézve, kik *elemi iskolai tanítónői oklevéllel* bírnak, a *négy évi* tanfolyam kötelező;

b) oly jelöltek, kik elemi tanítónői oklevéllel nem bírnak, hanem a *felsőbb leányiskola hatodik* osztályát végezték, a *négy*

rendes évfolyamot megelőzőleg, egy évet az előkészítő osztályban kötelesek tölteni; ezek tanfolyama tehát *öt évet* vesz igénybe.

A *tanítóképző-intézeti rajztanárjelöltek* képzése *öt* évre terjed.

Az ötödik tanulmányi év a tanítóképzők különleges igényeit szolgálja. Nem tekinthető ezzel egyenértékűnek a 3. b) pont alapján végzett tanítónőjelölteknek ötödik éve; a 3/b alapon a tanítónő-képzői tanári vizsgálatra a jelöltek nem bocsáthatók.

13. §. Az összes kurzusok tanfélévekkel bírnak; tanfélévenként csak az előírt anyag végezhető. Első félév második helyett — vagy megfordítva — be nem számítható.

Az előírt tanulmányi idő semmi czímen meg nem rövidíthető. Tekintettel a képzés különleges igényeire, a szak- vagy főiskolákon, a tudomány- vagy műegyetemen eltöltött évek itt sem részben, sem egészben be nem számíthatók.

14. §. A tanfolyamokat *magánúton* végezni sem egészben, sem részben *nem lehet*.

VI. Tantárgyak, heti órák.

A *rajztanár-*, illetőleg *rajztanítójelöltek* tanfolyamának tantárgyai és heti óraszámai a következők:

T a n t á r g y a k	H e t i ó r a s z á m				
	tantárgy- és osztályonként				Össze- sen
	I.	II.	III.	IV	
Alakrajz és festés	14	14	14	16	58
Alakrajzi mozd kompozíció	—	—	1	1	2
Ékítményes rajz	6	4	—	—	10
Csendélet, rajz és festés	2	2	2	4	10
Iparművészeti rajz és tervezés	—	2	7	10	19
Építészeti rajz, stíl- és alaktan	—	3	3	4	10
Mintázás	4	4	4	—	12
Állattanulmány	4	—	—	—	4
Ábrázoló geometria	4	4	—	—	8
Látszattan és rajz	—	4	4	—	8
Művészetek története	—	—	2	2	4
Bonczalaktan	2	—	—	—	2
Magyar irodalom	1	—	—	—	1
Pedagógia	—	—	1	—	1
Rajztanítási gyakorlat	—	—	—	2	2
A növendékek heti elfoglaltsága	37	37	38	39	151

Az állattanulmányt a II—IV. éves tanárjelöltek külön órákban is gyakorolhatják.

A tanítóképző-intézeti rajztanári tanfolyamra felvett jelöltek még egy 5-ik évfolyamot végeznek a Rajztanárképző Főiskolában.

15. §. A tanítóképző-intézeti képesítésre a nők közül csak azok pályázhatnak, kik *középiskolai érettségi bizonyítvánnyal*, vagy *elemi iskolai oklevéllel* bírnak, ezenfelül a Rajztanárképző Főiskolában, a *középiskolai tanárjelöltek részére előírt tananyagot* kiváló eredménnyel hallgatták, illetve gyakorolták. Erre való tekintettel, a tanítóképző-intézeti képesítésre reflektáló nők, kötelesek a *középiskolai rajztanárjelöltek* négy évfolyamának összes tárgyait — ugyanúgy, mint a polgári iskolai férfi tanítójelöltek — hallgatni, illetőleg gyakorolni, valamint kötelesek magukat a férfi polgári iskolai jelöltek részére előírt osztály- és tanképesítő-vizsgálatoknak alávetni.

Az ilyen jelöltek, ugyanúgy, mint a középiskolai rajztanárjelöltek, kötelesek minden tantárgyat a férfi tanárnőjelöltekkel együtt hallgatni. A mennyiben azonban a tanulmányi és órarend ezt lehetővé teszi, a tanári testület engedélyével ezen jelöltek egyes tantárgyakat, nevezetesen az *alakrajzot*, az *iparművészeti rajz* és *tervezést*, esetleg a *csendélet*, *rajz* és *festést* a polgári iskolai *rajz-tanítónőjelöltekkel* gyakorolhatják.

16. §. Az 5-ik évfolyam tárgyai:

a) a tanítóképző-intézeti rajztanítás anyagának módszeres, tanmenetszerű feldolgozása;

b) a rajztanítás gyakorlata tanítóképző-intézetekben.

A b) alatti didaktikai gyakorlat helyére, idejére és módjára nézve az 1906. évi 11.890. sz. vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet 11—13. §§-ai az irányadók.*

* Ezen paragrafusok szövege a következő:

11. §. A didaktikai gyakorlat áll: hospitálásból a tanítóképző-intézetben és a gyakorlóiskolában és folytatólagos tanításból a tanítóképző-intézetben.

Egy-egy jelölt folytatólagos tanítása négy hétig tart, a tanfolyam tartama alatt a jelölt által bármikor kérhető időben.

12. §. A jelölttől kért időn belül a hospitálás és folytatólagos tanítás tárgyát, anyagát, osztályát és részletes módozatait a gyakorlatra kijelölt tanintézet igazgatója — az illető szaktanárok meghallgatása után — esetről-esetre állapítja meg saját hatáskörében.

17. §. A rajztanítónőjelöltek tanfolyamának tantárgyai és heti óraszámai a következők:

T a n t á r g y a k	H e t i ó r a s z á m					Össze- sen
	tantárgy- és osztályonként					
	Elők.	I.	II.	III.	IV.	
Alakrajz és a festés	14	14	14	16	16	74
Alakrajzi mozd. kompozíció .	—	—	—	1	1	2
Ékítményes rajz	6	6	6	—	—	18
Csendélet, rajz és festés . .	2	2	2	4	4	14
Iparművészeti rajz és tervezés	—	—	—	8	10	18
Mintázás	—	6	6	—	—	12
Állattanulmány	—	—	—	—	2	2
Ábrázoló geometria	—	2	2	—	—	4
Látszattan és rajz	—	—	—	2	—	2
Művészetek története	—	—	—	—	2	2
Bonczalaktan	—	—	1	—	—	1
Magyar irodalom	—	1	1	—	—	2
Pedagógia	2	—	—	1	—	3
Rajztanítási gyakorlat	—	—	—	—	2	2
A növendékek heti elfoglaltsága	24	31	32	32	37	156

Az állattanulmányt az összes rajztanítónőjelöltek külön órákban is gyakorolhatják.

18. §. Az órarendet a tanári testület félévenként állapítja meg, melyet a rajztanár-, tanító- és tanítónőjelöltek betartani kötelesek. A tanulmányi terv részletezett igényeit a tantestület által kidolgozott programmal állapítja meg.

Egyes esetekben a tanóra-rendtől való kivételes eltérést csak a tanári testület engedheti meg.

Folytatólagos tanításait a jelölt az illetékes szaktanár vezetése alatt és állandó jelenlétében végzi.

13. §. Gyakorlatainak befejezése után a jelölt bizonyítványt kap a didaktikai gyakorlatban való részvételéről.

A didaktikai gyakorlatok eredményét a gyakorlatra rendelt tanítóképző-intézet igazgatója és a jelölt gyakorlatainak vezetésében résztvevő szaktanárok állapítják meg s ugyanők állítják ki és írják alá az erről szóló bizonyítványt.

A bizonyítványban feltüntetendő, hogy a jelölt az ezen szabályzatban megkívánt gyakorlatokban „sikerrel“, „jó“, „jeles“ vagy „kitünő sikerrel“ vett részt.

VII. Osztályozás, tanbizonyítvány.

19. §. A *Rajztanárképző Főiskola* rendes hallgatói félévenként osztályozás alá esnek; minden növendék minden egyes vizsgálati tárgyból két érdemjegyet kap. Ezek egyike a növendékek szorgalmának, másika a megkövetelt mérték megközelítésének jellemzésére szolgál. Az első: a „szorgalom“, a másik a tulajdonképeni mértékadó érdemjegy: az „osztályzat“ szóval jelöltetik.

Az osztályzatok és szorgalmi jegyek fokozatai a következők: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen.

Zérus (0) jegy ott és akkor használandó, midőn valamely növendék osztályzata függőben van. Az ilyen hiányjegy megjegyzéssel kísérendő.

20. §. A növendékek munkáikat a szaktanárok által meghatározott időpontban beszolgáltatni kötelesek, ellenkező esetben az illető tárgyból osztályzatot nem kaphatnak. Az osztályozás után a beadott munkák a növendékeknek rendszerint visszaadatnak, föl vannak azonban jogosítva a tanárok arra, hogy azokat részben, vagy akár összességükben is a növendékek munkatára, vagy az iskolai kiállítások számára visszatarthassák.

21. §. A *rendes* növendékek minden tanfélév végén *tanbizonyítványt* kapnak. Minden *rendes* növendék köteles ezt félévenként kiadni, egyszersmind az után 30 fillér bélyegilletéket fizetni. A *rendes* időben kiszolgáltatott tanbizonyítványért külön díj nem jár, ellenben az utólagos kiállításért az ifjúsági *Diákasztal* javára 2 korona külön díj fizetendő.

Alkalomszerűleg kiadott „*Látogatási bizonyítvány*“-ra 1 koronás okmánybélyeg szükséges; *katonai ügyben* kiadott *látogatási bizonyítvány* *bélyegmentes*.

A teljes tanfolyam bevégzéséről a növendékek végbizonyítványt nem kapnak; ezt a tanfolyam végével elnyerhető képesítő oklevél pótolja.

VIII. Félévi és osztályvizsgálatok.

22. §. A *Rajztanárképző Főiskola* növendékei minden tanév I-ső félévének végén *félévi* és minden tanév végén *osztályvizsgálatot* tartoznak tenni.

A ki bármely tárgyból, melyből vizsgálat teendő, az *osztály-*

vizsgálaton legalább *elégséges* osztályzatot kiérdemelni nem tudott, javítás nélkül magasabb osztályba nem léphet.

Ha valamely jelölt az osztályvizsgálaton három tárgyból elégtelen osztályzatot kapott, csak *osztályismétlőül* vehető fel a rendes növendékek sorába. Megfelelő tehetség hiánya vagy hanyagság esetében a tanártestület kimondhatja, hogy az illető az intézetbe többé *fel nem vétetik*. Kimondhatja ezt a tantestület abban az esetben is, ha a jelöltnek legalább két *elégtelen* vagy „0” *hiányjegye* van az osztályzatok és szorgalmi jegyek között.

23. §. A ki egy félévben 5 órát igazolatlanul, vagy egy tantárgy félévi óraszámának egyharmadát akár igazoltan is mulasztja, azon tárgyból osztályzatra igényt nem tarthat, illetőleg a félévi vagy osztályvizsgálatra való bocsátását szaktanára ez alapon megtagadhatja.

Megtagadandó azon növendék vizsgálatra bocsátása és osztályozása, ki a kitűzött vizsgálati időben indokolatlanul távol marad.

24. §. *Magántanulói* minőségben a rajztanárképző tanfolyamait végezni nem lehet, illetőleg magántanulmány alapján senki sem tehet vizsgálatot.

IX. Javító- és pótvizsgálatok.

25. §. A ki a kötelező osztályvizsgálaton legalább elégséges osztályzatot elérni nem tud, vagy az osztályvizsgálatról méltányolható ok miatt elmarad, *javító-*, illetőleg *pótvizsgát* tenni tartozik.

A javító- vagy pótvizsgálati díj tárgyanként 5 korona. A javítóvizsgálati díj alól való felmentésnek nincs helye, a pótvizsgálati díj alól is csak méltánylandó esetekben.

26. §. Oly jelölt, ki a tanév végén elégtelen osztályzatot nyert, de időközben a rajztanításra képesítő vizsgálatot ezen tárgyból sikerrel letette, a javítóvizsgálat alól felmentetik, illetőleg a képesítővizsgálaton nyert osztályzata a tanári kar által elfogadtatik.

Oly jelölt, ki a tanév végén megtartott osztályvizsgálaton és ezt követőleg a képesítő vizsgálaton, valamint az erre következő szeptemberi javító vizsgálaton is megbukik, a magasabb évfolyamba fel nem vehető, illetve *osztályismétlésre* utasítandó.

Oly jelölt, ki az osztályvizsgálatot sikerrel állotta ki, de a képesítő vizsgálaton megbukott, rendes minőségben a magasabb tanfolyamba felvehető.

X. Tanképesítő vizsgálatok.

27. §. A Rajztanárképző Főiskola rendes növendékei tanulmányaik alapján a megfelelő iskolanemekre érvénynyel bíró *képesítő oklevelet* szerezhethetnek.

A képesítő vizsgálatok megtartása és a tanképesítő oklevelek kiadása az „*Országos m. kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság*“ hatáskörébe tartozik. Ezen állandó bizottság az 1903. évi 12,952. számú Ő Felsége a király által jóváhagyott és a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter által kibocsátott szabályzat alapján működik.

Eme szabályzat a „Rajztanárvizsgáló Bizottság“ székhelyén — a Rajztanárképző Főiskolán — megszerezhető.

XI. Gyakorló iskola.

28. §. A rajztanár-, tanító- és tanítónőjelöltek rajzpedagógiai kiképzésének elősegítésére a főiskola egy *Gyakorló rajziskolát* tart fenn.

Bejáró növendékül fölvehetők a gyakorló iskolába elemi-, polgári-, középiskolai tanulók (fiúk és leányok) számszerint legfeljebb harminczan.

A beiratás és a tanítás ezidőszerint teljesen díjmentes. A tanítás *október* elejétől *május* hó végéig tart, óraszám hetenként 4 (két kettős óra).

A gyakorló iskola vezető tanára, valamint a Rajztanárképző Főiskola egyes többi tanárai időközönként módszertani előadásokat tartanak a rajzoktatás köréből.

Ezen kívül egyes iskolák rajzoktatói hivatalos meghívást kapnak arra nézve, hogy iskolájuk rajzoktatását a leendő rajzoktatókkal megismertessék. A rajztanárképzőn megtartott *bemutató előadás* után, a megfelelő felsőbb hatóság engedelmével, a jelöltek az előadót saját iskolájában látogatják meg. Ily módon megismerkednek a leendő rajzoktatók az egyes iskolanemekben dívó oktatással, betekintést nyernek az egyes iskolai szertárakba és tantermekbe.

29. §. A meghívott tanárok közreműködésükért megfelelő díjazásban részesülnek.

A rajztanár-, tanító- és tanítónőjelöltek a tanítás gyakorlásában kisebb csoportokban, meghatározott sorrendben vesznek részt.

XII. Külön tanulmányok.

30. §. A *Rajztanárképző Főiskola* feladata a hivatásos rajzoktatóknak minél alaposabb és sokoldalúbb szakképzést nyújtani. Ennek megfelelőleg oly intézményekről is gondoskodott, melyek útján a jelöltek — individuális hajlamaikat követve — szabad idejüket jól kihasználhassák; ugyanezekkel módot nyújt a főiskola arra, hogy a végzett növendékeknek egy része szakmájában tovább haladhasson.

Az itt jelzett célú szolgáló intézmények az alábbiak.

1. *Esti külön aktrajzolás (szabadiskola).*

31. §. Az iskolai képzésen túl lévő rajztanárok, rajztanítók és tanítónők részére a főiskola egy *külön esti szabad aktrajzolási tanfolyamot* tart fenn, melyre korlátolt számban, tandíjmentesen vétetnek fel a jelentkezők.

Ezen szabad tanfolyam látogatói szorosabb értelemben véve nem tartoznak a főiskola kebelébe; a tanfolyamra való felvétel a külön aktrajzolásban való részvételen kívül semmi egyébire nem jogosít.

2. *Állatrajzolás és festés.*

32. §. Az élő állatok rajzolásának gyakorlására a növendékeknek egész napon át — több kisebb élő háziállat mellett — állandóan egy ló áll rendelkezésükre. Ezeket az összes növendékek, részben az erre előírt órákban, részben pedig azokon kívül, szabadban vagy zárt helyen, bármikor rajzolhatják és festhetik.

3. *Tájképfestés és tanulmányút.*

33. §. A tájképrajzolás és festés gyakorlására a főiskola időnkint társaskirándulásokat rendez egyik tanárának vezetése mellett.

A IV. éves rajztanár-, tanító- és tanítónőjelöltek rendszerint tanulmányúti segélyben részesülnek. A csoportos tanulmányutat mindig a főiskola egyik tanárának vezetése mellett teszik meg.

4. Grafika.

34. §. A modern művészeti reprodukciók, de főként a rézkarcz gyakorlása lehetővé van téve a jelöltek számára a főiskola *Grafikai osztályá*-ban, hol szabad idejükben naponként, a vásár- és ünnepnapokat kivéve, reggeli 8 órától esti 7 óráig gyakorolhatják magukat.

5. Továbbképző tanfolyamok.

35. §. Oly tanár-, tanító- és tanítónőjelöltek, kik a rajztanításra szóló képesítést már megszerezték, de készségüket bizonyos irányban még tökéletesíteni akarják, *továbbképző növendékekül* iratkozhatnak be a főiskolába. Ily minőségben növendékek csak nagyon korlátolt számban vehetők fel; a jelentkezők közül a szaktanárok meghallgatásával az igazgatóság jelöli ki a fölveendőket.

36. §. A továbbképző növendékek tanprogramja esetről-esetre és egyénenként állapíttatik meg, de a megállapított program betartása a jelöltektől szigorúan megköveteltetik.

A kiváló növendékek ezek közül azon előnyben részesülhetnek, hogy az igazgatóság időnkint számukra csoportosan vagy egyénenként műtermet bocsát rendelkezésükre.

37. §. A továbbképző *rajztanítónőjelöltek*, illetve *okl. rajztanítónők a Főiskolában* berendezett helyiségben az *iparművészetet* műhelyszerűleg — tehát a kivitel gyakorlásával is — folytathatják.

Ezen külön *iparművészeti gyakorlati* tanfolyamra, a mennyiben ezt a helyi viszonyok engedik, korlátolt számban női művész-növendékek is felvehetők. A felvétel a felvételi vizsgálat eredményétől, ennek alapján az illető szaktanári határozattól függ.

A *felvételi vizsgálat iparművészeti rajz és tervezési* feladatok megoldásából áll; idő 4—4 óra.

XIII. Rendkívüli növendékek.

38. §. Rendkívüli minőségben csak nagyon méltánylandó esetekben vehetők fel növendékek és akkor is csupán abban az esetben, ha a rendes növendékek mellett hely áll rendelkezésre.

A jelentkező a tanártestülethez intézett kérvényben fejt ki azon okokat és körülményeket, melyeknek alapján *rendkívüli* minőségben való felvétele indokolható.

A felvétel előfeltétele, emellett az okmányilag és felvételi vizsgálat útján igazolt előképzettség, melynek mértékére a rendes növendékekkel szemben támasztott igények a mértékadók.

39. §. A rendkívüli növendékek számára külön tanfolyamok nincsenek, hanem ők a rendes növendékek tanrendjéhez kötelesek alkalmazkodni; itt azonban csupán az általuk választott és a tanártestület hozzájárulásával megállapított órákat kötelesek látogatni.

A megállapított órákon kívül más órákat a rendkívüli növendék nem látogathat; a kötelező órák elhanyagolása a látogatási jog elvesztését vonja maga után.

A rendkívüli növendékek tanfélévről-tanfélévre 30 filléres bélyeggel ellátott „*Igazolvány*”-t kapnak; valamint külön kérelemre szabályszerű bélyeg átadása mellett a félévi zárlatkor számukra 1 koronás bélyeggel ellátott „*Látogatási bizonyítvány*” állítható ki, melyben a főiskola vezetősége igazolja azt, hogy az illetők milyen tantárgyakat látogattak.

40. §. A rendkívüli növendék osztályvizsgálatot nem tehet és osztályzatot a gyakorolt tárgyakból nem kaphat.

41. §. A rendkívüli növendékek beiratási díjul 4 K-át, Értesítődíj fejében 2 K-át, továbbá félévenként tandíjul 40—40 K-át és a főiskola Diákasztala javára 1—1 K-át fizetnek. A tandíj fizetése alól csak azok menthetők föl, kik legalább két tantárgyat dícséretes szorgalommal és eredménnyel hallgattak, illetve gyakoroltak.

A rendkívüli növendékek *általában* az intézet rendes növendékei részére előírt tanulmányi és rendszabályok alatt állanak.

C)

ÁLTALÁNOS RENDSZABÁLYOK.

1. §. A felvehető új növendékek a vizsgálat eredményének kihirdetése napjától számított három napon belül kötelesek beiratkozni, illetőleg a beiratási, tan- és értesítődíjikat lefizetni, mert ellenkező esetben a számukra fentartott helyre igényt nem tarthatnak.

A ki beiratási és tandíjfizetési kötelezettségének a felvételt követő két hét alatt eleget nem tesz, kilépettnek tekintetik; miről az illető a Főiskola hirdetési tábláján a szaktanárok körözüvénnyel értesítendő.

Az igazgatósághoz benyújtott okmányok a felvételi vizsgálatól számított két hét alatt visszaveendőek. Ezen időn túl az igazgatóság azokért *nem szavatol*.

2. §. A növendékek minden tanfélév elején, az előadások megkezdésekor, igazolványuk felmutatása mellett az illető tanároknál jelentkezni tartoznak.

A ki *igazolványát* elveszti, ezt az igazgatóságnak, a megsemmisítési eljárás folyamatba tétele végett bejelenteni tartozik. Ennek befejeztével az igazolványról másodlatot kap.

3. §. Egy-egy növendék a rendes főtanfolyamok elvégzésére kiszabott négy, illetve öt éven túl, csak nagyon méltányolandó esetekben s csakis tanártestületi határozat alapján látogathatja a Főiskolát; legfeljebb összesen nyolcz éven át.

4. §. A gyakorlatokhoz szükséges *eszközöket* a növendékek a tanárok utasításai szerint az oktatás megkezdésekor beszerezni kötelesek.

5. §. Szegénysorsú, tehetséges és szorgalmas növendékek az első tanféléven túl a tandíjfizetés alól felmentést nyerhetnek.

A tandíjelengedés a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz intézendő és a beiratás alkalmával a főiskola igazgatóságánál benyújtandó folyamodvánnyal kérelmezendő. A folyamodványt hatósági, szegénységi vagy vagyontalansági bizonyítvánnyal, valamint az utolsó tanfélévről szóló tanbizonyítvánnyal kell felszerelni. A folyamodvány csak *szegénységi* bizonyítvány alapján bélyegmentes.

Az egyszer elnyert tandíjmentesség a tanfolyam egész hátralevő részére szól. Elveszti azonban az illető növendék tandíjmentességét, ha az előmenetelben *felötlő hanyatlást* tanusít.

Tandíjmentességre csak oly növendékek tarthatnak igényt, kik vagyontalanságuk igazolása mellett, az összes kötelező tantárgyakból s a szorgalomból legalább *jó* érdemjegyet nyernek s a haladásból 2 elégségesnél rosszabb osztályzatuk nincs.

Rendkívüli növendékek ugyancsak vagyontalanságuk igazolása mellett csak azon esetben részesülhetnek tandíjmentességben, ha legalább két tantárgyat hasonló szorgalom mellett jó eredménnyel hallgattak, illetve gyakoroltak.

A beiratási és Értesítő-díj, valamint a főiskola Diákasztala javára fizetendő díjak alól felmentésnek nincsen helye.

6. §. Internátusa a Főiskolának nincs, de van Diákasztala, melynek célja: a szétszórva étkező intézeti növendékeket egyesíteni

s ez úton őket jó és olcsó, illetve *ingyenes* étkezéshez juttatni. (L. külön szab.)

7. §. *Állami ösztöndíjak* elnyerésére évenként pályázat hirdetik, de a pályázaton csak oly *szegénysorsú* növendékek vehetnek részt, a kik már legalább egy tanféléven át főiskolai tanulmányaikat sikeresen folytatták. Az ösztöndíj csakis egy-egy tanévre szól; továbbélvezete a tanév folyamán kitüntetett haladástól függ.

Az állami ösztöndíjért vagy segélyért a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz címzett kérvényeket a főiskola igazgatóságánál kell benyújtani. A folyamodványokat hatósági szegénységi, illetőleg vagyontalansági, valamint az utóbbi évről szóló tanbizonyítványokkal kell felszerelni.*

Az igazgatóság ösztöndíj vagy segély adományozására vonatkozó javaslatát az összes körülmények figyelembe vételével, de különösen a kötelező összes tantárgyakból a folyamodó által tanúsított szorgalom és haladás mérlegelése és a tanári testület *beltagjai* által hozott határozata alapján teszi meg.

8. §. A tanév folyamán a jelesebb növendékek között *jutalom- és szorgalom-díjak* osztatnak ki. Művészeti és iparművészeti feladatok megoldására nézve pedig *pályadíjak* tűzetnek ki; a pályanyertes művek a Főiskola tulajdonába mennek át. Ezeken kívül a növendékek *szünidei* munkálataiból — az önálló, iskolán kívül való munkálkodás serkentésére — a növendékek munkatárának gyarapítására, *tanulmánymunkák* vétetnek meg.

A magasabb tanfolyambeli jelesebb növendékek rendszerint külföldi tanulmányúti segélyben részesülhetnek.

A *tájképfestészeti* kirándulások, melyek a szünnapokon rendezendők, költségei — a rendelkezésre álló összeg erejéig — a Főiskola pénztárából fedeztetnek.

9. §. A főiskolának azok a *rendes* férfi növendékei, kik érettségi bizonyítvány alapján vétettek fel, a *véderő törvény* rendelkezései alapján tehetnek eleget katonai — *önkéntesi* — kötelezettségüknek. Azok a *rendes művésznövendékek* pedig, akik 6 közép-, vagy 6 polgári iskolai bizonyítvány, avagy tanítói oklevél alapján

* A szegénységi bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványok bélyegmentesek; ellenben az oly kérvények, melyekhez csak vagyontalansági bizonyítványok vannak csatolva, 1 koronás bélyeggel látandók el.

vétettek fel s a művészeti négy évi szaktanfolyamot *sikerrel* végezték, a *véderő törvény* vonatkozó szakaszainak korlátai közt tarthatnak igényt *egyéves önkéntességre*.

10. §. Az igazgatósághoz bármily okból benyújtott folyamodványhoz csatolt okmányok elintézés után az e végből kitűzött határnapig az igazgatósági irodában annál bizonyosabban átveendő, mivel e határnapon túl az igazgatóság az illető *okmányokért nem szavatol*.

15. §. A tantermeket s az azokban folyó gyakorlatokat és előadásokat csupán a szabályszerűen beiratkozott növendékek látogathatják. A tanárok erre be nem iratkozott növendékeknek kivételes engedélyt nem adhatnak.

A *tanórák rendes és pontos látogatása* a növendékek egyik legfőbb kötelessége. A tanítás mindennemű zavarása szigorúan kerülendő. A rend ellen vétőket a tanár a teremből kiutasíthatja.

16. §. A tanórák *elmulasztása igazolandó*. Ha az elmaradás csupán egyes órákra terjedt, akkor az igazolás az illető *szaktanároknál*, hosszabb elmaradás ezenkívül az *igazgatóságnál is igazolandó*. Úgy a tanároknak, mint az igazgatóságnak jogában áll, a mulasztás igazolására írásbeli bizonyíték felmutatását követelni. Ha a növendék olyan betegségbe esik, a melyből való felgyógyulása előre láthatólag huzamosabb időt vesz igénybe, akkor az esetről az igazgatóság azonnal értesítendő.

Betegség, vagy előre nem látható akadály esetén kívül a növendék az előadásokról csak *előzetesen* nyert *engedély* alapján maradhat el. Ily engedély egyes órákra az illető szaktanároktól, ennél hosszabb időre az igazgatótól vagy helyettesétől kérendő. Huzamosabb *betegség* orvosi bizonyítvánnyal igazolandó.

A ki egy *héten át a tanórákon meg nem jelenik* és ez idő alatt az ezen pont első bekezdésében említett értesítést is elmulasztja, a Főiskolából *kilépettnek* tekintetik; a ki pedig több ízben, habár rövidebb időre is, igazolatlanul elmarad, a Főiskolából *kizárható*.

17. §. A *tantermekben az oktatási időn kívül* a növendékek csakis a végből tartózkodhatnak, hogy ott magánszorgalmi gyakorlatokat folytassanak. E célból a tantermek, a szünnapokat kivéve, naponkint reggeli 8 órától esti 7 óráig nyitva vannak. A tantermeknek szünnapokon való használatára az igazgatóságtól esetről-esetre külön engedély kérendő.

18. §. A *Főiskola előtt az utcán*, a Főiskola *bejáratában* és

a folyosókon való *céltalan tartózkodás* vagy csoportosulás, továbbá a tanterekben vagy folyosókon való *zajongás*, végül a tanterekben való *dohányzás tiltva van*. A kik ezt figyelmen kívül hagyják, azok — a *Diákasztal* javára — első ízben 5 korona, másodízben magasabb pénzbüntetéssel sújtatnak; harmadízben pedig, vagy azon esetben, ha a kiszabott bírságot le nem fizetik — a Főiskolából eltávolíttatnak. Az oktatás ideje alatt egyik tanteremből a másikba való járás-kelés szintén tilos.

19. §. A növendékek az egymással való érintkezésben a *társadalmi illem szabályait tartásuk szem előtt*. Az ezzel ellenkező magaviseletről származó kihágások elbírálása első sorban az igazgatóság hatáskörébe tartozik, tehát senki sincs jogosítva arra, hogy ily esetekben önbíráskodással éljen.

20. §. A főiskola helyiségei, *bútorai és taneszközei gondosan kímélendők*. Rongálás esetén a kárt a tettes megtéríteni köteles. Ha a kárttevő nem tudódnék ki, akkor a kárt az illető osztály összes növendékei egyenlő arányban viselik.

A ki főiskolai felszerelési tárgyat, vagy növendéktársának tulajdonát képező munkaanyagot, rajz- vagy festőszert vagy egyéb tulajdont jogosulatlanul elsajátít, a kárpótlás kötelezettségének fentartása mellett a Főiskolából azonnal *kizárható*.

21. §. Ha a növendékek a Főiskola falain belül *gyűlést*, avagy más ily természetű *összejövetelet* kívánnak tartani, kötelesek erre előzetesen az igazgatóság engedélyét kikérni. Az ifjúság csak az igazgatóság által láttamozott hirdetésekét függeszthet ki.

A főiskolai növendékek nyilvános tárlatokra szánt munkáikat előzetes bemutatás után csakis szaktanárunk engedélyével küldhetik be.

22. §. A tanulmányok egyik kiegészítő részét képezi a főiskolai könyvtár használata is.

A növendékek a könyvtárban őrzött műveket az olvasóteremben kívánságukhoz képest tanulmányozhatják, azoknak kezelésénél és forgatásánál azonban a rongálást kerülni és használat után a kivett műveket sértetlenül (a műlapokat rendbe szedve) beszolgáltatni tartoznak.

Egyes művek a Főiskolán kívül való használatra is kiadhatók, ezeket azonban *14 napnál hosszabb ideig senki magánál nem tarthatja*. Értékesebb — különösen illusztrált művek — a Főiskolán kívüli használatra rendszerint ki nem adhatók.

Az a növendék, ki a könyvtárban kifogás alá eső magaviseletet tanusít, vagy a könyvtári szabályok ellen vét, a könyvtár látogatásától ideiglenesen vagy végleg eltiltatik. Az okozott károkért az illető növendék kártérítéssel tartozik.

23. §. Az igazgatóságnak a növendékeket illető rendelkezései a *Főiskola hirdetési tábláján* tételnek közzé. *Ezekről minden növendék tudomást venni köteleles* és azok nem ismerésével magát nem mentheti.

A tanévről kiadott nyomtatott *Értesítő*-ből az igazgatóságnál minden növendék egy-egy példányt átvehet.

24. §. A ki a növendékek magatartására vonatkozó szabályok ellen vét, fegyelmi büntetés alá esik.

Fegyelmi büntetések a következők:

- a) tanári megintés;
- b) megfeddés az igazgató által;
- c) megfeddés tanártestületi határozat alapján a *Főiskola hirdetési tábláján*; esetleg
- d) a tandíjmentesség elvonása;
- e) az ösztöndíj beszüntetése;
- f) a főiskolából *ideiglenes kitiltás*;
- g) a főiskolából való kitiltás *egy évre*;
- h) a főiskolából való *teljes kizárás*.

Ezen fegyelmi büntetések rendszerint fokozatosan alkalmazandók ugyan, de rendkívüli esetekben a súlyosabb büntetés már az első alkalommal is kiszabható.

25. §. *Szünnapok* a tanév közben a következők:

1. Minden vasárnap és a róm. kath. egyház ünnepei;
2. Ő Felsége a király nevenapja (október 4) és néhai Erzsébet királyné nevenapja (november 19); halottak napja (november 2-án);
3. karácsony, újév és a II-ik félére való beiratások alkalmából: december 24-től január hó 7-ig;
4. farsang utolsó két napja és hamvazó szerda;
5. a húsvéti ünnepek alkalmából: virágvasárnaptól bezárólag az ünnep utáni keddig;
6. márczius 15-ike;
7. április 11-ike;
8. május hó első napja;
9. a pünkösöd utáni kedd és
10. a koronázás évfordulója június 8-án.

Ezenkívül az igazgatóságnak jogában áll a növendékek öszszességének minden tanévben három szünnapot — egyes növendékeknek vagy osztályoknak kellően megokolt esetekben a szükséghez képest több szünnapot engedélyezni.

Ily esetekről a tanárok értesítendőek, de ők viszont az egyes tanórák vagy napok elengedését tudomásul venni tartoznak.

26 §. A képzőművészeti főiskola ezen *felvételi, tanulmányi és rendszabályai* minden növendéknek a főiskolába való belépésekor egy-egy példányban kézbesíttetnek; a *növendékek erről tudomást venni tartoznak; a szabályzat nem ismerése mentségül semmi tekintetben el nem fogadható.*

III.

AZ ORSZ. M. KIR. KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA DIÁKASZTALÁNAK ALAPSZABÁLYAI.

(Jóváhagyta: a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 124,223/907. sz. a.)

A Diákasztal célja, eszközei és pecsétje.

1. §. A főiskola Diákasztalának célja a szétszórva étkező intézeti növendékeket egyesíteni s ez úton őket jó és olcsó étkezéshez juttatni.

2. §. A Diákasztal célját úgy igyekszik elérni, hogy

a) házi kezelés vagy megbízható vállalkozó szerződése útján az intézeti növendékeket jó és olcsó étellel látja el;

b) szegénysorsú növendékeknek egészen vagy félig ingyen ad eledelt.

3. §. Pecsétje: „Az orsz. m. kir. Képzőművészeti Főiskola diákasztala 1908.” fekvő négyszögbe foglalva.

A Diákasztal felügyelő-bizottsága.

4. §. A Diákasztal felügyelő-bizottsága áll:

a) a főiskola igazgatójából, a ki a bizottságnak hivatalból elnöke, a főiskola igazgató-tanárából, a ki a bizottságnak hivatalból elnöke, a tanári kar által saját kebeléből egy évre választott

két tagból. Ez utóbbiak működésük idejének leteltével újból megválaszthatók ;

b) az ifjúsági egyletek mindenkori elnökeiből, illetőleg azok akadályoztatása esetében ez egyletek elnökhelyetteseiből, vagy a mennyiben egyletük nem volna, az ifjúság által választott három megbízottból ;

c) a főiskola számvevőjéből, a ki a Diákasztalnak hivatalból pénztárosa.

5. §. A felügyelő-bizottság működése 8 nappal az új tanév kezdete előtt veszi kezdetét.

6. §. A felügyelő-bizottság minden hónapban rendes, szükség esetén pedig bármikor rendkívüli ülést tart.

7. §. A felügyelő-bizottság hatásköre a következő :

a) megállapítja a költségvetést és a Diákasztal kezelésének módját ;

b) megkötí a szükségesnek mutatkozó szerződéseket, melyeket az elnök vagy az alelnök és a pénztáros ír alá ;

c) határoz a segélyért folyamodók kérvényei felett s elfogadja a fizetők jelentkezéseit ;

d) ellenőrzi a pénztár kezelését ;

e) intézi a Diákasztal folyó ügyeit.

8. A felügyelő-bizottság tagjai kötelesek az ügyrendtartás utasítása szerint meglátogatni az étkezőhelyiséget, hol meggyőződést szerezhetnek az ételek minőségéről és ellenőrzik azoknak szerződéskiszolgáltatását.

9. §. A felügyelő-bizottság gyűlései két nappal a gyűlés előtt névre szóló meghívók útján hivandók össze.

10. §. A gyűlések határozatképesek, ha a tagoknak legalább a fele jelen van.

11. §. Érvényes határozat hozatalához szavazattöbbség szükséges. Szavazatok egyenlősége esetében az elnök szava dönt.

A felügyelő-bizottság tisztviselői.

12. §. A felügyelő-bizottság tisztviselői :

a) az elnök ;

b) az alelnök ;

c) a titkár ;

d) a pénztáros.

13. §. Az elnök hatásköre :

- a) képviseli a Diákasztalt kifelé ;
- b) ellenőrzi a Diákasztal minden ügyét ;
- c) elnököl a felügyelő-bizottság ülésein ;
- d) kiutalványoz minden kiadást ;
- e) joga van a Diákasztal összes hivatalos könyveit, irományait stb. átvizsgálni.

14. §. Az elnököt akadályoztatása esetében az alelnök helyettesíti s ez esetben az elnök összes jogai és kötelességei ő reá szállanak át.

15. §. Ha úgy az elnök, mint az alelnök akadályoztatva lenne, az elnök helyettesítéséről a felügyelő-bizottság gondoskodik.

16. §. A titkárt a felügyelő-bizottság a saját kebeléből választja.

17. §. A Diákasztal pénztári teendőit a főiskola számvevője teljesíti.

18. §. A Diákasztal pénztárosának kötelességei :

- a) minden év elején beterjeszti a felügyelő-bizottságnak a költségvetés-előirányzatot ;
- b) minden bevételt és kiadást pontosan elkönyvel ;
- c) a pénztár állásáról minden hónap és minden félév végén jelentéseket tesz a felügyelő-bizottságnak, mely azok helyességéről az elnök vizsgálása útján győződik meg ;
- d) a bárczák eladása céljából naponta hivatalos órát tart, a melyen őt saját kérésére a felügyelő-bizottság bármely tagja helyettesítheti ;
- e) gondoskodik arról, hogy a Diákasztal rendes évi segélyei pontosan beérkezzenek, illetőleg esedékességüket nyilvántartja és azokra az elnököt figyelmezteti ;
- f) a bevételekről nyugtatványt állít ki ;
- g) a kiadásokat elnöki utalvánnyal és nyugtával igazolja.

IV. A Diákasztal vagyona és jövedelemforrásai.

19. §. A Diákasztalnak készpénzből vagy értékpapirokból álló vagyona a főiskola pénztárában van elhelyezve s az alapítványok módjára kezeltetik.

20. §. A Diákasztal jövedelemforrásai :

- a) az alaptőke kamatai ;
- b) rendes évi segélyösszegek ;

- c) a bárczák eladásából befolyó összegek ;
- d) önkéntes adakozások ;
- e) az intézeti növendékek által félevenként fizetendő 1 korona díj, mely a beiratási, Értesítő-díjjal együtt szedendő be ;
- f) rendkívüli bevételek.

21. §. Önkéntes adakozások, a mennyiben az önkéntes adakozók másképp nem intézkednének, az alaptökéhez csatolandók.

22. §. A Diákasztal pénztárából kölcsönt adni nem szabad.

A Diákasztal szervezete.

23. §. A Diákasztal mindenkor a tanév első napján nyílik meg.

24. §. A Diákasztalt igénybe vehetik az intézet összes növendékei.

25. §. Vendégek a Diákasztal helyiségeibe csak az elnök engedélyével vezethetők be.

26. §. Azokban a helyiségekben, melyekben a Diákasztal résztvevői étkeznek, senki más étkezésre nem bocsájtható.

Az ebéd és vacsora idejét a felügyelő-bizottság állapítja meg.

Szeszes italokat a Diákasztal helyiségeiben árulni vagy dohányozni nem szabad.

27. §. Mindazok, kik a Diákasztalban részt vesznek, az esetleg észlelt hiányok miatt panaszt emelhetnek a felügyelő-bizottságnál. A panasz a felügyelő-bizottság legközelebbi ülésén bejelentendő.

28. §. A nagy szünidő alatt a Diákasztal működése szünetel.

A segélyezés kiosztása.

29. §. A segélyezés az étkezés egész vagy fél árának elegendésében áll.

30. §. Minden évben a tanév kezdetét megelőző hó közepén a felügyelő-bizottság pályázatot hirdet ingyenes vagy félingyenes helyekre. A pályázni kívánók szegénységi és tanulmányi bizonyítványaikkal felszerelt kérvényeiket a felügyelő-bizottság elnökségének küldik meg szeptember, illetőleg január hó 15-ig. A folyamodásban kitüntető az is, hogy az illető részesült-e már valami segélyben vagy ösztöndíjban.

31. §. A beadott folyamodások fölött a felügyelő-bizottság

az elnök részéről kijelölt bizottsági tag-előadó indítványa alapján végérvényesen határoz.

32. §. A segélyek félévre szólanak. Az étkezési jegyeknek idegenekre való átruházása vagy bármely más visszaélés a segély megvonásával jár.

A felügyelő-bizottság határozatai a folyamodóknak személyesen kézbesítetnek, de közhírré nem tétetnek.

Alapszabályok módosítása és a Diákasztal felosztatása.

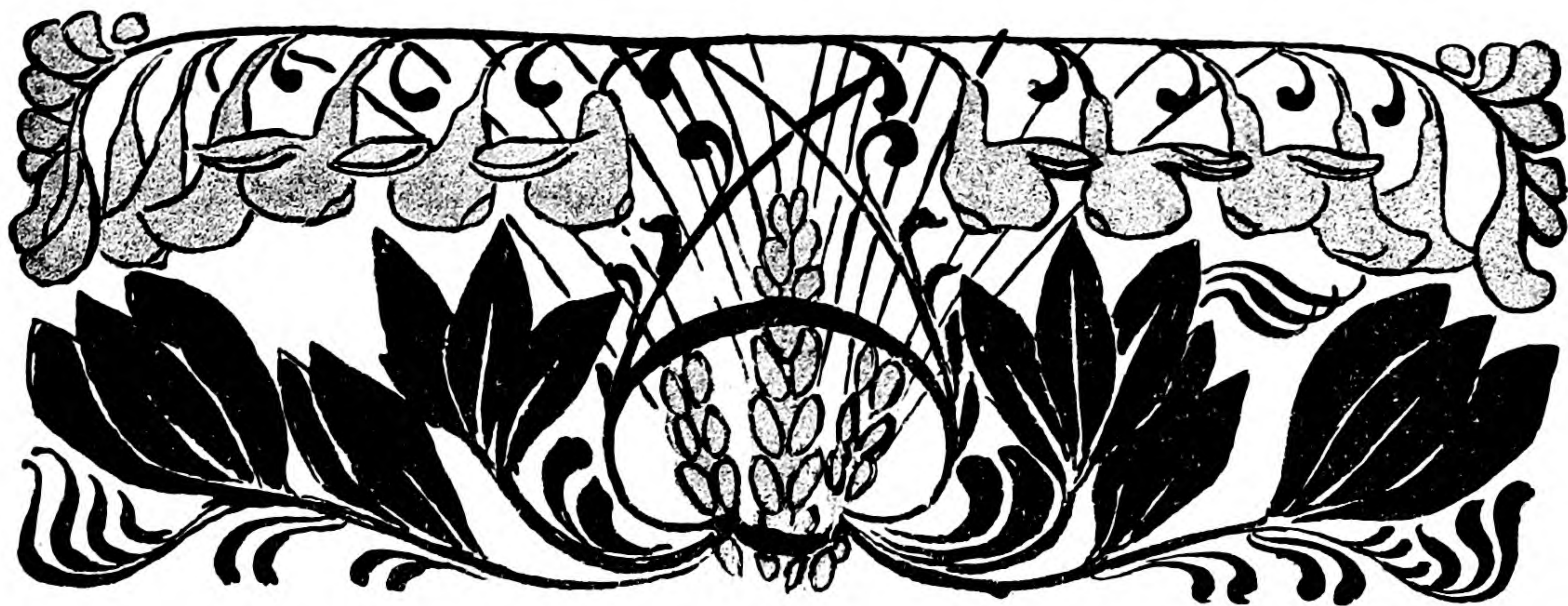
33. §. Ezen alapszabályok megváltoztatásával a felügyelő-bizottság javaslatára csak a főiskola tanári kara foglalkozhatik. A tanári karnak az alapszabályok módosítását, vagy a Diákasztal felosztatását illető határozatai, jóváhagyás végett a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez felterjesztendőek. A miniszteri jóváhagyás előtt e határozatok végre nem hajthatók.

34. §. A m. kir. kormány haladéktalanul fölfüggeszti a Diákasztalt, ha ezen alapszabályokban meghatározott célját és hatáskörét meg nem tartja, működésével az állam vagy a tagok vagyoni érdekét veszélyezteti. A felfüggesztés után elrendelendő vizsgálat alapján, a m. kir. kormány a Diákasztalt vagy végleg felosztatja, vagy az alapszabályok legpontosabb megtartására, különbeni felosztatás terhe alatt kötelezi.

A Diákasztalnak esetleges felosztatása időpontjában létező vagyona, a felosztatást kimondó határozatot megerősítő miniszteri rendelet kibocsátási napjától számítandó egymásután következő öt évig, a főiskola pénztára által kezelendő, hogy ez időre a Diákasztal ujjászervezésének lehetősége ez úton is fenntartassék.

Ezen idő lejártával, ha a Diákasztal ujjászervezése nem sikerül, annak vagyona a főiskolai ifjúság egyletei közt felosztandó, miniszteri jóváhagyás alapján.

IV.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA VEZETŐSÉGE ÉS TANSZEMÉLYZETÉNEK BEOSZTÁSA.

SZINYEI MERSE PÁL,
művészeti igazgató.

VÁRDAI SZILÁRD,
ügyv. igazgató-tanár.

A főiskola tanszemélyzetének a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr f. évi 69.100. sz. a. jóváhagyott beosztása az 1908/9-iki tanévre a következő:

A) A művészképző tanfolyamoknál.

Osztályvezető tanárok az *alakrajz és festésből*, a férfi növendékeknél:

BALLÓ EDE, ZEMPLÉNYI TIVADAR és FERENCZY KÁROLY. Utóbbi vezeti a külön esti aktrajzolás tanfolyamot (szabadiskolát) is.

Az *esti aktrajzolás*t a II. festészeti mesteriskola tanhelyiségébe kitelepített művésznövendékeknél HEGEDŰS LÁSZLÓ látja el.

A nőknél az *alakrajz és festésből* az osztályvezető-tanár: RÉVÉSZ IMRE; ugyanott az *esti aktrajzolás*t tanítja: TARDOS-KRENNER VIKTOR.

A *grafikai* tanfolyam vezető-tanára: OLGYAI VIKTOR.

A *szobrászati* osztály vezető-tanára: RADNAI BÉLA.

A *szemléleti látszattant* tanítja: ERDÖSSY BÉLA, a *perspektívát*: VÁRDAI SZILÁRD, vagy helyettese.

Az *építészeti rajzot* tanítja: HAVRANEK FERENCZ.

A *művészetek történetét* előadja: PASTEINER GYULA dr.; a *művészeti boncztant*: TELLYESNICZKY KÁLMÁN dr.

B) A rajztanár- és tanítójelölteknél.

Az *alakrajzot* és *festést* tanítja: HEGEDÜS LÁSZLÓ és RÉVÉSZ IMRE. Ugyanők tanítják a továbbképző okl. rajztanárokat is.

Az *alakrajzi mozd. kompozíciót* és *bonczalaktant*, valamint *állat-rajzolást* tanítja: TARDOS-KRENNER VIKTOR.

Az *ékitményes rajzot*, továbbá a *csendélet-rajz* és *festést* tanítja: EDVI ILLÉS ALADÁR.

A *szemléleti látszattant* tanítja: ERDÖSSY BÉLA.

Az *iparművészeti rajzot* és *tervezést* tanítja: NÁDLER RÓBERT, HAVRANEK FERENCZ és id. DÖRRE TIVADAR.

Az *építészeti rajzot*, *stíl- és alaktant* tanítja: HAVRANEK FERENCZ.

Az *ábrázoló geometriát* és *látszattant* előadja: KOVÁCH GÉZA.

A *művészetek történetét* előadja: PASTEINER GYULA dr.

A *magyar irodalmat* előadja: BADICS FERENCZ dr.; a *pedagógiát*: WESZELY ÖDÖN dr.; a *művészeti boncztant*: TELLYESNICZKY KÁLMÁN dr.

A *rajzpedagógiai gyakorlatokat* vezeti: ERDÖSSY BÉLA.

C) A rajztanítónőjelölteknél.

Az *alakrajzot* tanítja: AGGHÁZY GYULA és TARDOS-KRENNER VIKTOR.

Az *ékitményes rajzot* tanítja: EDVI ILLÉS ALADÁR és VÁRDAI SZILÁRD, esetleg helyettese.

Az *iparművészeti rajzot* és *tervezést* tanítja: NÁDLER RÓBERT és id. DÖRRE TIVADAR.

A *szemléleti látszattant*, az *ábrázoló geometriát* és *perspektívát* tanítja: ERDÖSSY BÉLA.

A *csendéleti rajzot* és *festést* tanítja: NEOGRÁDY ANTAL.

A *mintázást* tanítja: RADNAI BÉLA.

A *művészetek történetét* előadja: PASTEINER GYULA dr.

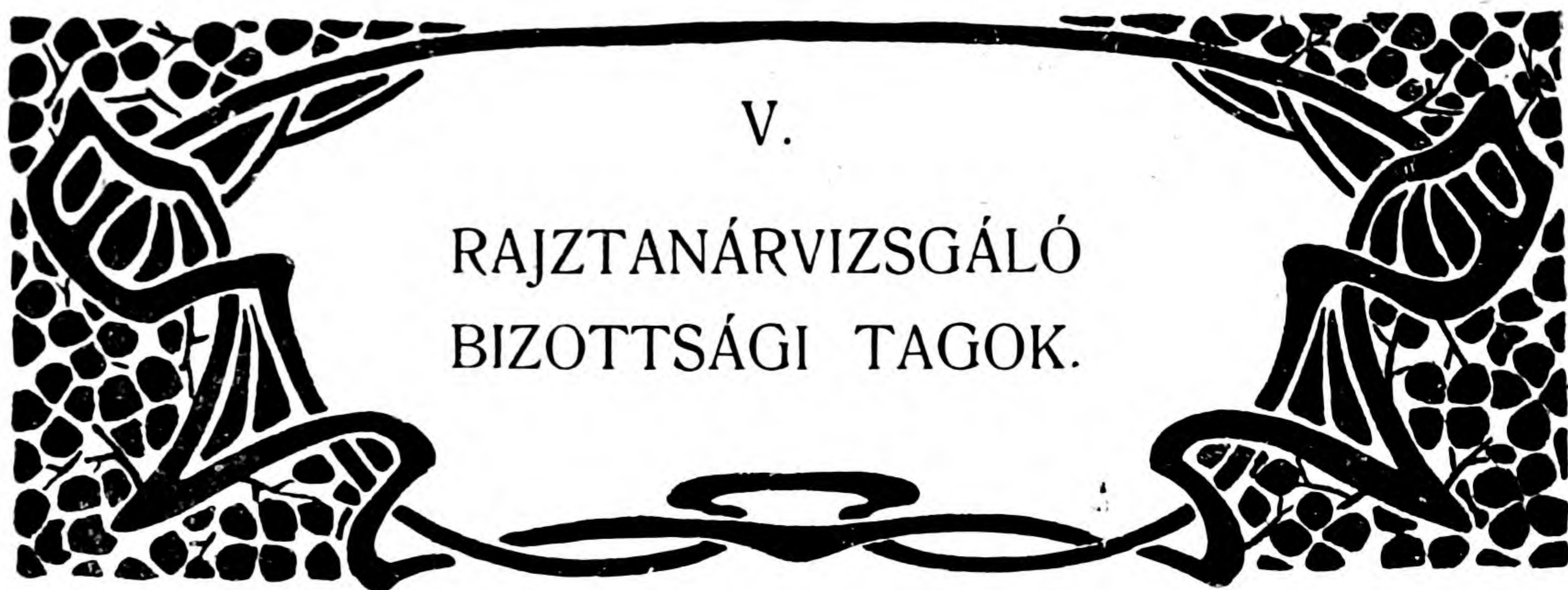
A *magyar irodalmat* előadja: BADICS FERENCZ dr.; a *pedagógiát*: WESZELY ÖDÖN dr.; a *bonczalaktant*: TARDOS-KRENNER VIKTOR.

A *rajzpedagógiai gyakorlatokat* vezeti: ERDÖSSY BÉLA.

A nők külön *iparművészeti gyakorlati* tanfolyamát vezeti NÁDLER RÓBERT.

Végül, az *elemi geometriát*, mint nemkötelező tárgyat azok részére, a kik ezen tárgy hallgatására önként jelentkeznek, előadja: PÓRSZÁSZ JÓZSEF.

V.

RAJZTANÁRVIZSGÁLÓ
BIZOTTSÁGI TAGOK.

TERVEZTE: GARZÓ BERTHOLD.

Elnök:

SZÉKELY BERTALAN,

festőművész, a II. m. kir. festészeti mesteriskola igazgató-tanára.

Alelnökök:

SCHULEK FRIGYES,

udvari tanácsos, műépítész, műegyetemi
ny. r. tanár.

VÁRDAI SZILÁRD,

a Képzőművészeti Főiskola igazgató-
tanára.

Bizottsági tagok:

AGGHÁZY GYULA,

festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

BADICS FERENCZ,

kir. tanácsos, gyakorló főgymn. igazgató.

BENCZÜR BÉLA,

műépítész, iparművészeti isk. tanár.

HAVRANEK FRIGYES,

műépítész, rajztanárképző főiskolai tanár.

HEGEDÜS LÁSZLÓ,

festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

HOLLÓS KÁROLY,

az Erzsébet-Nőiskola rajztanára.

HUSZKA JÓZSEF,

főgymnáziumi rajztanár.

EDVI ILLÉS ALADÁR,

festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

KOVÁCH GÉZA,

rajztanárképző főiskolai tanár.

K. LIPPICH ELEK DR.,

miniszteri tanácsos.

LORÁNYI ANTAL,

szobrászművész, iparműv. isk. tanár.

NÁDLER RÓBERT,

festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

PASTEINER GYULA DR.,

tud. egyetemi ny. r. tanár.

PÓRSZÁSZ JÓZSEF,

okl. mérnök, áll. főreáliskolai igazgató-tanár.

RADNAI REZSŐ DR.,

min. o. tan., egyúttal a bizottság jegyzője.

RAUSCHER LAJOS,

festőművész, műépítész, műegyetemi ny. r.
tanár.

STROBL ALAJOS,

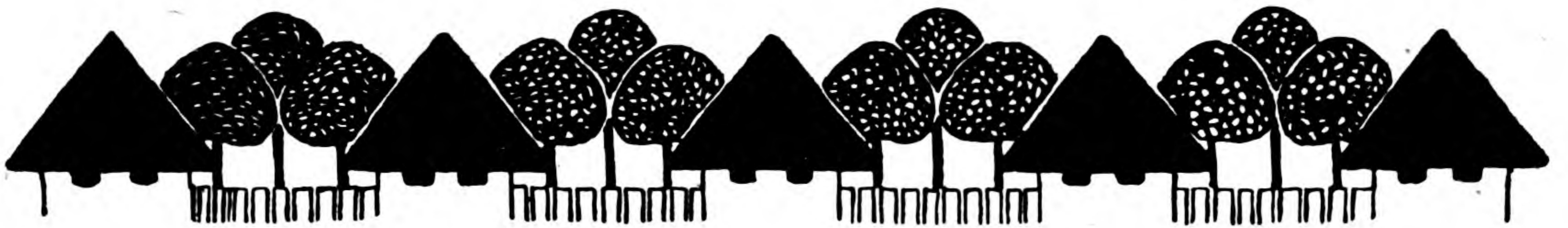
szobrászművész, a szobrászati mesteriskola
igazgató-tanára.

TARDOS-KRENNER VIKTOR,

festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

WESZELY ÖDÖN DR.,

főreáliskolai igazgató.

VI.

A KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATOK EREDMÉNYE.

Az 1907/8. tanév folyamán tartott képesítő vizsgálatok eredménye a következő:

Középiskolai rajztanári I. alapvizsgálatot kiállotta . . .	13	jelölt
„ „ II. „ „ „ . . .	13	„
„ „ szakvizsgálatot „ . . .	17	„
Polgári iskolai rajztanítói I. alapvizsgálatot „ . . .	2	„
„ „ „ szakvizsgálatot „ . . .	2	„
„ „ rajztanítónői I. alapvizsgálatot „ . . .	11	„
„ „ II. „ „ „ . . .	9	„
„ „ „ szakvizsgálatot „ . . .	5	„

Középiskolai rajztanári oklevelet nyertek:

Bründl Ödön ifj.	Iván Rezső	Morres Hermann
Boksay Endre	Király Jenő	Novák József Lajos
Csürös Béla	10 Z. Knöpfler Gyula	Örvös Károly
Fábián Gyula	Köves Tivadar	Papp Lajos
5 Fischer Ferencz	Lahner Géza	20 Ráski János
Helebrand Béla	Legát Albert	Ruszti Gyula
Hönigschmid Oszkár	Milán Flóris	Tökés Sándor
	15 Moldován Béla	

Polgári iskolai rajztanítói oklevelet nyertek:

Császár Bertalan	Karai Miklós	Laschober S. Ödön
Mánczos Zoltán	Márián Damaszkin	

Polgári iskolai rajztanítónői oklevelet nyertek:

Bárány Margit	Dobránszky Mária	Marschalkó Etelka
Bory Jenőné	Gruy Mária	Regéczy Lenke

VII.

AZ ORSZ. M. KIR. MINTARAJZISKOLA ÉS RAJZTANÁRKÉPZŐ NÖVENDÉKEINEK NÉVSORA

AZ 1907—1908. TANÉVBEN.

a) *Rajztanár- és tanítójelöltek.*

I. OSZTÁLY.

Első félévben:

Biczó András
Bundschuh Ottó
Cseh I. Lajos
Czencz János
5 Doucha László
Edvi Illés Jenő
Egyed Erna
Ember János
Fankovich Tibor
10 Fáy Frigyes
Gaál Imre
Gabos László
Gál Ferencz
Gyökér Gyula
15 Holló Géza

Második félévben:

Biczó András
Bundschuh Ottó
Cseh I. Lajos
Czencz János
5 Edvi Illés Jenő
Egyed Erna
Fáy Frigyes
Gaál Imre
Gabos László
10 Gál Ferencz
Gyökér Gyula
Holló Géza
Kompolthy Béla
Kovács Ágoston
15 Köves Boldizsár

Király János
 Kompolthy Béla
 Kovács Ágoston
 Köves Boldizsár
 20 Lenárd Imre
 Schudich Lajos
 Spolarich László
 Szabó Lajos
 Thain János
 25 Tichy Kálmán
 Wiesner Frigyes
 Zolnay Géza

Lenárd Imre
 Schudich Lajos
 Spolarich László
 Szabó Lajos
 20 Thain János
 Tichy Kálmán
 Wiesner Frigyes
 Zolnay Géza

II. OSZTÁLY.

Első félévben :

Angyal Géza
 Arnhold Béla
 Biczó Ilona
 Buszek Jenő
 5 Imrey Ferencz
 Járosy Gyula
 Leidenfrost Sándor
 Molnár György
 Müller Ferencz
 10 Noll József
 Pazsiczky Sándor
 Petrovics Emil
 Pilch Dezső
 Szabó Béla
 15 Szabó Dezső
 Szende Dezső
 Tarján Vilmos
 Tokay Nagy Zoltán
 Vízny Dezső
 20 Weywara Vilmos

Második félévben :

Angyal Géza
 Arnhold Béla
 Biczó Ilona
 Buszek Jenő
 5 Imrey Ferencz
 Járosy Gyula
 Leidenfrost Sándor
 Molnár György
 Müller Ferencz
 10 Noll József
 Pazsiczky Sándor
 Petrovics Emil
 Pilch Dezső
 Szabó Béla
 15 Szabó Dezső
 Szende Dezső
 Tarján Vilmos
 Tokay Nagy Zoltán †
 Vízny Dezső
 20 Weywara Vilmos

III. OSZTÁLY.

Első félévben

Bardocz Lajos
 Berón Gyula
 Bottka Miklós
 Dienes János
 5 Hóléczy Miklós
 Illyés Árpád

Második félévben :

Bardocz Lajos
 Berón Gyula
 Bottka Miklós
 Czékus Kálmán
 5 Dienes János
 Göbel Árpád

Kerner Pál
 Kondor József
 Koronthaly Jenő
 10 Kövesdy Géza
 Lovaghy Dénes
 Markó Lajos
 Novák András
 Pichler Pál
 15 Schunn Viktor
 Szalay Gyula
 Teplánszky Sándor

Horn Antal
 Hóléczy Miklós
 Illyés Árpád
 10 Kerner Pál
 Kondor József
 Korcsmáros János
 Kövesdy Géza
 Lovaghy Dénes
 15 Majorovits Lajos
 Markó Lajos
 Novák András
 Pichler Pál
 Schunn Viktor
 20 Szalay Gyula
 Teplánszky Sándor

IV OSZTÁLY.

Első félévben :

Bálint József
 Fischer Ferencz
 Gremesperger Ernő
 Hellebrand Béla
 5 Jakó Géza
 Király Jenő
 Klein László
 Z. Knöpfler Gyula
 Mánczos Zoltán
 10 Morres Herman
 Novák József Lajos
 Örvös Károly
 Papp Lajos
 Rásky János
 15 Ruszti Gyula
 Tökés Sándor

Második félévben :

Bálint József
 Csürös Béla
 Fábián Gyula
 Fischer Ferencz
 5 Gremesperger Ernő
 Hellebrand Béla
 Hönigschmid Oszkár
 Jakó Géza
 Király Jenő
 10 Klein László
 Z. Knöpfler Gyula
 Köves Tivadar
 Mánczos Zoltán
 Morres Herman
 15 Novák József Lajos
 Örvös Károly
 Papp Lajos
 Rásky János
 Ruszti Gyula
 20 Tökés Sándor

*Továbbképző okleveles rajztanárok.***Első félévben :**

Bründl Ödön ifj.
 Fülöp Jenő
 Garzó Berthold

Második félévben :

Bründl Ödön ifj.
 Fülöp Jenő
 Garzó Berthold

Jaschik Álmos
 5 Legát Albert
 Márton Ferencz
 Milán Flóris
 Moldován Béla
 Szentes Béla
 10 Vidovszky Béla
 11 Ürmös Péter

Hajdú Béla
 5 Jaschik Álmos
 Márton Ferencz
 Moldován Béla
 Székely Andor
 9 Vidovszky Béla

c) *Rendes művésznövendékek.*

Férfiak.

I. OSZTÁLY.

Első félévben :

Burgolits István
 Freyer Faragó Mór
 Grossmann Lipót
 Kögler Árpád
 5 Csébi Pogány Gyula
 Schwarz Oszkár
 Szabó Aurél
 Thomae Norbert
 Tóth Lajos
 10 Török Károly

Második félévben :

Burgolits István
 Ember János
 Fankovich Tibor
 Freyer Faragó Mór
 5 Góth Móricz
 Grossmann Lipót
 Kollerich István
 Kozma Lajos
 Kögler Árpád
 10 Matusek István
 Pogány Gyula
 Raáb Ervin
 Réthy Károly
 Schwarz Oszkár
 15 Szabó Aurél
 Thomae Norbert
 17 Zichy István gróf

II. OSZTÁLY.

Első félévben :

Antal Sándor
 Müller Gyula
 Pfliegler János
 Szüle Péter
 5 Tarnay Dezső
 6 Tatz László

Második félévben :

Antal Sándor
 Csuk Jenő
 Müller Gyula
 Pflieger János
 5 Szüle Péter
 Tarnay Dezső
 Tatz László
 8 Telek Antal

III. OSZTÁLY.

Első félévben :

Bednár János
 Gruzda János
 Huzella Pál
 Igaly István
 5 Körmendy György
 6 Teuchert Károly

Második félévben :

Bednár János
 Gruzda János
 Huzella Pál
 Igaly István
 5 Körmendy György

IV. OSZTÁLY.

Első félévben :

Galambos András
 Hornyay László
 3 Vágó Sándor

Második félévben :

Galambos András
 Hornyay László
 3 Vágó Sándor

d) *Továbbképző művésznövendékek.*

Első félévben :

Méray Horváth Károly ifj.
 2 Lenhardt Emil

Második félévben :

Karczag Zoltán
 Lenhardt Emil
 Mihajlovits Miklós
 4 Méray Horváth Károly ifj

Rendkívüli látogatók.

Férfiak.

Első félévben :

Baumann Tivadar
 Boksay Endre
 Borsos Béla
 Csáky László
 5 Császár Bertalan
 Csapó Márton
 Cser Károly
 Csernus Ferencz
 Csuk Jenő
 10 Csürös Béla
 Czékus Kálmán
 Dankó Ödön
 Egry József (továbbképző)
 Fábián Gyula

Második félévben :

Baumann Tivadar
 Boksay Endre
 Borsos Béla
 Csapó Márton
 5 Csáky László
 Császár Bertalan
 Cser Károly
 Csernus Ferencz
 Egry József (továbbképző)
 10 Fejes Tivadar
 Fischer Edvin
 Friedlinger Jenő
 Gärtner Henrik
 Györffy István

Első félévben :

- 15 Faragó Árpád
Fejes Tivadar
Fischer Edvin
Friedlinger Jenő
Gärtner Henrik
- 20 Géhl Zoltán
Göbel Árpád
Györffy István
Holló László
Hönigschmid Oszkár
- 25 Kende Géza
Kiss Rezső
Klauz Lajos
Klimó István
Kocsmáros János
- 30 Koncz Antal
Kovács Gyula
Köves Tivadar
Kugler Ede
Majorovits Lajos
- 35 Martinelli Jenő
Méder Ernő †
Miklósi Ódön
Murin Vilmos
Nagy Károly
- 40 Oláh Sándor
Pap Emil
Papp Bertalan
Pollák István
Popper Leó
- 45 Popper Samu
Racskó István
Rajnay Béla dr
Róth Rezső
Sándor Jenő
- 50 Schiffer Arthur
Schneider Jakab
Schönborn János
Schönleitner Elemér
Strobl Zsigmond (továbbképző)
- 55 Szacsvay Lajos
Székely Géza
Szigethy István
Szinay József
Szuhaneck Oszkár
- 60 Szücs Sándor

Második félévben :

- 15 Holló László
Klauz Lajos
Kiss Rezső
Klimó István
Koncz Antal
- 20 Kovács Gyula
Kugler Ede
Mariska Vilmos
Martinelli Jenő
Murin Vilmos
- 25 Nagy Károly
Papp Bertalan
Popper Leó
Rajnay Béla dr.
Róth Rezső
- 30 Sándor Jenő
Schiffer Arthur
Schneider Jakab
Schönborn János
Schönleitner Elemér
- 35 Strobl Zsigmond (továbbképző)
Szacsvay Lajos
Székely Géza
Szigethy István
Szinay József
- 40 Szuhaneck Oszkár
Szücs Sándor
Tahy György
Tenkács János
Tipary Dezső
- 45 Trifunovits Vojiszláv
Varga István
- 47 Wollemann Viktor

Első félévben :

Tahy György
 Tenkács János
 Tipary Dezső
 Trifunovits Vojiszláv
 65 Wollemann Viktor

f) Rajztanítónő-jelöltek.**ELŐKÉSZÍTŐ OSZTÁLY.****Első félévben :**

Borhy Mária
 Dapsy Klementina
 Horváth Margit
 Márkus Erzsébet
 5 Müller Ágosta
 6 Sándor Klára

Második félévben

Borhy Mária
 Dapsy Klementina
 Horváth Margit
 Márkus Erzsébet
 5 Müller Ágosta
 6 Sándor Klára

I. OSZTÁLY.**Első félévben :**

Csemez Jolán
 Helcz Edith
 Lázár Ilona Georgina
 Matskássy Paula
 5 Pammer Emilia
 Prenoszil Ilona
 Rybár Edyth
 Szécsi Ilona
 Vágvölgyi Valeria
 10 Zala Mariska

Második félévben :

Csemez Jolán
 Helcz Edith
 Lázár Ilona Georgina
 Matskássy Paula
 5 Pammer Emilia
 Prenoszil Ilona
 Rybár Edith
 Szécsi Ilona
 Vágvölgyi Valeria
 10 Zala Mariska

II. OSZTÁLY.**Első félévben :**

Bauer Dorottya
 Bárány Gizella
 Borosnyay Jolán
 Fábry Vilma
 5 Friedlieber Ella
 Gruber Hedvig
 Karádi Etelka
 Pesthy Margit

Második félévben :

Bauer Dorottya
 Bárány Gizella
 Borosnyay Jolán
 Fábry Vilma
 5 Friedlieber Ella
 Gruber Hedvig
 Karádi Etelka
 Pesthy Margit

Első félévben:

Szabó Julia
 10 Tötössy Edith
 Varga Ibolya
 12 Warga Irén

Második félévben:

Szabó Julia
 10 Tötössy Edith
 Varga Ibolya
 12 Warga Irén

III. OSZTÁLY.**Első félévben:**

Abonyiné K. Margit
 Ferentzi Magda
 Jakab Erzsébet
 Killer Jolán
 5 Kokay Julia irg. növ.
 Kovács Aranka
 Nagy Kornélia
 Páris Erzsébet
 9 Rauscher Julianna

Második félévben:

Abonyiné K. Margit
 Ferentzi Magda
 Haller Stefánia
 Jakab Erzsébet
 5 Killer Jolán
 Kókay Julia irg növ.
 Kovács Aranka
 Nagy Kornélia
 Páris Erzsébet
 10 Rauscher Julianna

IV. OSZTÁLY.**Első félévben:**

Bárány Margit
 Dobránszky Mária
 Gruy Mária
 Marschalkó Etelka
 5 Niedermayer Ilona

Második félévben:

Bárány Margit
 Dobránszky Mária
 Gruy Mária
 Marschalkó Etelka
 5 Niedermayer Ilona

g) Továbbképző okleveles rajztanítónők.**Első félévben:**

Aggházy Theodora
 Augusztiny Kornélia
 Balló Mariska
 Brózik Felicitás
 5 Drevey Erzsébet
 Gondos Emma
 Hiemesch Margit
 Juszth Emilia
 Payer Gizella
 10 Scheller Margit
 11 Staub Czecczilia

Második félévben:

Aggházy Theodora
 Augusztiny Kornélia
 Balló Mariska
 Bizell Margit
 5 Brózik Felicitás
 Drevey Erzsébet
 Gondos Emma
 Juszth Emilia
 Kégly Ilona
 10 Payer Gizella
 Scheller Margit
 12 Staub Czecczilia

Rendes művésznövendékek.

Nők.

I. OSZTÁLY.

Első félévben :

Baross Katicza
 Benczur Ida
 Boncz Ilona
 Csanády Vilma
 5 Györgyi Laura
 Lindner Ilona
 Pauer Mariska
 8 Solymos Beatrix

Második félévben :

Baross Katicza
 Benczur Ida
 Boncz Ilona
 Boross Bella
 5 Fischer Margit
 Györgyi Laura
 Pauer Mariska
 8 Solymos Beatrix

II. OSZTÁLY

Első félévben :

Kern Edith
 2 Zölner Mártha

Második félévben :

Kern Edith
 2 Zölner Mártha

III. OSZTÁLY.

Első félévben :

1 Ordódy Sári

Második félévben :

— —

Rendkívüli látogatók.

Nők.

Első félévben :

Ballagi Ilona
 Bükkerti Mariska
 Dörre Ida
 Elischer Hilda
 5 Fischer Margit
 Friedrich Mária
 Haller Stefánia
 Kiss Ilona
 Lang Emma
 10 Lauer Gizella
 Markstein Ilona

Második félévben :

Ballagi Ilona
 Bencze Jánosné
 Bogdán Emilné
 Bükkerti Mariska
 5 Dörre Ida
 Elischer Hilda
 Friedrich Mária
 Kiss Ilona
 Lang Emma
 10 Lauer Gizella
 Markstein Ilona

Első félévben :

Miklós Ida
 Prottmann Stella
 Rác Kovách Margit
 15 Regéczy Lenke
 Reitter Hermina
 Ritoók Margit
 Rombauer Ilona
 Schöntheil Irén
 20 Zagyva Berta
 21 Zucker Frida

Második félévben :

Miklós Ida
 Poturićio Antalné
 Prottmann Etelka
 15 Rác Kovács Margit
 Reitter Hermina
 Ritoók Margit
 Rombauer Juliánna
 Schöntheil Irén
 20 Szontagh Aranka
 Zagyva Berta
 22 Zucker Frida

VIII.

STATISZTIKAI ADATOK.

Az intézet növendékei közül volt:

	I. félév.	II. félév.
Rajztanár- és tanítójelölt	78	82
Rajztanárnőjelölt	2	2
Továbbképző okl. rajztanár	11	9
Rendes művésznövendék. Férfi	26	34
Továbbk. műv.	1	3
Rendkívüli látogató. Férfi	65	47
Rajztanítónőjelölt	43	43
Továbbképző okl. rajztanító	11	12
Rendes művésznövendék. Nő	11	10
Rendkívüli látogató. Nő	21	22
Összesen	269	264

Az I. félévben volt 183 férfi és 86 nő

A II. „ „ 177 „ „ 87 „

A külön esti aktrajzolósi tanfolyamot látogatta:

férfi és nő 130.

A gyakorlóiskola fiútanulóinak száma 30

Az I. félévben mindössze 429 látogató volt

Vallásra nézve:

	I. félév.	II. félév.
Római katolikus	156	154
Ág. ev.	34	35
Ev. ref.	45	39
Izraelita	26	27
Görög katolikus	5	5
„ keleti	2	3
Unitárius	1	1
Összesen	269	264

Anyanyelvre nézve :

	I. félév.	II. félév.
Magyar	254	248
Német	12	12
Franczia	1	1
Szerb	1	2
Tót	1	1
Összesen	269	264

A tanításhoz szükséges különféle élő növények, tárgyak, szövetek, hímzések stb. a folyó tanévben is nagyobb számban szereztettek be.

A könyvtár, mely a kül- és belföldi jelesebb szakfolyóiratok főbbjeit: a képzőművészet és magasabb műipar, valamint az aesthetika, bölcsészet és szépirodalom; tanügy; történelem; művészet- és művelődéstörténelem; jelmezek és fegyverzetek; archeologia, heraldika, mithologia és vallástörténet; geometria; művészeti technikák; földrajz, utazások, népisme és monográfiák; természettudományok; ember- és állatboncztanok, valamint a képzőművészet különböző ágainak segédtudományaira vonatkozó forrásműveket és kézikönyveket tartalmazza, — a szükséghez képest szintén gyarapított.

A könyvtárban 1908. évi január hó 1-én 7739 kötet és 70,946 műlap volt, összesen 311,091 korona 67 fillér értékben.

A könyvtár olvasótermeit úgy a tanárok, valamint az intézet növendékei s mások ismereteik gyarapítása céljából sűrűen látogatták.

Az intézet felszerelésének, bútorok, taneszközök stb. 1907. év végi leltári összalladéka volt: 96,205 darab 324,597 kor. 80 fill. értékben. Tanszerek, tananyagokra és könyvtárra, valamint előminták díjazására 20,000 koronán felül fordított.

TARTALOM.

	Oldal
I. Az orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző története	3
II. Kivonat a képzőművészeti főiskola fölvételi, tanulmányi és rendszabályaiból	43
Művészképző főiskola	44
Tanfolyamok	44
Előképzettség, felvételi vizsgálat, beiratás	44
Tantárgyak, heti órák	46
Osztályozás, bizonyítvány	48
Rajztanárképző főiskola	49
Szaktanfolyamok	49
A felvétel előfeltételei	50
A felvételi vizsgálatok	51
Beiratás	51
Tanulmányi idő	52
Tantárgyak, heti órák	53
Osztályozás, tanbizonyítvány	56
Félévi és osztályvizsgálatok	56
Javító- és pótvizsgálatok	57
Tanképesítő vizsgálatok	58
Gyakorló iskola	58
Külön tanulmányok	59
Rendkívüli növendékek	60
Általános rendszabályok	61
III. A képzőművészeti főiskola diákasztalának alapszabályai	68
IV. A képzőművészeti főiskola vezetősége és tanszemélyzetének beosztása	73
V. Orsz. rajztanárvizsgáló bizottsági tagok	76
VI. A képesítő vizsgálatok eredménye	77
VII. Az orsz. mintarajziskola és rajztanárképző növendékeinek névsora az 1907/8. tanévben	78
VIII. Statisztikai adatok	88

